

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР

ДУНДГОВЬ АЙМГИЙН СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
/2021-2024/

Мандалговь 2021 он

АГУУЛГА

1. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ	1-3
2. МАНДАТЫН ШИНЖИЛГЭЭ	4-18
3. АЛСЫН ХАРАА	19
4. ЭРХЭМ ЗОРИЛГО	19
5. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО	19
6. ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭ	20-67
7. СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО БА САЛБАР, НУТАГ ДЭВСГЭРИЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН БҮТЦИЙН УЯЛДАА, ЗУРАГЛАЛ	68-69
8. СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 2021- 2024	70-113
9. ХАВСРАЛТ	114-151

НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

Төрийн албаны тухай хуулийн 53 дугаар зүйлийн 53.1-т “Төсвийн ерөнхийлөн захирагч хууль тогтоомжид нийцүүлэн харьяа байгууллагын дөрвөн жилийн стартеги төлөвлөгөөг боловсруулан баталж, хэрэгжилтийг хариуцан зохион байгуулна”, 53.2-т “Хуульд өөрөөр заагаагүй бол стратеги төлөвлөгөөг боловруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журмыг төрийн албаны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар батална” гэж заасны дагуу Монгол улсын Засгийн газрын 2020 оны 216 дугаар тогтоолоор “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтийг хангах журам”, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын 2020 оны 100 дугаар тушаалын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Стратеги төлөвлөгөө боловсруулах аргачлал”-ын дагуу “Дундговь аймгийн стратеги төлөвлөгөө”-г боловсрууллаа.

Төрийн албаны тухай хууль, Төсвийн тухай хууль, Монгол улсын Төрийн албаны шинэтгэлийн дунд хугацааны стратеги, Санхүү, эдийн засгийн сайдын 2003 оны 93 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төсвийн байгууллагын үйл ажиллагааны хэтийн төлөвлөгөөний үлгэрчилсэн загвар”, “Төсвийн байгууллагын үйл ажиллагааны хэтийн төлөвлөгөө боловсруулах заавар” зэрэг эрх зүйн баримт бичигт үндэслэн 2015-2018 онд “Аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын үйл ажиллагааны дунд хугацааны стратеги төлөвлөгөө”-г боловсруулан хэрэгжүүлсэн бөгөөд Санхүү, эдийн засгийн сайдын 2003 оны 93 дугаар тушаал нь Сангийн сайдын 2017 оны 13 дугаар тушаалаар хүчингүй болсон тул 2019 оноос хойш аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын стратеги төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулаагүй байна.

2015-2018 онд байгууллагын стратеги төлөвлөгөөнд туссан зорилт, арга хэмжээг аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, аймгийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, аймгийн Засаг даргаас төсвийн шууд захирагчтай байгуулсан үр дүнгийн гэрээнд тусган хэрэгжүүлсэн байна.

2015-2018 онд аймгийн дунд, богино хугацааны бодлогын баримт бичиг, аймгийн Засаг даргаас Засаг даргын Тамгын газрын даргатай байгуулсан үр дүнгийн гэрээний хэрэгжилтийг он тус бүрээр авч үзвэл:

1. Аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилт 2015 онд 85,5% , 2016 онд 89,2%, 2017 онд 92,7%, 2018 онд 90,3%,
2. Аймгийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт 2015 онд 88,7%, 2016 онд 87,8%, 2017 онд 91,2%, 2018 онд 91,9%,
3. Аймгийн Засаг даргаас Засаг даргын Тамгын газрын даргатай байгуулсан үр дүнгийн гэрээний хэрэгжилт 2015 онд 87,1%, 2016 онд 89,2%, 2017 онд 90,5%, 2018 онд 90,1%

Дээрх үр дүнгээс харахад 2015-2018 оны байгууллагын стратеги зорилт, арга хэмжээ нь тодорхой үр дүнд хүрсэн, боловч цаашид төлөвлөлт, удирдлага арга зүй, зохион байгуулалтыг сайжруулах, хэрэгжилт, үр дүнг нэмэгдүүлэх, зорилт, арга хэмжээ бүрийг оновчтой тодорхойлон, шалгуур үзүүлэлт бүрийг хангаж ажиллах хэрэгцээ, шаардлага байгааг харуулж байна.

Мөн Монгол улсын Засаг, захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай, Төрийн албаны тухай, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулиуд шинэчлэгдэн батлагдсантай холбоотойгоор хуулийн хэрэгжилтийг хангах, нутгийн захиргааны байгууллагуудын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах, чиг үүргийн хүрээнд орон нутагт хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг ханган ажиллах нөхцөл бий болоод байна.

Дундговь аймгийн стратеги төлөвлөгөөг Дундговь аймгийг хөгжүүлэх 5 жилийн үндсэн чиглэл, аймгийн Засаг дарын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр зэрэг бодлогын баримт бичгүүдэд суурилан 55 зорилтыг дэвшүүлж, эдгээр зорилтыг хэрэгжүүлэх 216 арга хэмжээг төлөвлөн, хэрэгжилтийг зохион байгуулж, үр дүнг тооцох нь төрийн үйлчилгээний гүйцэтгэлийн үр дүнг дээшлүүлэх, ард иргэдийн санал, санаачлага, оролцоонд тулгуурлан орон нутгийн эрх ашиг, хөгжлийн чиглэлийг тодорхойлж, иргэдийн ажиллаж, амьдрах нөхцөлийг сайжруулахад чухал ач холбогдолтой гэж үзсэн.

Аймгийн өнөөгийн нөхцөл байдал

Дундговь аймаг нь 1941 онд одоогийн Өлзийт сумын нутаг Ембүү Дэрсэнэ ус гэдэг газар Шарангад нэртэйгээр байгуулагдаж, 1942 онд аймгийн нэрийг Дундговь хэмээн өөрчилж аймгийн төв одоогийн оршин байгаа Зоогийн хар овооны энгэрт суурьшсан байна. Засаг захиргааны нэгжийн хувьд 15 сум, 68 багийн иргэдэд төрийн үйлчилгээг хүргэж байна.

Дундговь аймаг нь 7,469, 032 мянган га газар нутагтай, үүнээс хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газар 7,129,295,7 мянган га, хот суурин газар 17,732,3 мянган га, зам, шугам сүлжээ 30,555,4 мянган га, усан сан бүхий газар 7,796,0 мянган га, улсын тусгай хэрэгцээний газар 224,465,0 мянган га газрыг тус тус эзэлдэг.

2020 оны жилийн эцсийн байдлаар Дундговь аймаг 47274 хүнтэй болж, үүнээс эрэгтэй 23796 буюу 50,3%, эмэгтэй 23478 буюу 49,7% байна. Өмнөх онтой харьцуулбал хүн ам 837 буюу 1.8 хувиар өссөн. Нийт хүн амын 50.3 хувийг эрэгтэйчүүд, 49.7 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байна. Мөн 10969 буюу 23.2 хувийг 0- 14 насны хүүхэд, 34674 буюу 73.3 хувийг 15-64 насны хүмүүс, 1631 буюу 3.5 хувийг 65 ба түүнээс дээш насны хүмүүс эзэлж байна. Насны бүлгээс харахад 70 ба түүнээс дээш настан 1630, 80 ба түүнээс дээш настан 634, 90 ба түүнээс дээш настан 82, 100 ба түүнээс дээш настан 1 хүн бүртгэгдсэн байна.

Хүн амыг суурьшлаар нь авч үзвэл аймгийн төв Мандалговь хотод 15999 иргэн , хөдөөгийн 14 суманд 31275 иргэн оршин сууж байна. Аймгийн хэмжээнд 14457 өрхтэй. Үүнээс аймгийн төв Мандалговь хотод 4779 өрх , хөдөөгийн 14 суманд 9678 өрхтэй байна.

2020 оны жилийн эцсийн байдлаар 3,741,0 мянган толгой мал тоологдсоноос адуу 166,5, үхэр 75,1, тэмээ 41,7, хонь 17941,2, ямаа 1666,6 мянган толгой байна.

Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл өмнөх оноос 25,2 хувиар өсч 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар 13,080,9 сая төгрөгт хүрсэн байна. Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн 51.6 хувь буюу 6 746.5 сая төгрөг нь уул уурхай олборлох салбар, 10 хувь буюу 1 308,4 сая төгрөг нь боловсруулах салбар, 38,4 хувь буюу 5 026,0 сая төгрөг нь цахилгаан дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамжийн салбарынх байна.

Аймгийн хэмжээнд 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 1138 аж ахуйн нэгж байгаагийн 59,6 хувь буюу 678 нь идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна.

Үүнийг төрлөөр нь авч үзвэл: 71.6% нь аж ахуйн нэгж, 12.3% нь төрийн бус байгууллага, 16.1% нь төсвийн байгууллага байна.

Үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллагуудыг ангилж үзвэл төсвийн байгууллага 140, төрийн бус байгууллага 82, компани 381, хоршоо 47, нөхөрлөл 9, Төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар 19 байна.

2020 онд Нийгмийн халамжийн сангаас 2022 иргэнд 7027 сая төгрөгийн тэтгэвэр, тэтгэмж олгосон. Үүнээс нийгмийн халамжийн тэтгэмжийг 2242 иргэнд, халамжийн тэтгэвэрийг 837 иргэнд, нөхцөлт мөнгөн тэтгэмж 1472 иргэнд олгосон бөгөөд нийгмийн халамжийн үйлчилгээ болон хөнгөлөлт тусламжид 11758 иргэнийг хамруулж 2657,3 сая төгрөг олгосноос, 4558 ахмад настан, 627 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд нийгмийн халамжийн үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

Хүний хөгжлийн индекс 2016 онд 0,668 байсан бол 2019 онд 0,689 болж өссөн бөгөөд нийслэл хот, 21 аймгаас 8 дугаарт эрэмбэлэгдэж байна.

Аймгуудын өрсөлдөх чадварын ерөнхий үнэлгээгээр 2019 онд 18 дугаарт эрэмбэлэгдэж байсан бол 2020 онд өрсөлдөх чадвараараа 16-д эрэмбэлэгдсэн байна.

МАНДАТЫН ШИНЖИЛГЭЭ

Мандат нь засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, байгууллагад хуулиар олгосон чиг үүрэг, эрх хэмжээний хүрээнд алсын хараа, эрхэм зорилгыг тодорхойлох ажлын хүрээг тогтооно гэсний дагуу Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль, Олон Улсын гэрээ конвенцоор тухайн салбар болон засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, байгууллагад хуулиар олгосон чиг үүргийг хамруулан үзэж:

Чиг үүргийн хэрэгжилтийн байдлыг тодорхойлох хүрээнд 10 ерөнхий чиг үүрэг, 42 үндсэн чиг үүрэг, 223 дэд чиг үүрэгт мандатын шинжилгээ хийсэн.

Салбарын үйл ажиллагаанд мөрдөгдөж байгаа хуулийн тоо		192
Үүнээс	Тухайн салбарын хуулийн тоо	138
	Нийтлэг мөрддөг хуулийн тоо	54
Ерөнхий чиг үүрэг: 1.Байгалийн баялаг, байгаль орчин, аялал жуулчлал Үндсэн чиг үүргийн тоо-9 Дэд чиг үүргийн тоо: 35		
Үндсэн чиг үүрэг	Дэд чиг үүрэг	Хамтран хэрэгжүүлэх чиг үүрэг, оролцогчид
Ашигт малтмалын хайгуул хийх, зүй зохистой ашиглах бодлого хэрэгжүүлэх	1. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчтэй харилцах	Төрийн байгууллагууд
	2. Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах болон орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх төлбөрийн талаар хүлээсэн үүргээ тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, өмчийнх нь хэлбэрийг үл харгалзан зогсоох буюу уг асуудлыг эрх бүхий байгууллагад тавьж шийдвэрлүүлэх;	Төрийн байгууллагууд
	3. Нутаг дэвсгэрт нь газар ашиглах, эзэмших, ашигт малтмал эрэх, хайх, ашиглах үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгж, байгууллага байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар хууль тогтоомжид заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих ажлыг зохион байгуулж, гарсан зөрчлийг таслан зогсоох арга хэмжээ авах;	Төрийн байгууллагууд
	4. Уул уурхайн болон бусад үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг хийлгэх	Төрийн байгууллагууд
Байгаль хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	1. Байгаль орчны мэдээллийн сангийн мэдээ, баримтыг төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлагнах	Төрийн байгууллагууд
	Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн биелэлтийг зохион байгуулах;	Төрийн байгууллагууд
	2. Байгалийн баялгийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, байгаль орчинд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх буюу үйл ажиллагааг түдгэлзүүлэх хүртэл арга хэмжээг авах	Төрийн байгууллагууд
	3. Цөлжилтийг сааруулах үүднээс ойжуулалт, ойн зурвас байгуулах ажлыг зохион байгуулж, ногоон байгууламжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Төрийн байгууллагууд

	4. Нутаг дэвсгэртээ ажиллах байгаль хамгаалагчдыг шаардлагатай хувцас, техник хэрэгсэл, уналгаар хангах	Төрийн байгууллагууд
Нутаг дэвсгэртээ аялал жуулчлалын бодлого хэрэгжүүлэх	1. Аялал жуулчлалын нэгдсэн бодлого, мастер төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Аялал жуулчлалын гол бүс нутгуудад орон нутгийн өмчийн болон хувийн хэвшлийн үйл ажиллагааг дэмжих замаар үйлчилгээний чанарын стандартыг дээшлүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Жуулчдын голлон зорих газруудыг тохижуулж, эко ариун цэврийн байгууламж бүхий отоглох цэгүүдийг байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	4. Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлж нүүдлийн соёл, иргэншлийг харуулсан морь, тэмээн аялал, язгуур урлаг, өв соёлын эвент арга хэмжээ зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	5. Олон улсын үзэсгэлэнд оролцож, орон нутгаа сурталчлах	Төрийн байгууллагууд
	6. Цахим технологид суурилсан аялал жуулчлалын гадаад, дотоод сурталчилгааг өргөжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Биологийн олон янз байдлыг зохистой ашиглах, хамгаалах	1. Зэрлэг амьтдын амьдрах орчин нөхцлийг сайжруулж, биотехникийн арга хэмжээ авах	Төрийн байгууллагууд
	2. Тарвага нутагшуулах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	3. Аймгийн хэмжээнд амьтан, ургамлын нарийвчилсан тооллогыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн, нөөцийг тогтоох	Төрийн байгууллагууд
Нутаг дэвсгэртээ ургамал хамгаалах, хорио цээрийн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	1. Бэлчээр, тариалангийн газар эзэмшиж, ашиглаж байгаа иргэн, хуулийн этгээд ургамал хамгааллын талаар хүлээсэн үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавьж, зөрчлийг арилгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Ургамлын өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамлын тархалт, олшролт, хөнөөлийн тухай төрийн захиргааны төв байгууллагад жил бүр мэдээлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Ургамлын хорио цээр тогтоосон үед тэмцэх арга хэмжээг орон нутгийн болон мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулах, шаардлагатай тохиолдолд иргэн, хуулийн этгээдийг дайчлан оролцуулах	Төрийн байгууллагууд
	4. Ургамлын хорио цээртэй өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамал илэрвэл орон нутгийн болон мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн нутаг дэвсгэртээ ургамлын хорио цээр тогтоох, цуцлах	Төрийн байгууллагууд
	5. Ургамлын хорио цээртэй өвчин, хөнөөлт шавж, мэрэгч амьтан, хог ургамал тархсан болон тархаж болзошгүй нутаг дэвсгэрийн тухай нийтэд зарлан мэдээлэх	Төрийн байгууллагууд
	1. Агаарын бохирдлыг бууруулах арга хэмжээг нутаг дэвсгэрийнхээ хэмжээнд зохион	Төрийн байгууллагууд

Орчны бохирдлыг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	байгуулах	
	2. Хог хаягдлаас хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд учирсан эсхүл аюул үүсэх нөхцөл бүрдсэн тохиолдолд шаардлагатай арга хэмжээг авч ажиллах	Төрийн байгууллагууд
	3. Хог хаягдлын талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг хангаж, хог хаягдлын талаарх хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэнд тавих хяналт, шалгалтыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	4. Хөрс хамгаалах арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн шийдвэрлэх	Төрийн байгууллагууд
Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын бодлого хэрэгжүүлэх	1. Ашигт малтмалын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага болон тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хуулийн этгээдтэй харилцах	Төрийн байгууллагууд
	2. Ашигт малтмалын талаар мэдээллийн сан хөтлөнө	Төрийн байгууллагууд
	3. Нөлөөллийн үнэлгээ хийсэн эсэхэд тухайн орон нутгийн байгаль хамгаалагч, байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, геологи, уул уурхайн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага хяналт тавина.	Төрийн байгууллагууд
	4. Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	5. Харьяалах нутаг дэвсгэртээ түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын хайгуул хийх, ашиглуулах	Төрийн байгууллагууд
Ус, цаг уур, орчны шинжилгээний бодлого хэрэгжүүлэх	1. Аюул болон орчны ноцтой бохирдлоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авах	Төрийн байгууллагууд
	2. Ус, цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний мэдээллээр иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагыг шуурхай хангах	Төрийн байгууллагууд
Усны бодлого, үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх	1. Ус, усан орчинг хамгаалах, зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, усны барилга байгууламжийг барихтай холбогдсон үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн зааг, тэжээгдлийн мужийг тэмдэгжүүлж, бүсийн дэглэмийн хэрэгжилтийг хангах	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 2. Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалт		
Үндсэн чиг үүргийн тоо-2 Дэд чиг үүргийн тоо: 20		
Барилга, хот байгуулалтын	1. Барилга байгууламжийн байршил тогтоох, газар олголт, загвар зураг батлах болон техникийн нөхцөл олгох үйл ажиллагааг зохион байгуулж, нэгдсэн бүртгэл хөтлөх, хадгалах, мэдээлэл түүний аюулгүй байдлыг хангах, мэдээллийн сангийн байнгын үйл ажиллагааг эрхлэх, хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	2. Барилгын ажлын аюулгүй ажиллагааны журам батлах, хэрэгжилтийг хангах	Төрийн байгууллагууд
	3. Барилгын ажлын зөвшөөрөл олгож, барилга	Төрийн

бодлого хэрэгжүүлэх	байгууламжийг ашиглалтад оруулах	байгууллагууд	
	4. Барилгын үйл ажиллагаанд барилга байгууламжийн норм, нормативын баримт бичгийг мөрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	5. Инженерийн шугам сүлжээний талаарх бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	6. Нийтийн аж ахуйн талаар бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	7. Нутаг дэвсгэртээ барилгын салбарт баримтлах төрийн бодлого, хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд	
	8. Нутаг дэвсгэртээ орон сууц хөгжүүлэх ерөнхий төлөвлөгөө болон орон сууцны хорооллын хэсэгчилсэн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулж, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	9. Орон нутгийн зэрэглэлтэй хот, тосгоны хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг батлах, хэрэгжилтийг хангах	Төрийн байгууллагууд	
	10. Орон сууцаар хангах төрөөс баримтлаж байгаа бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	11. Тухайн нутаг дэвсгэрт байрлах барилга байгууламжийн ашиглалтад хяналт тавьж, бүртгэх, паспортжуулах	Төрийн байгууллагууд	
	12. Хот суурины нутаг дэвсгэрт хот байгуулалтын кадастр хөтлөх, хот байгуулалтын архивын санг бүрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд	
	13. Хот, суурин газрын барилгажсан хэсэг, нийтийн эдэлбэрийн газрыг дахин төлөвлөн байгуулах, ашиглалтын шаардлага хангахгүй барилга байгууламжийг буулган шинээр барих, гэр хорооллын газрыг дахин зохион байгуулах, дахин төлөвлөн барилгажуулах	Төрийн байгууллагууд	
	Газрын харилцааны бодлого хэрэгжүүлэх	1. Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах	Төрийн байгууллагууд
		2. Аймгийн газрын нэгдмэл сангийн тайланг ангилал бүрээр гаргаж, дүн шинжилгээ хийх	Төрийн байгууллагууд
3. Газар эзэмших, ашиглахтай холбогдсон маргааныг Газрын тухай хуульд заасан журмын дагуу шийдвэрлэх		Төрийн байгууллагууд	
4. Газрыг орон нутгийн тусгай хэрэгцээ, хамгаалалтанд авах ажлыг зохион байгуулж, хамгаалалтын дэглэж, горимийг тогтоох		Төрийн байгууллагууд	
5. Газрын бирж, лэнд менежер программ, хур системийг нэвтрүүлэх		Төрийн байгууллагууд	
6. Геодези, зураг зүйн үйл ажиллагааны талаархи төрийн бодлого, хууль тогтоомжийн биелэлтийг нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулах		Төрийн байгууллагууд	
7. Иргэн, хуулийн этгээдэд газар өмчлүүлэх, эзэмшүүлэх, ашиглуулах арга хэмжээг зохион байгуулж, бүртгэлийг хөтлөх		Төрийн байгууллагууд	
Ерөнхий чиг үүрэг: 3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн нэгдсэн удирдлага			
Үндсэн чиг үүргийн тоо-3 Дэд чиг үүргийн тоо: 12			

Аймгийг гадаадад төлөөлөх	1. Гадаад орны дипломат төлөөлөгчийн газартай хамтран харилцах	Төрийн байгууллагууд
	2. Гадаад улсын нийслэл, муж, хотын захиргаатай харилцах	Төрийн байгууллагууд
	3. Гадаадын иргэн, хуулийн этгээдтэй харилцах	Төрийн байгууллагууд
	4. Олон улсын байгууллагатай харилцах	Төрийн байгууллагууд
	5. Хамтын ажиллагааны санамж бичиг, гэрээ байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	6. Аймгийн төлөөлөгчдийг гадаадад ажиллуулах	Төрийн байгууллагууд
Нутгийн захиргааны байгууллагуудын хүний нөөцийн бодлогыг төлөвлөх, хүний нөөцийг сургах, давтан сургах, мэргэшүүлэх, сонгон шалгаруулах, нийгмийн баталгааг хангах	1. Төрийн жинхэнэ албаны хүний нөөцийн хэрэгцээг тодорхойлж, нөөцийг бүрдүүлэн мэргэшсэн албан хаагчаар хангах	Төрийн байгууллагууд
	2. Төрийн албан хаагчдын сургалтын хэрэгцээг тодорхойлох, ажиллах нөхцөл нийгмийн баталгааг хангах талаар бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3.Төрийн албан хаагчийн ёс зүй, сахилга хариуцлагыг сайжруулах, удирдах албан хаагчдыг манлайллыг дээшлүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын талаар төрөөс баримтлах бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах, Төрийн удирдлагын манлайллыг хэрэгжүүлэх, нутгийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох	1.Цахим засаглал, мэдээллийн технологи, сүлжээний тасралтгүй байдлыг ханган ажиллах	Төрийн байгууллагууд
	2.Ил тод байх, иргэдийг мэдээ мэдээллээр хангах	Төрийн байгууллагууд
	3.Иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, санал, гомдлыг шийдвэрлэх ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 4. Нутаг дэвсгэр, хүн амын аюулгүй байдал Үндсэн чиг үүргийн тоо-5 Дэд чиг үүргийн тоо: 47		
Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах	1. Дайчилгааны бэлтгэл хангах, цугларах, шилжүүлэх байрыг тогтоох	Төрийн байгууллагууд
	2. Дайчилгааны даалгаврыг төлөвлөх, зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх, хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	3. Иргэнд эх оронч үзэл төлөвшүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Орон нутгийн хамгаалалтын мэдээллийн сан бүрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	5. Орон нутгийн хамгаалалтын нөөцийг бүрдүүлэх, даалгаваржуулах	Төрийн байгууллагууд

	6. Орон нутгийн хамгаалалтын сургалт зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	7. Орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөөг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	8. Цэргийн алба дүйцүүлэн хаалгах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	9. Цэргийн бүртгэл хөтлөх	Төрийн байгууллагууд
	10. Цэргийн насны иргэнийг эрүүлжүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	11. Цэрэг татах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах	1. Аврах анги, отряд, салбар, алба, мэргэжлийн ангийг ажлаа хэвийн явуулах нөхцөлөөр хангах	Төрийн байгууллагууд
	2. Гамшгаас хамгаалах сургалт зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	3. Гамшгийн үед нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд хүн хүч, техник хэрэгслийг дайчлан гаргах	Төрийн байгууллагууд
	4. Гамшгийн үед шаардагдах хөрөнгийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх, түүнийг захиран зарцуулах;	Төрийн байгууллагууд
	5. Гамшгийн үеийн хохирлын үнэлгээ хийлгэж, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал боловсруулах;	Төрийн байгууллагууд
	6. Гамшгийн цагийн байдал, авч хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээний талаар дээд шатны байгууллагатай харилцах	Төрийн байгууллагууд
	7. Гамшиг болсон нутгийн заагийг тогтоох	Төрийн байгууллагууд
	8. Өндөржүүлсэн болон бүх нийтийн бэлэн байдлын зэрэгт шилжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	9. Нутаг дэвсгэрийн онцлогт зохицуулан гамшгаас хамгаалах алба, штаб, мэргэжлийн ангиудыг байгуулж, тэдгээрийг гамшгийн үед үүрэг гүйцэтгэх дадлага, чадвартай болгох	Төрийн байгууллагууд
	10. Харилцаа холбоо, зарлан мэдээлэх системийг байнгын бэлэн байдалд байлгах	Төрийн байгууллагууд
Мэргэжлийн хяналтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх	1.Автозам, замын байгууламжийг барих, арчлах, засварлах, хамгаалах, ашиглахтай холбогдсон хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	2. Аялал жуулчлалын тухай хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	3. Байгаль орчныг хамгаалах, түүний баялгийг ашиглах, нөхөн сэргээх, байгаль орчинд учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх үйл ажиллагаанд харьяалал харгалзахгүйгээр хяналт тавьж, илэрсэн зөрчлийг арилгуулах арга хэмжээ авах	Төрийн байгууллагууд
	4. Барилгын салбарт баримтлах төрийн бодлого, хууль тогтоомж, Засгийн газрын шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулж, хяналт тавих;	Төрийн байгууллагууд
	5. Биеийн тамир, спортын хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд

	6. Газрын нэгдмэл сан болон газрын хэвлийг эзэмших, ашиглах, хамгаалах болон газрын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	7. Нутаг дэвсгэрт нь хийж байгаа геодези, зураг зүйн ажилд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	8. Соёлын хяналтыг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	9.Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон талбайг зориулалтаар нь ашиглуулах, эзэмшүүлэх, хуулиар хүлээсэн үүргээ тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих.	Төрийн байгууллагууд
	10. Ургамал хамгаалал, хорио цээрийн хяналт	Төрийн байгууллагууд
	11. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний стандарт, нормативын хэрэгжилтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	12. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	13. Эрүүл ахуй, халдвар хамгааллын хяналт	Төрийн байгууллагууд
Хууль ёс, нийгмийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангах, иргэдийн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах	1. Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн үйл ажиллагааны талаархи төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх, биелэлтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	2. Өвлөх эрхийн асуудлаар зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах	Төрийн байгууллагууд
	3. Гадаадын иргэдийн хаягийн бүртгэл хөтлөх, мэдээ гаргах	Төрийн байгууллагууд
	4. Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх бодлого, тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлж, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	5. Иргэдийг хүлээж авах ажлыг зохион байгуулж, тэднээс гаргасан өргөдөл, санал, гомдлыг эрх хэмжээнийхээ хүрээнд шийдвэрлэх	Төрийн байгууллагууд
	6. Төрийн ба төрийн бус архивын баримтад нэгдсэн тоо бүртгэл явуулахад дэмжлэг үзүүлж, зохион байгуулах, холбогдох мэдээ тайланг гаргах	Төрийн байгууллагууд
	7. Тухайн нутаг дэвсгэр дэх шүүх, прокурорын байгууллага үйл ажиллагаагаа хараат бусаар явуулах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж, цагдаагийн байгууллагыг удирдах	Төрийн байгууллагууд
	8. Хүн ам, өрхийн бүртгэл болон түр оршин суугчийн бүртгэл хөтлөх	Төрийн байгууллагууд
	9. Хууль сахиулах болон бусад байгууллагад мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх, түүний хамтын ажиллагааг уялдуулан зохицуулах	Төрийн байгууллагууд
	10. Хууль тогтоомжийг олон нийтэд таниулах, иргэдэд хуулийг сахин биелүүлэх дадал бий болгох	Төрийн байгууллагууд
	11. Хүүхдийн эрх ашиг, сонирхлыг хамгаалах, хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд

	12. Хүүхэд үрчлэн авах шийдвэр гаргах	Төрийн байгууллагууд
Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах, шударга өрсөлдөөнийг дэмжих, хянан зохицуулах	1. Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ТББ-тай хамтарч ажиллах, дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 5. Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөлт, төсөв санхүү, статистик Үндсэн чиг үүргийн тоо-4 Дэд чиг үүргийн тоо: 14		
Төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ	21.2.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх үйл ажиллагааны зорилго нь баримт бичгийн төлөвлөлт, биелэлтэд чанарын үнэлгээ хийх, хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаа, шийдвэр нь үр дүнтэй байсан эсэхэд чанарын үнэлгээ хийх, үр нөлөөг үнэлэхэд оршино.	Төрийн байгууллагууд
	21.3.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтэд дараах үе шатаар цогц хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийнэ: 21.3.1.мэдээллийг цуглуулах, ангилах, нэгтгэх; 21.3.2.зорилтын биелэлтийн дүнг үнэлэх; 21.3.3.биелэлтийн үр нөлөөг үнэлэх; 21.3.4.гадаад, дотоод хүчин зүйлийн нөлөөллийг үнэлэх; 21.3.5.төлөвлөлт, хэрэгжилтийн харилцан хамаарлыг үнэлэх; 21.3.6.биелэлтийн түвшинг үнэлэх; 21.3.7.бодлогын баримт бичгийн төлөвлөлт, хэрэгжилтийг сайжруулах тодорхой санал боловсруулах.	Төрийн байгууллагууд
	21.5.Салбарын хөгжлийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага тухайн салбарын хэмжээнд хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн зорилтын биелэлтийг жил бүр тогтоосон хугацаанд Засгийн газарт ирүүлнэ.	Төрийн байгууллагууд
	21.6.Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн зорилтуудын орон нутагт дахь хэрэгжилтийн явц, үр нөлөөний тайланг аймаг, нийслэлийн Засаг даргаас Засгийн газарт тогтоосон хугацаанд хүргүүлнэ.	Төрийн байгууллагууд
	1. Аймаг, сумын орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлэх татвар, төлбөр хураамжийг төсөвт төвлөрүүлэх ажлыг зохион байгуулах, хэрэгжилтийг хангуулах	Төрийн байгууллагууд
Нутаг дэвсгэртээ татварын бодлого хэрэгжүүлэх	2. Хууль тогтоомжоор орон нутагт шилжүүлсэн татвар, төлбөр, хураамжийн хувь, хэмжээг тогтоох ажлыг зохион байгуулан, өргөн мэдүүлж батлуулах	Төрийн байгууллагууд
	1. Батлагдсан төсвийн хэрэгжилтийг хангах, төсвийн зарцуулалт, гүйцэтгэлд дотоод хяналтыг хэрэгжүүлэх Орон нутгийн төсвийн гүйцэтгэлийг тайлагнах,	Төрийн байгууллагууд

	батламжлуулах	
	2. Орон нутгийн төсвийн төслийг боловсруулах, батлуулах	Төрийн байгууллагууд
Статистикийн бодлого, үйл ажиллагааг орон нутагт хэрэгжүүлэх	1. Албан ёсны статистик мэдээллийн үнэн зөв байдалд тогтмол шалгалт хийж, түүний бодит байдлыг хангах	Төрийн байгууллагууд
	2. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хэрэглэх зорилгоор, захиргааны статистикийн мэдээллийг бусад мэдээлэлтэй давхардуулахгүйгээр статистикийн байгууллагын зөвшөөрснөөр авах, мэдээллийн санг бий болгох.	Төрийн байгууллагууд
	3. Мэдээлэл, судалгааны дүнг хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслээр нийтэд хүргэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Нутаг дэвсгэртээ байгаа статистикийн мэдээлэгчдээс статистикийн мэдээллийг хугацаанд нь гаргуулан авч нэгтгэх, судалгаа, дүгнэлт хийж ашиглах, албан ёсны статистикийн мэдээллийг хугацаанд нь зохих дээд шатны байгууллагад өгөх	Төрийн байгууллагууд
	5. Үндэсний статистикийн хорооноос өгсөн удирдамж, чиглэлийн дагуу статистикийн тооллого, түүвэр судалгааг зохион байгуулж явуулах	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 6. Орон нутгийн дэд бүтэц Үндсэн чиг үүргийн тоо-3 Дэд чиг үүргийн тоо: 17		
Улс, орон нутгийн чанартай авто зам, авто замын сүлжээ	1. Улсын болон орон нутгийн чанартай авто замын бүртгэл, мэдээллийн нэгдсэн санг хөтлөх	Төрийн байгууллагууд
	2. Улсын болон орон нутгийн чанартай авто замын санг бүрдүүлэх захиран зарцуулах	Төрийн байгууллагууд
	3. Улсын болон орон нутгийн чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх бодлого, ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулж, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Нутаг дэвсгэрт хамаарах улсын болон орон нутгийн чанартай, тусгай зориулалтын авто зам, авто замын барилга байгууламжийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах	Төрийн байгууллагууд
	5. Нутаг дэвсгэрт хамаарах улсын, орон нутгийн чанартай авто замын байгууламж болон авто замыг цэвэрлэх	Төрийн байгууллагууд
	6. Орон нутгийн чанартай зам, авто замын барилга байгууламж барих, засварлах, тэмдэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	7. Улсын болон орон нутгийн чанартай замын арчилгаа, засварлах ажилд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
Нутаг дэвсгэрийн автотээврийн асуудал	1. Нийтийн тээвэр, шуудан тээвэрлэлтийг тухайн нутаг дэвсгэрт зохицуулах, зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Нутаг дэвсгэрт автотээврийн талаар баримтлах бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Орон нутагтаа техникийн хяналтын үзлэг, тээврийн хэрэгслийн шинэчилсэн бүртгэлийг явуулах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд

	4. Ерөнхий зориулалтын нисэхэд ашиглах агаарын хөлөг хөөрч буух түр зурваст хариуцагч томилон, байнгын арчлалт, хамгаалалт хийхэд гаргах зардлыг аймгийн төсөвт суулгах	Төрийн байгууллагууд
Нутаг дэвсгэрийн эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамж	1. Аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдэд сэргээгдэх эрчим хүч ашиглахын ач холбогдлыг сурталчлах	Төрийн байгууллагууд, Эрчим хүчний зохицуулах зөвлөл
	2. Нутаг дэвсгэрийн дулаан, цахилгааны эрчим хүчний хангамжийн талаарх бодлого боловсруулан холбогдох байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлнэ.	Төрийн байгууллагууд, БЗӨБЦТС ТӨХК
	3. Эрчим хүчний үүсгүүр байршуулах зориулалтаар газар эзэмшүүлэх, ашиглуулах	Төрийн байгууллагууд
	4. Тухайн нутаг дэвсгэр дэх эрчим хүч, ариутгах татуурга, цэвэр усны хангамжийн шугам сүлжээний хамгаалалтын зурвасын зөрчлийн хяналт	Төрийн байгууллагууд, БЗӨБЦТС ТӨХК Дундговь-Ус ОНӨҮГ
	5. Шугам сүлжээг хамгаалах хамгаалалтын зурвасын хэмжээг тогтоох /шугам сүлжээг хамгаалах дүрмийн дагуу/	Төрийн байгууллагууд, БЗӨБЦТС ТӨХК
	6. Эрчим хүчний тухай хууль тогтоомж, түүнд нийцүүлэн эрх бүхий байгууллагаас гаргасан шийдвэрийг хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд, БЗӨБЦТС ТӨХК
Ерөнхий чиг үүрэг: 7. Орон нутгийн өмчийн удирдлага Үндсэн чиг үүргийн тоо: 3 Дэд чиг үүргийн тоо: 6		
Худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах	1. Орон нутгийн худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөөг баталж, зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах	1. Орон нутгийн өмчийн хуулийн этгээд байгуулах, өөрчлөх, татан буулгах санал боловсруулж аймгийн ИТХурал болон тэргүүлэгчдийн хуралдаанд оруулж хэлэлцүүлэх, гарсан шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдэд олгогдсон эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах хэмжээ, хязгаарыг тогтоох	Төрийн байгууллагууд
Орон нутгийн өмчийн бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх	1. Орон нутгийн өмчийн үндсэн хөрөнгийг хувьчлах ба бусдад шилжүүлэх, шинээр олж авах эд хөрөнгийн жагсаалт, төлөвлөгөө, эх үүсвэрийн тухай санал боловсруулж Хурлын хуралдаанд оруулж шийдвэрлүүлэх, гарсан шийдвэрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах;	Төрийн байгууллагууд
	2. Орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийг хувьчилсан ажлын дүнг Хуралд тайлагнах.	Төрийн байгууллагууд
	3. Орон нутгийн өмчийн эд хөрөнгийн тооллого явуулж, дүнг ИТХурал болон тэргүүлэгчдийн, Засаг даргын зөвлөлийн хуралд танилцуулах, шаардлагатай бол зохих шийдвэр гаргуулж хэрэгжилтийг зохион байгуулах;	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 8. Хөдөлмөр, нийгмийн хөгжил хамгаалал Үндсэн чиг үүргийн тоо-5 Дэд чиг үүргийн тоо: 31		

Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ	1. Нийгмийн халамжийн тэтгэвэр, тэтгэмжийн үйлчилгээ үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдагсдын болон хамруулах шаардлагатай өрхийн мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээг гэрээгээр гүйцэтгүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд иргэдийг хамруулах	Төрийн байгууллагууд
Хөдөлмөр эрхлэлт	1. Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх, хяналт тавих, мэдээллийн сан бүрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Хөдөлмөр эрхлэлтийн нийтлэг үйлчилгээ, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх	1. Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний судалгаа, мэдээллийн сан бүрдүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. ХАБЭА-н болон үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлого, мэргэжлээс шалтгаалах өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд шаардагдах хөрөнгийг төлөвлөж, хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. ХАБЭА-н орон нутгийн зөвлөлийн гишүүдийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах	Төрийн байгууллагууд
	4. ХАБЭА-н сургалтыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулах	1. Хөдөлмөрийн хамтын хэлэлцээр байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Хөдөлмөрийн хамтын гэрээ, хэлэлцээрийг бүртгэх, биелэлтэд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
Хүн амын хөгжил, хамгаалалын асуудал	1. Ахмад настны хөгжил хамгааллын үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Ахмад настныг дэмжих, төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамруулах	Төрийн байгууллагууд
	3. Ахмадын ордон байгуулж ажиллуулах	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	4. Байгаль орчин, түүх, соёлын өвийг хамгаалах, эх оронч үзлийг төлөвшүүлэх, ардын урлаг, ёс заншил, уламжлалт зан үйлийг хөгжүүлэхэд залуучуудын оролцоог хангах, дэмжих	Төрийн байгууллагууд
	5. Гэр бүлийн хөгжил хамгаалалын үйл ажиллагаа зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	6. Залуучуудын авьяас чадвар, бие бялдар, сэтгэхүйг хөгжүүлэхэд шашин болон улс төрөөс ангид урлаг, соёл, спортын арга хэмжээнд залуучууд оролцох, эдгээр арга хэмжээг зохион байгуулсан хуулийн этгээдийг дэмжих	Төрийн байгууллагууд
	7. Залуучуудын дунд гэр бүлийн соёл, хүмүүжлийн уламжлалыг дээдлэх, удам угсаагаа мэдэх, угийн бичиг хөтлөх,	Төрийн байгууллагууд

	сурталчлах үйл ажиллагааг дэмжих	
	8. Залуучуудын хөгжил хамгаалалын үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	9. Залуучуудын хөгжлийг дэмжих салбар дундын үйл ажиллагааг орон нутгийн түвшинд уялдуулан зохицуулах чиг үүрэг бүхий залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийг аймгийн Засаг дарга тэргүүлэн ажиллах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэнд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	10. Залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэхэд чиглэсэн дэд бүтцийг шинээр барьж байгуулах, өргөтгөх төсөл, арга хэмжээг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	11. Сайн дурын болон хүмүүнлэгийн ажилд оролцсон залуучууд болон залуучуудын иргэний нийгмийн байгууллагын гаргасан санаачлага, сайн туршлагыг хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр дамжуулан алдаршуулж, олон нийтэд түгээн дэлгэрүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	12. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажиллах, амьдрах, сурах орчныг бүрдүүлэх, сурах, хөгжих, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих	Төрийн байгууллагууд
	13. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний салбар зөвлөлийг ажиллуулах	Төрийн байгууллагууд
	14. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд хөнгөлөлт, тусламж үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	15. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний бүртгэлийг хөтлөх	Төрийн байгууллагууд
	16. Хүүхдийн эрх, хөгжил хамгаалалын үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	17. Хүүхдийн эрхийг хангах талаархи салбар дундын үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах чиг үүрэг бүхий Хүүхдийн төлөө зөвлөлийг Засаг дарга тэргүүлэн ажиллах	Төрийн байгууллагууд
	18. Хүүхдийн эрхийг хангах үйл ажиллагаанд шаардагдах төсвийг батлуулж, хэрэгжүүлэх, тайлагнаж, олон нийтэд мэдээлэх	Төрийн байгууллагууд
Ерөнхий чиг үүрэг: 9. Хүн амын нийгэм-соёлын үйлчилгээ		
Үндсэн чиг үүргийн тоо-7 Дэд чиг үүргийн тоо: 20		
Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх	1. Иргэнийг идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх нөхцөлийг бүрдүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	2. Өсвөр үеийн шигшээ багт дэмжлэг үзүүлэх	АЗДТГ
	3. Спортын холбоод, бусад байгууллагатай хамтран ажиллах	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
Орон нутагт инновацийг хөгжүүлэх	1. Инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх үүрэгтэй орон нутгийн өмчит болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд байгуулж ажиллуулах	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	2. Хувийн хэвшлийн оролцоог хангах, хамтарсан санхүүжилттэй инновацийн төсөл хэрэгжүүлж, инновацийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
Орон нутгийн	1. Жендэрийн сургалт, гэгээрлийн ажил	Төрийн болон

хэмжээнд жөндөрийн эрх тэгш байдлыг хангах	явуулах	төрийн бус байгууллагууд
	2. Орон нутгийн хөгжлийн бодлого, ерөнхий төлөвлөгөө, хөтөлбөр, төсөлд жөндөрийн мэдрэмжтэй болгох арга зүйг нэвтрүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Соёл, урлагийг хөгжүүлэх	1. Орон нутгийн номын сангийн сан хөмрөгийг хамгаалах, сэргээн засварлах, баяжуулах, иргэдийг номын сангийн үйлчилгээнд өргөн хамруулах арга хэмжээг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	2. Орон нутгийн соёлын байгууллагын удирдлага, зохион байгуулалтыг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Угийн бичиг хөтлөх, монгол бичиг сурах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	4. Хүний нөөцийн хөгжил, нийгмийн баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Соёлын өвийг хамгаалах	1. Палеонтологи, археологийн хайгуул, малтлага, судалгаа хийх зөвшөөрөл авсан мэргэжлийн байгууллага, багт дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Соёлын өвийг сурталчлах, түгээн дэлгэрүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Соёлын өвийг эрэн сурвалжлах, бүртгэх, хадгалан хамгаалах	Төрийн байгууллагууд
	4. Соёлын өвийн судалгаа, тайлан мэдээллийг зохих журмын дагуу гаргаж, мэдээллийн санд хүргүүлэх	Төрийн байгууллагууд
Хүн амд боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх	1. Иргэнд суурь боловсрол эзэмшүүлэх, мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэх, давтан сургах, мэргэжил эзэмшүүлэх арга хэмжээний хөтөлбөр, төлөвлөгөө гаргаж хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Орон нутгийн боловсролын сургалтын байгууллагын удирдлага, зохион байгуулалтыг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	3. Сургалтын орчин нөхцлийг сайжруулах, хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээг жигд, тогтвортой зохион байгуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Сургалтын техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, ном, сурах бичиг сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр хангах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
	5. Хүний нөөцийн хөгжил, нийгмийн баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах	Төрийн байгууллагууд
Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих	1. Донорын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	2. Орон нутагт үйл ажиллагаа эрхэлж буй эрүүл мэндийн байгууллагуудыг удирдлагаар хангах	Төрийн байгууллагууд
	3. Харьяалах нутаг дэвсгэрийн эрүүл мэндийн байгууллагыг шаардлагатай боловсон хүчин, материаллаг бааз, санхүүгийн хувьд бэхжүүлэх	Төрийн байгууллагууд
	4. Харьяалах нутаг дэвсгэрийн эрүүл мэндийн байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, оновчтой байршуулах	Төрийн байгууллагууд
	5. Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний тэгш, хүртээмжтэй байдлыг хангуулах	Төрийн байгууллагууд

Ерөнхий чиг үүрэг: 10. Хүнс, хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ Үндсэн чиг үүргийн тоо-4 Дэд чиг үүргийн тоо: 21		
Газар тариалангийн үйлдвэрлэл	1. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, дэмжих, санхүүжүүлэх	Төрийн байгууллагууд, хувийн хэвшил
	2. Газар тариалангийн талбайг зохистой ашиглах, хамгаалах	Төрийн байгууллагууд, хувийн хэвшил
	3. Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн мэдээллийн санг эрхлэн хөтлөх	Төрийн байгууллагууд, хувийн хэвшил
	4. Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэл хангамж, хүлэмж агуулах зоорийн ашиглалтыг сайжруулах, нэмэгдүүлэх	Төрийн байгууллагууд, хувийн хэвшил
Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл, мал эмнэлэг, малын генетик	1. Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, дэмжлэг үзүүлнэ.	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	2. Бэлчээрийн газрыг зохистой ашиглах, хамгаалах, малын тэжээл, усан хангамжийн нөөц бүрдүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	3. Малын генетик нөөцийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, бүртгэлжүүлэх, үржил селекци, технологийн ажил, үйлчилгээг хэрэгжүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	4. Уур амьсгалын өөрчлөлт, гэнэтийн аюул, эрсдэлийн нөлөөллийг бууруулж, малын эрүүл мэндийг хамгаалах	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	5. Малыг ялган тэмдэглэх, малын удам зүйн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, хяналт тавих	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	6. Хорио цээр, хязгаарлалтын дэглэмийн хэрэгжүүлэх, зохицуулах, хяналт тавих	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	7. Мал эмнэлгийн эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдлыг хангах зохицуулалт, хяналтын асуудлыг сайжруулах	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	8. Халдварт болон гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагаа, хэрэгжүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
	9 Шимэгчтэх өвчнөөс эмчлэн сэргийлэх, тэмцэх үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, холбоод
Үйлдвэрлэл, худалдаа,	1. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч, хоршоодын судалгаа, бүртгэл, мэдээллийн санг бүрдүүлэх, хөтлөх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	2. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ, хоршоодод санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд

үйлчилгээ	3. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч, хоршоодын борлуулалтыг дэмжих	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	4. Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээний гарааны бизнес, техник, технологи, инновацийн кластерыг дэмжих	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
	5. Жижиг, дунд үйлдвэрийн бизнес инкубац, бизнес болон бүтээгдэхүүн хөгжүүлэлт, менежментийг дэмжин хөгжүүлэх	Төрийн болон төрийн бус байгууллагууд
Хүнсний хангамж	1. Согтууруулах ундаа худалдах, түүгээр үйлчлэх асуудлыг зохицуулах, үйлдвэрлэлд хяналт тавих	Төрийн байгууллагууд
	2. Хүн амын хүнсний аюулгүй байдлыг хангаж, стратегийн хүнсний нөөц бүрдүүлэх, зарцуулах	Төрийн байгууллагууд
	3. Хүнс үйлдвэрлэлд зохистой дадал, худалдаа, үйлчилгээний стандартыг хангуулах, дэмжлэг үзүүлэх	Төрийн байгууллагууд

АЛСЫН ХАРАА

ИРГЭДИЙН ОРОЛЦООНД ТУЛГУУРЛАСАН САЙН ЗАСАГЛАЛЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ, ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙГ ЭРХЭМЛЭН, АМЬДРАЛЫН ЧАНАРЫГ САЙЖРУУЛСАН БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ЭЭЛТЭЙ **АЙМАГ** БОЛНО.

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО

ТӨР ИРГЭН ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГААНД ИЛ ТОД БАЙДЛЫГ ХАНГАН ХҮН АМЫН ЭРҮҮЛ, АЮУЛГҮЙ АМЬДРАХ ОРЧИН НӨХЦЛИЙГ БҮРДҮҮЛЖ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ӨСӨЛТИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЖ БАЙГАЛИЙН ТЭНЦВЭРТ БАЙДЛЫГ ХАНГАНА.

СТРАТЕГИЙН ЗОРИЛГО

СТРАТЕГИ ЗОРИЛГО: НИЙГМИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЧАНАР, ХҮРТЭЭМЖИЙГ САЙЖРУУЛАН ИРГЭДИЙН ЭРҮҮЛ, АЮУЛГҮЙ, ТААТАЙ ОРЧИНД АЖИЛЛАЖ, АМЬДРАХ НӨХЦӨЛИЙГ БҮРДҮҮЛЭХ ЗАМААР ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН ИНДЕКС 2019 ОНД 0.689 БАЙГААГ 2024 ОНД 0.719 ХҮРГЭНЭ.

ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Салбар болон засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага, байгууллага нь бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт, хуулиар ногдуулсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн зорилтыг хэрэгжүүлэх боломжийг гадаад ба дотоод орчны хүчин зүйлийн хүрээнд тулгуурлан Гадаад орчны шинжилгээгээр улс төр, эдийн засаг, нийгэм соёл, технологи, хууль эрх зүй, байгаль орчны зүгээс үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлж ямар эерэг боломж, ямар сөрөг нөлөөлөл, эрсдэл байгааг гаргасан Дотоод орчны шинжилгээгээр салбар болон засаг захиргаа нутаг дэвсгэрийн нэгж, байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, соёл, нөөц (хүн, санхүү, техник, мэдээлэл) хийгээд технологийн үйл явц зэрэг хүчин зүйлсийн хүрээнд давуу ба сул талыг тодорхойлж аймгийн Стратеги төлөвлөгөөний 55 зорилтод аймгийн ЗДТГ-ын 6 хэлтэс, Засаг даргын эрхлэх хүрээний холбогдох агентлагууд гадаад, дотоод орчны шинжилгээг хийсэн.

1. Төв суурин газрын орчны бохирдлын хэмжээг 4 хувиар бууруулах зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Дундговь аймгийн Засаг даргын 2019 оны 02 дугаар сарын А/43, А/69 дүгээр хамтарсан тушаал, захирамжаар “Сайнцагаан сумын агаарын чанарыг сайжруулах бүсэд дагаж мөрдөх журам”-ыг батлагдсан. ✓ Байгаль хамгаалах талаар иргэдийн хандлагад эерэг хандлага бий болж байгаа. ✓ Агаар дахь бохирдуулагч бодисын хүлцэх агууламжийн хэмжээ Агаарын чанар MNS4585:2016 стандартаас давсан тохиолдол илэрээгүй. ✓ Сайнцагаан сумын төвлөрсөн халаалтын 30 тогооны хоёрт нь шинэчлэл хийж утаа бага ялгаруулах технологитой болсон. ✓ Хөрсний бохирдлын судалгааг 5 сумын нутаг дэвсгэрт мэргэжлийн байгууллагаар 2 удаа хийлгэсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орчны бохирдлыг тодорхойлох багаж, тоног төхөөрөмж дутагдалтай. ✓ Нам даралтын зуухнууд яндангийн шүүлтүүр байхгүй. ✓ Аймгийн хэмжээний нийт айл өрхийн 37 хувь буюу 5268 нь гэр хороололд амьдардаг ба үүнээс 12 ширхэг эко ариун цэврийн байгууламж бүртгэгдсэн нь харьцангуй бага үзүүлэлттэй байна. ✓ ААН, Байгууллагын эзэмшлийн газарт үйл ажиллагааны улмаас орчны бохирдолт үүсдэг.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүрээлэн буй орчны бохирдол, уур амьсгалын өөрчлөлтийн чиглэлээр олон улсын төсөл хөтөлбөр нэмэгдэж байна. ✓ Нам даралтын зуухнуудын технологид шинэчлэл хийж, яндангийн шүүлтүүр байршуулах боломжтой. ✓ Эко ариун цэврийн байгууламжийг үе шаттай нэмэгдүүлэх ажил Монгол улсын засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төсөл хөтөлбөрүүд нь бүс нутгийн онцлогоос хамаарч говийн бүсийг сонгохгүй байх. ✓ ААНэгж, байгууллагуудын санхүүгийн нөхцөл бололцоо хангагдахгүй байх. ✓ ААН, Байгууллагын эзэмшлийн газарт үйл ажиллагааны улмаас орчны бохирдолт үүсдэг

<p>✓ “Арван аймгийн төвийн дулааны станц барих төсөл”-д шалгарч аймгийн төвд байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөө багатай, орчин үеийн дэвшилтэт технологийн дулааны станц, дулаан дамжуулах шугам сүлжээ баригдахаар болсон.</p> <p>✓ 2017 оны 7 дугаар сарын 4-ний өдрийн МУ-ын Засгийн газрын 199 дүгээр тогтоолоор Гэр хорооллын айл өрхөд цахилгаан эрчим хүчний тарифын хөнгөлөлт үзүүлэх журам шинэчлэгдэн батлагдсан бөгөөд тус тогтоолын дагуу агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор гэр хорооллын өрхийн шөнө, оройн цагаар хэрэглэсэн цахилгааны тарифыг тэглэсэн энэхүү хөнгөлөлт нь 11 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн аймгийн төв, арван мянгаас дээш хүн амтай сум, суурин газрын айл өрхүүдийг хамруулан хэрэгжиж эхэлсэн, мөн ковид-19 цар тахалтай холбогдуулан цахилгааны төлбөрийг 0 болгосон нь агаарын бохирдол буурахад чухал нөлөөтэй</p> <p>✓ Орчны бохирдлын эх үүсвэр, хаягдал тооллогын мэдээллийн сантай болсон.</p>	
--	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Орчны бохирдлыг тодорхойлох багаж, тоног төхөөрөмж дутагдалтай.	✓ Агаарт агуулагдаж байгаа тоос тоосонцорыг хэмжих зөөврийн багажтай болох
✓ Нам даралтын зуухнуудад яндангийн шүүлтүүр байхгүй.	✓ Утаа бага ялгаруулдаг халаалтын зуухны тоог нэмэгдүүлэх
✓ Эко ариун цэврийн байгууламжийн өртөг өндөр	✓ Стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжийг хувийн хэвшлийн дэмжлэгтэйгээр үе шаттай нэмэгдүүлэх
✓ ААН, Байгууллагын эзэмшлийн газарт үйл ажиллагааны улмаас орчны бохирдолт үүсдэг	✓ ААН, Байгууллагын нийгмийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх

2. Хог хаягдлын дахин боловсруулах үйлдвэрт 2024 он гэхэд 46 тонн дахивар хогийг нийлүүлэх зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн хэмжээнд иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын тэргүүлэгчдийн 2018 оны 12 дугаар тогтоолоор Дундговь аймгийн хог хаягдлын менежментийг сайжруулах хөтөлбөр, Засаг даргын 2019 оны А/393, А/394 дүгээр тоот захирамжаар “Хог хаягдлын олон нийтийн байцаагч ажиллуулах мөнгөн урамшуулал олгох журам”, “Энгийн хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн болон хог хаягдлыг сэргээн ашиглах, устгах, булшлах үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох журам” батлагдсан. ✓ Дахивар хаягдлыг бага зардлаар үйлдвэрт нийлүүлэх нөхцөл бүрдсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хаягдал нөөцийг ашиглан ялгаж ангилан боловсруулалт хийдэг үйлдвэр байхгүй. ✓ Хог хаягдлыг цуглуулан хуримтлуулахад хугацаа их зарцуулдаг. ✓ Цуглуулж тээвэрлэх байгууллагын хүний нөөц, техникийн хүчин чадал муу. ✓ Анхан шатны эх үүсвэрт хог хаягдлын ангилан ялгадаггүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хог хаягдлын тухай хууль шинэчлэн батлагдсан. ✓ Дахин боловсруулах үйлдвэртэй хамгийн ойр байрлалыг сонгож, хаягдлыг нийлүүлэх. ✓ Ангилан ялгах хогийн савны тоог нэмэгдүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ангилсан хог хаягдал тээвэрлэлтийн явцад эвдрэх, шаардлага хангахгүй болох. ✓ Дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулах өртөг өндөр. ✓ ААНэгж, байгууллагуудын санхүүгийн нөхцөл бололцоо хангагдахгүй байх.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хаягдал нөөцийг ашиглан ялгаж ангилан боловсруулалт хийдэг үйлдвэр байхгүй 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улаанбаатар хот дахь дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Анхан шатны эх үүсвэрт хог хаягдлын ангилан ялгадаггүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ангилан ялгах хогийн савны тоог нэмэгдүүлэх
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Цуглуулж тээвэрлэх байгууллагын хүний нөөц, техникийн хүчин чадал муу. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүний нөөц, машин механизмын тоог нэмэгдүүлэх
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ААН, Байгууллагын эзэмшлийн газарт үйл ажиллагааны улмаас орчны бохирдолт үүсдэг. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ААН, Байгууллагын нийгмийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх

3. Усны бохирдол, хомстлоос сэргийлж, шаардлага хангасан ундны эх үүсвэрээр хангагдсан хүн амын эзлэх хувь 2020 онд 26.5 байсныг 2024 онд 30 хувьд хүргэх зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Усны тоо бүртгэл, тооллогыг 2020 онд зохион байгуулсан. ✓ 5 сумын 13 газарт гүний усны мониторингийн цэгтэй. ✓ 2019 онд хөв цөөрөм байгуулах ажлын зураг төсвийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэсэн. ✓ 24 цагийн ажиллагаатай ухаалаг худгийг ашиглалтад оруулсан. ✓ Тоолууржуулалт 100% хийгддэг болсон. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Усны бохирдол, РН тодорхойлох багаж, тоног төхөөрөмж дутагдалтай ✓ Аймгийн хэмжээнд ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж суурилуулсан худаг байхгүй ✓ Гадаргын усны нөөцгүй ✓ Гүний усны түвшин доогуур ✓ 5 сумын газрын доорх усны нөөц тогтоогдоогүй

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жил бүр булгийн эхийг хашиж хамгаалдаг. ✓ Ус хангамжийн эх үүсвэрт эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсийг тогтоосон ✓ Усны сан бүхий газарт хамгаалалтын бүс тогтоож, тэмдэгжүүлэх хөрөнгө шийдвэрлэсэн 	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль шинэчлэгдсэн. ✓ Уул уурхайн ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй ✓ ААНэгжүүдийг гүний усны хяналтын цооногтой болгох. ✓ “Орхон-Онги” эко төслийн техник, эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж сум суурингийн хүн ам, бэлчээр, хөдөө аж ахуй, уул уурхайн үйлдвэрлэлийн ус хангамжийн найдвартай эх үүсвэр бий болгох, эрчим хүч үйлдвэрлэх боломж бүрдэнэ. ✓ Ундны усны төсөл хөтөлбөрт хамрагдах. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төрийн байгууллагуудын усны асуудал салбар бүрт хамааралтай байдаг нь нэгдсэн бодлого уялдаа, холбоо муу. ✓ Усны нөөц жилээс жилд багасах хомстох:

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Гүний усны түвшин доошилсон	✓ Аймгийн хэмжээнд усны хяналтын нэгдсэн сүлжээтэй болох.
✓ Ундны усны чанар муу	✓ Ус хангамжийн эх үүсвэр дээр цэвэршүүлэгч төхөөрөмж суурилуулах.

4. Ногоон байгууламжийн хэмжээ 2020 онд 369.4 га, ургалт 75 хувь байсныг 2024 онд 419.4 га, ургалтыг 85 хувьд хүргэх зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн сайд, Сангийн сайдын 2013 оны А-368/302 дугаар хамтарсан тушаал (“Ойжуулалт, ойн аж ахуйн арга хэмжээний 1 га талбайн зардлын нормативыг шинэчлэн батлах тухай”) ✓ Мод үржүүлгийн газартай бөгөөд орон нутгийн хөрсөнд дасан зохицсон тарьц, суулгацыг жилд 15000 доошгүйг ААНэгж, байгууллага, иргэдэд нийлүүлж байна. ✓ “Бүх нийтээр мод тарих үндэсний өдөр”-ийг жил бүр зохион байгуулснаар мод тарих иргэдийн идэвх сайжирсан. ✓ БНСУлсын Гуян хотын хөрөнгөөр 100 га талбайд ойн зурвас байгуулсан. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Элсний нүүдэл ихсэж, цөлжилт явагдсан ✓ 1 га талбайн нормативт зардал бага ✓ Ногоон байгууламжийн усалгаа, хамгаалалтын хөрөнгө шийдэгдээгүй ✓ Мод үржүүлгийн газрын хөрс боловсруулалт хийх, тарьц, суулгац гаргах техник, тоног төхөөрөмж дутагдалтай. ✓ Ажиллах хүчний цалин хөлс шийдэгдээгүй ✓ Нийтийн эзэмшлийн ногоон байгууламжийн усалгаа хийх усны машин хүрэлцээгүй. ✓ Аймгийн хэмжээний ногоон байгууламжийн төлөвлөлт
Гадаад орчин	

Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ойн тухай хууль эрх зүйн нөхцөл бүрдсэн ✓ Уул уурхайн компаниудаар биологийн нөхөн сэргээлт хийх, ойжуулах, ойн зурвас байгуулах ажлыг өргөн хүрээтэй хэрэгжүүлэх. ✓ Мод үржүүлгийн газрын үйл ажиллагааг өргөжүүлэх. ✓ Төсөл хөтөлбөрөөс санхүүжүүлэх ✓ Цэцэрлэгт хүрээлэн шинээр байгуулах, өргөжүүлэх. ✓ Туршилтын лабораторитой болох 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Шилмүүст мод тарихад жилд орох хур тунадасны хэмжээ бага, ус хатуулаг ихтэй, хөрсний бүтэц шаварлаг учир амьдралтын хувьд сөргөөр нөлөөлнө.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Цаг уурын өөрчлөлт, хуурайшилт, ган гачигаас үүдэн элсний нүүдэл, цөлжилтэд эрчимтэй өртсөн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Цөлжилт, элсний нүүдлийг сааруулах зорилгоор зурвас ойжуулалт хийж, бэлчээр хаших.
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хашаа хамгаалалт, усалгааны санхүүжилт шийдэгдээгүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ 1 га нормативт зардалд нэмж тусгах.
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Туршилтын лабораторитой болох. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ус, хөрсний бүтэц, үрийн соёололтын зэргийг тодорхойлдог туршилтын лабораторитой болох.

5. Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн нийт газарт ногдох нөхөн сэргээсэн талбай 2020 онд 80.6 га байсныг 2024 онд 100 га-р нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газрын тооллогыг “Смарт лайф стайл” ХХКомпанитай хамтран гүйцэтгэсэн. ✓ Уурхайн нөхөн сэргээлт нь тухайн компани байгаль орчны талаар баримталж байгаа бодлого, түүний хэрэгжилтийг хэмжих гол үндсэн шалгуур нь болдог тул байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд жил бүр төлөвлөж хэрэгжүүлдэг. ✓ Жил бүрийн нөхөн сэргээлтийн бодит судалгаанд үндэслэн хэрэгжүүлдэг. ✓ Аж ахуйн нэгжүүд өөрсдийн санхүүгээр машин техник, хүн хүчийг ашиглаж хийх. ✓ Гурвалсан гэрээнд нөхөн сэргээх үүргийг тусгасан. ✓ Нөхөн сэргээсэн талбайг хэмжилтийн дронеор хэмжиж, актаар хүлээж авах. ✓ “Нөхөн сэргээлт-2024” арга хэмжээг зохион байгуулах ажлын хэсэг Аймгийн Засаг даргын захирамжаар байгуулж, төлөвлөгөө батлуулсан. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жоншны бичил уурхайн олборлолт байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл ихтэй, буцааж нөхөн сэргээх санхүүгийн эх үүсвэр төлөвлөгдөөгүй. ✓ ААН, нөхөрлөлүүд нөхөн сэргээлтийн ажлыг бодитой төлөвлөсөн хэмжээнд хүргэж хэрэгжүүлдэггүй. ✓ Уурхайн ашиглалт хийсэн хугацаа эдийн засгийн, нийгмийн хүчин зүйлээс шалтгаалан богино, урт байх нь санхүүгийн боломж харилцан адилгүйгээс үйл ажиллагаа зогсох. ✓ Орон нутгийн хөрөнгөөр нөхөн сэргээлт хийгддэггүй. ✓ Газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгэх шаардлагатай талбайн нөхөн сэргээх санхүүгийн эх үүсвэр тодорхойгүй. ✓ Нөхөн сэргээх газрын хэмжээ, байршил солигддог. ✓ Газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгэх шаардлагатай талбайн нөхөн сэргээх санхүүгийн эх үүсвэр шийдвэрлээгүй.

Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нөхөн сэргээлтийн хууль, эрхзүйн орчин сайн бүрдсэн. ✓ Уул уурхайн үйл ажиллагаа болон бусад зориулалтаар ашигласны улмаас эвдэрсэн газрыг санхүүгийн боломжид тааруулан дүйцүүлэн хамгааллын хүрээнд жил бүр үе шаттай төлөвлөж нөхөн сэргээх. ✓ Нөхөн сэргээлтийн ажлыг чанартай сайн гүйцэтгэснээр уул уурхайн байгаль орчны өмнө хүлээх хариуцлага нэмэгдэж цаашид төсөл үргэлжлэн явагдах боломжийг олгох. ✓ Нөхөрлөлүүд уурхайн техникийг ашиглаж нөхөн сэргээлт хийх. ✓ Газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгэх. ✓ Нөхөн сэргээлт-2024 арга хэмжээг улсын хэмжээнд төлөвлөгөө гарган хэрэгжүүлж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Уурхайн ашигт малтмал болон ашиглалтын үйл ажиллагааны төрлөөс шалтгаалан уурхайн хаалт нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй байх. ✓ Уурхайн үйл ажиллагааг жил бүр тогтмол явуулахгүй байх. ✓ Тухайн жилд уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлагыг хангахгүй байвал ажлын хэсэг хүлээж авахгүй. ✓ Бичил уурхайд нөхөн дүүргэлт хийх шороо, чулуулаг байхгүй. ✓ Орон нутагт нөхөн сэргээлт нэрийдлээр хууль бус гэрээ, хэлцэл байгуулах.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жоншны бичил уурхайн олборлолт байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл ихтэй, буцааж нөхөн сэргээх санхүүгийн эх үүсвэр төлөвлөгдөөгүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нөхөн сэргээх барьцаа хөрөнгийг олборлолт хийж буй талбайн хэмжээнээс хамааран нөхөн сэргээх аргачлалын дагуу зардлыг бүрэн тооцож авах, байгаль хамгаалах санд төвлөрүүлэх
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ААН, нөхөрлөлүүд нөхөн сэргээлтийн ажлыг бодитой төлөвлөсөн хэмжээнд хүргэж хэрэгжүүлдэггүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жил бүрийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг БОАЖСайдын 2019 оны А/618 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан бүртгэх, тайлагнах журам”-ын дагуу хянаж, биелэлтийг хүлээн авах, хяналт тавих
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тухайн жилд уурхайн ашиглалт хийсэн хугацаа эдийн засгийн, нийгмийн хүчин зүйлээс шалтгаалан богино, урт байх нь санхүүгийн боломж харилцан адилгүйгээс үйл ажиллагаа зогсох 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Үйл ажиллагаа явуулсан хугацаа орлого шууд хамааралтай явагддаг тул санхүүгийн тасалдалд орсон тохиолдолд ажлын хэсэг судалж, дараа жилийн төлөвлөлт рүү шилжүүлэн дахин тооцох
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутгийн хөрөнгөөр нөхөн сэргээлт хийгддэггүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр тендер зарлаж, газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгүүлэх.
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгэх шаардлагатай талбайн нөхөн сэргээх санхүүгийн эх үүсвэр тодорхойгүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нутгийн иргэдээс санал авч орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгөөр тендер зарлаж, хөрөнгийг жил бүр тусган газрын хэвлийн мэргэжлийн байгууллагаар нөхөн сэргээлт хийлгүүлэх боломжтой.

6. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээ 2020 онд 27 хувь байсныг 2024 онд 33.8 хувьд хүргэнэ гэсэн зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин

Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улсын тусгай хамгаалалттай 4 газар, аймгийн тусгай хамгаалалттай 18 газар, сумын тусгай хамгаалалттай 216 газар нийт газар нутгийн 27 хувийг эзэлснээр тусгай хамгаалалтад авсан талбай их. ✓ Аймгийн хэмжээнд улс, орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газарт 8 байгаль хамгаалагч ажиллаж байна. ✓ “Их газрын чулуу” байгалийн цогцолборт газрын хамгаалалтын захиргаа байгуулагдан үйл ажиллагаа нь тогтворжиж, хариуцсан талбайдаа менежментийг амжилттай хэрэгжүүлж байна. ✓ “Бага газрын чулуу” байгалийн дурсгалт газар, “Цагаан суварга” аймгийн тусгай хамгаалалттай газарт тохижилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. ✓ Улс, орон нутгийн тусгай хамгаалалттай 8 газарт зэрлэг амьтан ажиглах камер байрлуулсан. ✓ 2 байгаль хамгаалагчийн тав тухтай ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж байгаль хамгаалагчийн байрыг барьсан. ✓ Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сүүлийн жилүүдэд аялал жуулчлал эрчимтэй хөгжиж байна. ✓ Тусгай хамгаалалттай газарт жуулчны бааз нэмэгдэж дотоод, гадаадын жуулчин ирж үзэх нөхцөл бүрдсэн. ✓ Улс болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газарт зэрлэг амьтдад зориулж биотехникийн арга хэмжээг тогтмол авч ажиллаж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нэг байгаль хамгаалагчийн хариуцах талбай их ✓ Байгаль хамгаалагч нарын цалингийн шатлал бага (ТЗ-2), хангамж муу ✓ Тусгай хамгаалалттай газарт хамгаалалтын менежмент муу хэрэгжиж байна. ✓ Төрийн албаны хууль, төрийн жинхэнэ албан хаагчийн тусгай шалгалтын журам хоорондоо уялдаагүй ✓ Тусгай хамгаалалттай газарт орчны бохирдол ихэссэн. ✓ Тусгай хамгаалалттай газруудын нөөц даацын судалгаа хийгдээгүй ✓ Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хууль шинэчлэгдээгүй удсан. ✓ Үзэсгэлэнт газар болон тусгай хамгаалалттай газар нутагт олон салаа зам ихээр үүсэж байна
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ангилал дээшлүүлж аймгийн тусгай хамгаалалтад авах боломжтой 5 газар, шинээр сумын тусгай хамгаалалтад авах 11 газар судлагдсан. ✓ Цагаан суварга, дэл уул орчмын газрыг улсын тусгай хамгаалалтад оруулах саналыг холбогдох дээд шатны байгууллагад хүргүүлсэн. ✓ Тусгай хамгаалалттай газар нутгаар нэвтрэх төлбөр хураамж авч, орон нутгийн төсөвт орлого оруулах боломжтой. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тусгай хамгаалалттай газарт аялал жуулчлал дагасан сөрөг нөлөөллүүд их ✓ Тусгай хамгаалалттай газарт дэд бүтэц тааруу ✓ Байгаль хамгаалагчийн албан үүргээ гүйцэтгэхэд хөдөлмөрийн аюулгүй байдал зөрчигддөг ✓ Улсын тусгай хамгаалалтад авах үйл явц удаашралтай, санал дэмжихгүй байх тохиолдол их ✓ Тусгай хамгаалалттай газар нутгаар дайран өнгөрдөг хүнд даацын машин зориулалтын бус замаар тээвэрлэлт хийснээс байгаль орчинд сөрөг нөлөө (тоосжилт, зэрлэг амьтан дайжих гэх мэт) үзүүлдэг ✓ Тусгай хамгаалалттай газар нутаг

	дэвсгэрт уул уурхайн зөвшөөрөл олгосон газрын цэгийн давхцал байх магадлалтай.
--	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Нэг байгаль хамгаалагчийн хариуцах талбай их	✓ Байгаль хамгаалагчийн тоог нэмэгдүүлэх орон тоо, цалингийн санг баталж өгөх.
✓ Байгаль хамгаалагчийн цалингийн шатлал бага, хангамж муу	✓ Байгаль хамгаалагчийн цалингийн шатлал (ТЗ-2) нэмэгдүүлэх саналыг холбогдох газарт хүргүүлэх.
✓ Төрийн албаны хууль, төрийн жинхэнэ албан хаагчийн тусгай шалгалтын журам хоорондоо уялдаагүй	✓ Төрийн албаны хууль, төрийн жинхэнэ албан хаагчийн тусгай шалгалтын журам хоорондоо зөрчилтэй байдлыг арилгах саналыг холбогдох газарт хүргүүлэх
✓ Тусгай хамгаалалттай газруудын нөөц даацын судалгаа хийгдээгүй.	✓ Тусгай хамгаалалттай газруудын нөөц даацын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх.

7. Биологийн олон янз байдлын амьдрах орчныг сайжруулж, зүй бус хорогдлоос сэргийлж биотехникийн арга хэмжээг 2020 онд 13 удаа авч байсныг 38 удаа авна” зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ 6 агнуурын бүсэд менежмент хариуцагч аж ахуй нэгжтэй. ✓ Нэн ховор, ховор амьтад ихтэй ✓ Тусгай болон ахуйн зориулалтаар амьтдыг агнуулж орлогыг тухайн суманд төвлөрүүлж буцааж амьтанд нь зарцуулж байна. ✓ Биологийн олон янз байдлын үндэсний хөтөлбөр, нэн ховор, ховор амьтдыг хамгаалах үндэсний хөтөлбөр төлөвлөгөө гарган ажилладаг ✓ Ерөнхий Агнуур зохион байгуулалтын судалгааг 2017 онд хийсэн.(5 жилд нэг удаа хийлгэдэг) ✓ Байгалийн ургамлын ерөнхий судалгааг 2018 онд хийсэн (5 жилд нэг удаа хийлгэдэг) ✓ Агнуурын тайлангийн хурал жил бүр хийж гүйцэтгэж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ургамлын нарийвчилсан судалгаа хийгдээгүй ✓ Ахуйн хэрэгцээнд хууль бусаар амьтан агнаж байна. ✓ Зөвшөөрөлгүйгээр эмийн болон ашигт ургамлыг түүх бэлтгэх зөрчил гардаг. ✓ Аймгийн хэмжээнд ховордсон амьтан нутагшуулах, өсгөн үржүүлэх үйл ажиллагаа бага хийгддэг. ✓ Ховор болон эмийн ашигт ургамал тарималжуулах ажил хийгдээгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Дундговь аймагт ховордож тоо толгой нь цөөрч буй тарвага нутагшуулах. ✓ Байгалийн ургамлын нарийвчилсан судалгаан дээр үндэслэн ашигт ургамлыг ургамлыг түүж бэлтгэх зөвшөөрөл олгох. ✓ Ангийн нөхөрлөлүүдийн үйл ажиллагааг сайжруулах, хүний нөөцийг чадваржуулах. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байгалийн давагдашгүй хүчин зүйлсээс шалтгаалан зэрлэг амьтад хорогдох. ✓ Ховор амьтан, ургамлын төрөл зүйлийн тоо цөөрөх. ✓ Хууль бусаар эмийн ургамал түүж бэлтгэснээр эмийн ашигт ургамал устах аюултай.

✓ Экологийн цагдаагийн алба байгуулагдсанаар хамтарсан хяналт шалгалт сайжруулах боломжтой.	
---	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Ургамлын нарийвчилсан судалгаа хийгдээгүй	✓ Байгалийн ургамлын нарийвчилсан судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх
✓ Ахуйн хэрэгцээнд хууль бусаар амьтан агнаж байна.	✓ Хамтарсан хяналт шалгалтыг зохион байгуулж хууль бусаар ахуйн хэрэгцээнд амьтан агнахыг зогсоох.
✓ Зөвшөөрөлгүйгээр эмийн болон ашигт ургамлыг түүх бэлтгэх зөрчил гардаг.	✓ Хамтарсан хяналт шалгалтыг зохион байгуулж зөвшөөрөлгүйгээр эмийн болон ашигт ургамлыг түүх бэлтгүүлэхгүй байх.
✓ Аймгийн хэмжээнд ховордсон амьтан нутагшуулах, өсгөн үржүүлэх үйл ажиллагаа дутмаг	✓ Аймгийн хэмжээнд устах аюулд өртөөд буй тарвагыг нутагшуулах, өсгөх ажлыг зохион байгуулах.
✓ Ховор болон эмийн ашигт ургамал тарималжуулах ажил хийгдээгүй.	✓ Ховор болон эмийн ашигт ургамлыг тарималжуулах ажлыг зохион байгуулах.

8. Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний чанар, стандартыг сайжруулж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн жуулчдын тоог 40000-д хүргэх зорилтын хүрээнд хийсэн.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улаанбаатар хотод хамгийн ойр байршилтай. ✓ Уяхан замбуу тивийн наран Урлагийн наадам, адуу айрагны баяр, зан үйл, уламжлалаар улс оронд танигдсан. ✓ Элсэн сувилал зэрэг эрүүл мэндийн жуулчлал хөгжүүлэх нөөцүүд олонд танил болж байгаа. ✓ Их газрын чулуу, Онгийн хийд, Сүм хөх бүрдэд байгалийн задгай театр байгуулсан. ✓ Онгийн хийд, Цагаан суварга, Бага газрын чулуу нь говийн бүсийн аялал жуулчлалын маршрутад ордог ба эдгээр газруудад жуулчны баазууд, гэр буудлын төвлөрөл бий болсон. ✓ Бага газрын чулуу, Цагаан суваргат жуулчдад зориулсан тохижилтын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аялал жуулчлалын нэгдсэн цогц бодлого, төлөвлөлт байхгүй. ✓ Аялал жуулчлалын аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих төрийн бодлого сул ✓ Эвент болон бренд бүтээгдэхүүний тоо цөөн, жил бүр зохион байгуулдаггүй. ✓ Орон нутгийн мэдээллийн төв, тур оператор байхгүй. ✓ Хотын аялал (музей, парк, соёл, амралтын хүрээлэн) г.м хийх бааз суурь муу ✓ Байгалийн үзэсгэлэнт газруудын менежментийн төлөвлөгөө, нөөцийн судалгаа хийгдээгүй. ✓ Аялал жуулчлалын зорин очих газрын дэд бүтэц, бүтээгдэхүүн үйлчилгээ сул хөгжсөн. ✓ Түүх соёлын дурсгалт зүйлүүд олон байдаг ч аялал жуулчлалын эргэлтэд ороогүй. ✓ Хүний нөөцийн дутагдалтай
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн морь, тэмээ, ердийн хөсөгт аяллын үйлчилгээг байгалийн үзэсгэлэнт газарт зохион байгуулах боломжтой. ✓ Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төрийн бодлого, хууль тогтоомж сайжрах боломжтой. ✓ Цахим аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх флатформ бий болсон. ✓ Соёл амралтын хүрээлэн, Музей шинэчлэгдэхээр төлөвлөгдөж байгаа хотын аялал хийх нөхцөл бүрдэнэ. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улирлын чанартай богино хугацаанд явагддаг аялал жуулчлалын онцлогт тохироогүй өндөр татвар нь салбарын хөгжилд сөрөг нөлөөтэй ✓ Халдварт өвчин, эмгэгийн дэгдэлт үүсэх ✓ Тогтмол ажлын байраар хангагдахгүй. ✓ Зочид буудлын тоо цөөн, үйлчилгээний чанар муу
--	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Аялал жуулчлалын нэгдсэн цогц бодлого, төлөвлөлт байхгүй.	✓ Дундговь аймгийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх мастер төлөвлөгөөг 2022 онд боловсруулж, батлуулан хэрэгжүүлж ажиллах
✓ Аялал жуулчлалын аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих төрийн бодлого сул	✓ Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн зээлд аялал жуулчлалын аж ахуйн нэгж хамрагдах боломжтой болсон.
✓ Орон нутгийн мэдээллийн төв, тур оператор байхгүй.	✓ Дундговь аймгийн аялал жуулчлалын мэдээллийн төвийн байрыг Паркын хашаанд баригдсан пассив хаус эсвэл цэнгэлдэх хүрээлэнгийн нэг хэсгийг тохижуулах талаар судалж, шийдвэрлэнэ.
✓ Хотын аялал (музей, парк, соёл, амралтын хүрээлэн) г.м хийх бааз суурь муу	✓ Соёл амралтын хүрээлэн, аймгийн музей зэрэг газруудыг шинэчлэхээр төлөвлөгөөнд тусгасан.
✓ Аялал жуулчлалын зорин очих газрын дэд бүтэц, бүтээгдэхүүн үйлчилгээ сул хөгжсөн.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Цагаан суварга, Онгийн хийд, Бага газрын чулуунд жуулчдад зориулсан отоглох цэг байгуулах ажлыг төлөвлөсөн. ✓ Мандалговь–Чойр чиглэлийн авто замыг барих ажил Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөрт тусгагдсан.
✓ Хүний нөөцийн дутагдал	✓ Жуулчны бааз, зочид буудлын удирдлагыг зочлох үйлчилгээний чиглэлээр тогтмол сургалтад хамруулснаар ажилчдаа сургаж, дадлагажуулах нөхцөл бүрдэнэ.

9. Аймгийн хэмжээний газрын асуудлаар гарсан нийт 71 маргааныг 2024 онд 50 хувиар бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал

✓ Иргэн өөрийн нэр дээр газар эзэмших гэрчилгээтэй болно.	✓ Байхгүй
✓ Кадастрын мэдээллийн санд газраа баталгаажуулна.	
✓ Эзэмшил газрын зөрчил арилна.	
✓ Бусдаас хараат бус болж газар нутагтаа эзэн нь байна	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Эзэмшил газраа барьцаална	✓ Байхгүй
✓ Эзэмшил газраа бусдад түрээслэнэ	
✓ Эзэмшил газраа худалдана	
✓ Эзэмшил газраа бусдад бэлэглэнэ, өвлүүлнэ.	

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Сумдын Засаг дарга нар өөрийн суманд шилжин ирэхгүй бол газар эзэмших гэрчилгээ олгохгүй гэж шаардлага тавьдаг.	✓ Хилийн цэсийг солбицолцуулсантай холбоотой үүссэн нөхцөл байдлын талаар сумдын удирдлагуудыг мэдээллээр хангана.
✓ Сумдын ИТХ-ын төлөөлөгчид сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөөнд оруулсан саналыг баталдаггүй.	✓ Сумын тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгаж батлуулах талаар чиглэл, үүрэг даалгавар хүргүүлэх
✓ Сумдын Засаг дарга нар газар эзэмших захирамж гаргадаггүй.	✓ Аймгийн Засаг даргаас сумдын Засаг дарга нарт газрын маргаантай холбогдох захирамж гаргах талаар албан бичиг хүргүүлэх
	✓ Захирамж гаргуулах

10. 2020 онд хот, сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй 6 сум буюу 40 хувь байгааг 2024 онд 15 сумыг буюу 100 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Хот байгуулалтын бодлогын хүрээнд хүн амын нутагшилт, суурьшил болон харьцангуй бие даан хөгжих бүс нутгийн хөгжлийн зохистой бүтэц бүрдүүлэх, хот, тосгоныг хот төлөвлөлтийн дагуу барьж байгуулна.	✓ Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө байхгүйгээс хотын бөөгнөрөл үүсэж байна.
✓ Байгаль орчныг хамгаалах нийтлэг зарчимд тулгуурлан тухайн хот орчмын нутаг дэвсгэрийн экологийн даац, хот байгуулалтын багтаамжийг тооцсоны үндсэн дээр тухайн орчны тогтвортой хөгжлийг хангах, орон зайн зохистой бүтэц, амьдралын ая тухтай орчныг бүрдүүлэх хэтийн хөгжлийн чиглэлийг шинжлэх ухааны	

үндэстэйгээр тодорхойлно.	
✓ Хот, суурин газрын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөг үндэслэн төсөл санаачлах, боловсруулах, хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах.	
✓ Газар ашиглалт сайжирна.	
✓ Хотын өнгө үзэмж сайжирна.	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Иргэдийн ажиллаж амьдрах орчин нөхцөл сайжрана.	✓ Хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө байхгүйгээс төлөвлөлт буруу хийгдэх.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Мандалговь хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг хүлээн авах шаардлагатай	✓ Хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлэх. ✓ Мандалговь хотын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөнд тодотгол хийлгэх

11.Гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн, хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 20 дахин нэмэгдүүлэн, төлөвлөгөөний хэрэгжилт 2020 онд 70 хувьтай байсныг 2024 онд 95 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал:	Сул тал:
✓ Дундговь аймаг нь дэд бүтцийн хувьд нийслэлтэй ойр тул мал аж ахуй салбарыг дэмжих, малын гаралтай бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг бий болгосноор хөрөнгө оруулалт татах боломжтой	✓ Аймгийн хэмжээнд хэрэгжиж буй гадаадын төсөл хөтөлбөр цөөн хамтын ажиллагаатай улс орнууд бага бөгөөд гадаад хамтын ажиллагааг идэвхитэй явуулдаггүй
Гадаад орчин	
Боломж:	Эрсдэл:
✓ Монгол Улсад хэрэгжиж буй ОУБ, төсөл хөтөлбөрүүдийг судлах, хамтарч ажиллах санал тавих, хамтын ажиллагаатай улс орнуудын тоог нэмэгдүүлэх	✓ Дэлхий нийтэд тархсан цар тахал, хорио цээрийн улмаас гадаад хамтын ажиллагааг идэвхитэй явуулахад сөрөг нөлөөтэй ✓ Хууль, эрхзүйн орчны хувьд гадаад хамтын ажиллагаа явуулахад шат дамжлага ихтэй цаг хугацаа алдах

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Гадаад хамтын ажиллагаа явуулахад төсөв хөрөнгө тодорхой бус ✓ Дипломат үйл ажиллагааг явуулах мэргэшсэн төрийн албан хаагч дутагдалтай	✓ Олон улсын төсөл хөтөлбөрүүдийг судлах ✓ Хамтарч ажиллах санал тавих ✓ Гадаад хамтын ажиллагааг идэвхитэй өргөжүүлэх

12.ТАХ-ыг чадавжуулж орон нутагт дутагдалтай мэргэжлийн боловсон хүчний хангалтыг нэмэгдүүлж тогтвортой байдлыг хангана.

Дотоод орчин	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүний нөөцийн аймгийн суурь судалгаатай ✓ Хүний нөөцийг чадавхижуулах Мерит төсөл 6 жилийн хугацаатай хэрэгжиж байгаа ✓ Жил бүр томилгооны зөрчлийн хувь буурч байгаа 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүний нөөцийн хөтөлбөр батлагдаагүй ✓ Эдийн засгийн чадавхи сул байгаагын улмаас төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгааг сайн хангаж чаддаггүй ✓ Зарим салбарт мэргэжлийн боловсон хүчний хангалт муу
Гадаад орчин	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төрийн албаны ерөнхий болон тусгай шалгалтууд журмын дагуу тогтмол зохион байгуулагдаж байгаа. ✓ Аймгийн удирдлагууд хүний нөөцийг хөгжүүлэх талаах онцгой анхаарч байгаа 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нийгмийн баталгааг хангах илүү нөхцөл тавьсан хөрш зэргэлдээ аймгуудад шилжих эрсдэлтэй ✓ Нөөцөд байгаа боловсон хүчин хангалттай биш

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зарим салбарын мэргэжлийн боловсон хүний хангалт муу ✓ Нийгмийн баталгааг хангах талаар дорвитой ажил хийгдэхгүй байгаа /орон байр, дэмжлэг тусламж гэх мэт/ ✓ Зарим салбарын албан хаагчдын ёс зүй, сахилга хариуцлагыг сайжруулах шаардлагатай 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хэрэгцээ шаардлагатай мэргэжлийн боловсон хүчнийг аймгийн бодлогоор сургах, дэмжих ✓ Төрийн албан хаагчдын орон сууц хөтөлбөр хэрэгжүүлж, гэр, орон сууцаар хангах ✓ Мэргэжил дээшлүүлэх болон бусад зэрэг ахиулах сургалтад хөнгөлөлттэй сургах ✓ Ёс зүй, сахилга хариуцлагын талаар авч хэрэгжүүлэх хөтөлбөртэй ажиллах, удирдах албан хаагчийн манлайллыг үзүүлэх, шинээр төрийн албанд орж байгаа албан хаагчдыг зөв дадалд сургах

13. Ил тод байдлын аймгийн үнэлгээний үзүүлэлтийг 2019 онд 75 хувьтай байгааг 2024 онд 87 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн албан ёсны сайт, пэйж хуудас, төрийн байгууллагуудын ERP нэгдсэн систем, аймгийн сонин, мэдээллийн самбар зэргийг ашиглан үйл ажллагааны ил тод байдлыг хангаж ажилладаг ✓ Өргөдөл гомдол, санал хүсэлтийг утсаар, бичгээр, амаар, цахимаар, уулзалт хэлэлцүүлгээр авч хэвшсэн 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэд, олон нийт мэдээллийн бүх сувгийг ашиглаж, мэдээлэл авч хэвшээгүй зөвхөн facebook ашиглаж байгаа сул тал ажиглагдаж байна. ✓
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мэдээллийн бүх хэлбэрийг сонгон ашиглах ✓ Цахимаар мэдээлэл, сурталчилгааг дотоод болон гадаад орчинд хийх 	<p>Мэдээллийг тогтмол, шуурхай хүргээгүйгээс иргэд, олон нийт цаг үеийн мэдээллээс хоцрох</p>

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Байгууллагын үйл ажиллагааны ил тод байдлын мэдээллийг нэгтгэн тогтмол байршуулах, чанартай гүйцэтгэх	✓ Үйл ажиллагаандаа мөрдөж байгаа хууль тогтоомж, дүрэм журам, зааврыг шинэчлэгдэх тухай бүр мэдээллийн самбарт ойлгомжтой байдлаар байршуулж хэвших
	✓ Улсын төсвийн хөрөнгөөр болон гадаадын зээл тусламжаар хэрэгжүүлж байгаа төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилт, явц, байдлын талаарх мэдээллийг цахим хуудсанд байршуулж хэвших
	✓ Сул орон тооны зарыг хүний нөөцийн цэсэнд байршуулж хэвших
	✓ Мэдээлэл байршуулах хүний томилон ажиллуулах

14. Батлан хамгаалах хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжүүлэх ажлыг орон нутагт зохион байгуулж, хэрэгжилтийг 85 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Орон нутгийн цэргийн отряд, сумангууд Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын даргын удирдамжийн дагуу аймаг, сумдын Засаг даргын захирамжаар нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгалийн болон хүний хүчин зүйлээс учрах цэргийн бус аюулаас урьдчилан сэргийлэх, учирсан хохирлыг арилган таслан зогсоох авран хамгаалах үйл ажиллагаанд төлөвлөгөөний дагуу томилгоот нэгжийг татан оролцуулна.	<p>✓ Дундговь аймгийн цэргийн анги, орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгжүүд, орон нутгийн цэргийн отряд, сумангуудын хүчээр тухайн орон нутгийг хамгаалах боломжгүй.</p> <p>✓ Хамгаалах бүс, голомтыг тогтоож хүчлэн хамгаалалт чангатгах, түр болон байнгын ШНБ ажиллуулж, таниулах үйл ажиллагааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх</p>
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Олон улсын терроризм, үндэстэн дамнасан гэмт хэрэг, хууль бус цагаачид, дүрвэгсэд, хүний наймаа, хар тамхи, шашны хэт даврах үзэл, засаглалын хямрал, байгалийн гамшиг, хүрээлэн буй орчны доройтол, хүн малын халдварт өвчин, мэдээллийн аюулгүй байдал, кибер халдлага, дотоод аюулгүй байдлаас тус тус урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг орон нутаг дахь үндэсний аюулгүй байдлын хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагуудтай хамтран хэрэгжүүлж орон нутгийн цэргийн отряд, сумангуудын хүн хүчээр дэмжлэг үзүүлнэ.	✓ Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгж, отряд, сумангууд, аймаг орон нутгийн Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагууд хоорондын хамтын ажиллагаа чиг үүргийг тодотгох, хамтарсан дадлага сургуулийг зохион байгуулах, ажил арга хэмжээг яаралтай төлөвлөж авахгүй бол гэнэтийн цагийн байдалд Дундговь аймаг бэлтгэл бэлэн байдал хангалтгүй байна.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
--------------------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг улсын онц чухал объект, тэсэрч дэлбэрэх бодис, тэсэлгээний хэрэгслийн агуулах, химийн хорт болон аюултай бодисын агуулах зэрэг объектуудад хяналт шалгалтыг тогтмол хийх. ✓ Цагийн байдлын үед нэн шаардлагатай цэрэг байрлах асар, майхан, дулаан хувцас /улиралаар өмсөх/эм бэлдмэл, хүнсний бараа бүтээгдэхүүн, шатахууны нөөцийг тооцож үзэх, шинээр бүрдүүлэх. ✓ Орон нутгийн хамгаалалтын томилгоот нэгж, отряд, сумангууд, аймаг орон нутгийн Үндэсний аюулгүй байдлыг хангах тусгайлсан чиг үүрэгтэй байгууллагууд бодит цагийн байдалд ажиллах, үүрэг гүйцэтгэх бэлтгэлтэй болгох. ✓ Дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүний сургалт бэлтгэлд дэмжлэг, тусламж үзүүлж, явуулах. ✓ Цэргийн штабаас жилийн хугацаанд 7 сургалт явагдахаар төлөвлөсөн ч 2 сургалт явуулж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн Засаг даргын захирамжаар ажлын хэсэг байгуулах, аймгийн хэмжээнд бэлэн байдлыг хангах, арга хэмжээг зохион байгуулж шинээр шаардлагатай материал хэрэгслийг нийлүүлэгч байгууллагатай гэрээ байгуулж албажуулах
--	---

15. Гамшигтай тэмцэх бэлтгэл бэлэн байдлыг ханган гамшгаас үүдэлтэй хохирлын хэмжээ 2020 онд 293.9 сая төгрөг байсныг 2024 280.0 сая төгрөг болгон бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сум, байгууллагуудын ажилтан, алба хаагч гамшгаас урьдчилан сэргийлэх сургалтад хамрагдах хүсэлтэй. ✓ Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах “Мазаалай” дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн. ✓ Гамшгаас хамгаалах болон Галын аюулгүй байдлын тухай хууль батлагдан гарснаар алба хаагчдын эрх зүйн орчин бүрэлдэж, эрх үүрэг нь тодорхой болсон. ✓ Гал унтраах үндсэн зориулалтын болон шуурхай албаны автомашинууд шинэчлэгдэж засвар үйлчилгээг бүрэн хийж сайжруулсан. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээний ач холбогдол, эрх зүйн орчны талаар сум, аж ахуй нэгж, байгууллагын удирдлага, ажилчдын мэдлэг ойлголт дутмаг ✓ Алба хаагчдын нийгмийн баталгааг хангах асуудлыг төсвийн санхүүжилтээр шийдвэрлэхэд бэрхшээлтэй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гамшгийн талаархи тулгамдсан асуудлыг цаг хугацаа алдалгүй ОБЕГ, Монгол Улсын Засгийн газраар шийдвэрлүүлэх боломжтой, орон нутгийн гамшгаас хамгаалах албад, мэргэжлийн ангиуд, удирдлагууд бий 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх тэмцэх, үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоо хангалтгүй ✓ Гамшиг болон галын аюулаас хамгаалах зориулалтын хувцас, техник, багаж зэвсэглэмжийн хүрэлцээ муу

<p>болсон.</p> <p>✓ Гамшгаас хамгаалах тухай хуулийн 51 дүгээр заалтыг хэрэгжүүлэх аймгийн Засаг даргын 2020 оны А/338 дугаар тушаал гарсан. /орон нутгийн төсвийн байгууллагууд төсвийн 1 хувийг гамшгаас урьдчилан сэргийлэх эрсдэлийг бууруулах арга хэмжээнд зарцуулахаар тусгасан.</p>	<p>✓ Байгаль цаг уурын өөрчлөлт, аюулт үзэгдэл ялангуяа хүчтэй цасан болон шороон шуурга, ган зуд, малын халдварт өвчин, болон үер усны аюул их гарч аймгийн эдийн засаг, хүрээлэн байгаа орчин, хүн, малд их хэмжээний хохирол учрах магадлалтай.</p> <p>✓ Үүссэн гамшгийн нөхцөл байдал, түүний мөрөөр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ удаашралтай.</p>
---	---

16. Бага дунд эрсдэлтэй иргэн аж ахуй байгууллагын тоо 2020 онд 2774 байсныг 2024 онд 2994 болгож нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<p>✓ Үйлдвэр, үйлчилгээ эрхлэгч иргэн, аж ахуйн нэгжийн эрсдэлийг жил бүр үнэлэх, эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг хийх цахим мэдээллийн сантай болсон.</p> <p>✓ Итгэмжлэгдсэн сорилтын лабораторитой.</p> <p>✓ Ажиллах нөхцөл сайн</p> <p>✓ Бие даасан бүтэц зохион байгуулалттай</p> <p>✓ Мэргэжлийн боловсон хүчин бүрдсэн</p> <p>✓ Бүх салбарын хяналтууд нэгдсэн зохион байгуулалтад орсон</p> <p>✓ Шалгалтыг урьдчилан мэдэгддэг болсноор шалгуулагчид зөрчил, дутагдлаа арилгах боломж олгодог</p>	<p>✓ Хууль эрх зүйн зохицуулалт хангалтгүй</p> <p>✓ Гадаад харилцаа хамтын ажиллагаа хангалтгүй</p> <p>✓ Албан тушаалын тодорхойлолтын тусгай шаардлагын сургалтад хамрагдах боломж хязгаарлагдмал</p> <p>✓ Салбарын техник технологи мэдлэг мэдээллийн өөрчлөлтийг тогтмол олж авах тогтолцоо бүрдээгүй</p> <p>✓ Хяналт шалгалтад шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмж хангалтгүй</p> <p>✓ Байцаагчийн шийдвэр шүүх, прокурорын шийдвэрээр хүчингүй болдог</p> <p>✓ Урамшууллын тогтолцоо муу</p> <p>✓ Салбарын хуулиудын ихэнх заалтууд зөрчлийн тухай хуулиар зөрчилд тооцогдсон</p> <p>✓ Зөрчлийн материал бүрийг прокурорт хянуулж бүртгүүлж байгаа нь цаг хугацаа алдсан хүнд суртал үүсгэх нөхцөлийг бүрдүүлж байна.</p> <p>✓ Хоол хүнсээр дамжиж өвчлөх эрсдэлтэй</p> <p>✓ Тоног төхөөрөмжийн дутагдалтайгаас итгэмжлэлийн хүрээний бүх шинжилгээг хийдэггүй</p>
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<p>✓ Төрийн хяналт шалгалтын тухай хуулийг шинэчлэх ажил эхэлсэн.</p> <p>✓ Гадаад харилцааг хөгжүүлэх, туршлага судлуулах</p> <p>✓ Цалин нэмж чадварлаг боловсон хүчнээр төрийн албыг бүрдүүлэх</p>	<p>✓ Төрийн албан хаагчийн цалин нийгмийн баталгаа бага учир чадварлаг нарийн мэргэжлийн боловсон хүчин төрд ажиллах сонирхолгүй байна.</p> <p>✓ Төсвийн санхүүжилтийн хэмжээ үйл ажиллагааны шаардлага хангахгүй</p> <p>✓ Иргэд, аж ахуйн нэгжүүдийн удирдлага, ажилтан албан хаагч хууль эрх зүйн мэдлэггүйгээс зөрчил их гардаг</p> <p>✓ Импортын хүнсний бүтээгдэхүүний хяналт шинжилгээ муу</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зөрчил гаргасан этгээдэд эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгах явцад хэрэг хэрэгсэхгүй болж холбогдогч гаргасан зөрчилдөө дүйцхүйц шийтгэл авдаггүй ✓ Шаардлага хангасан ажлын байртай иргэн аж ахуйн нэгжүүд хангалтгүй ✓ Үйлчилгээний байгууллагуудын гадна орчны тохижилт муу ✓ Шалгалтыг урьдчилан мэдсэн шалгуулагч этгээд зөрчлөө нуух, шалгалтаас зайлсхийх нөхцөл бүрдүүлэх
--	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Орчны бохирдлыг тодорхойлох багаж, тоног төхөөрөмж дутагдалтай.	✓ Орчны бохирдлыг тодорхойлох багаж, тоног төхөөрөмжтэй болох, орон нутагт байгаа лабораториудын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх
✓ Хяналт шалгалтад шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмжийн өртөг өндөр	✓ Хяналт шалгалтад шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмжөөр хангах
✓ Улсын байцаагч ажилтанууд өөрийн зардлаар магистр докторт сурах хугацаандаа цалингаа авч суралцах боломж хязгаарлагдмал.	✓ Улсын байцаагч ажилтануудын мэдлэг мэргэжлээ дээшлүүлэх уян хатан нөхцөлийг шийдвэрлэж өгөх
✓ Үйлчилгээний байгууллагуудыг гадна тохижилтыг хийлгэх ажлыг аймаг, сум орхигдуулдаг, үр дүнтэй ажлууд зохион байгуулдаггүй	✓ Үйлчилгээний байгууллагуудыг гадна тохижилтыг хийлгэх ажлыг аймаг, сум анхаарч үр дүнтэй ажлууд зохион байгуулах
✓ Иргэдийн боловсрол муу	✓ Иргэдийн боловсролыг дээшлүүлэх
✓ Лабораторийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх	✓ Төрийн албан хаагчдын цалин, урамшууллыг нэмэх
✓	✓ Улсын байцаагчдын зөрчил шалган шийдвэрлэх ажиллагаанд тавих прокурорын хяналтыг болиулах
	✓ Эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгаж буй байгууллага мэдээллийг ил тод мэдээлж байх

17. Гэмт хэргийн гаралт 2019 онд 211 байсныг 2024 онд 10-аас доошгүй хувиар бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Гэмт хэрэг буурснаар иргэд амар тайван амьдрах нөхцөл бүрдэнэ.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэмт хэргийн гаралтын тоог бууруулах үүднээс иргэдээс ирүүлсэн гомдол мэдээллийг бүртгэлд оруулахгүй дарагдуулах ✓ - Хэт тооны хойноос хөөцөлдөх
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл

✓ Иргэдийн хууль эрхзүйн мэдлэг боловсрол дээшилснээр санаатай болон болгоомжгүй байдлаар гэмт хэрэг үйлдэхгүй байх үйлдсэн тохиолдолд хариуцлага оногдуулна гэдгийг ухамсарлан ойлгох болсон.	✓ - Дэлхий нийтэд тархсан Ковид-19 цар тахлаас нийгэмд учруулах эдийн засгийн сөрөг хүчин зүйлсийн үргэлжлэх хугацаа иргэдийн ахуй амьдралд нөлөөлж, амар хялбар аргаар мөнгө олох зорилгоор гэмт хэрэг үйлдэж болзошгүй нөхцөл байдал.
--	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэдийн эрх зүйн боловсролд чиглэсэн ажил арга хэмжээ зохион байгуулах ✓ Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын чанар үр нөлөөг дээшлүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гарч байгаа гэмт хэргийн учруулах хор уршгийн талаар урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг үр дүнтэй зохион байгуулах. ✓ Эрх зүйн сургалт, сурталчилгаа явуулах чиг үүрэгт төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийг соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагаанд татан оролцуулж, төрөөс санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх

18. Бүх нийтийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх хууль, эрх зүйн сургалт, суртчилгаа, тусламж, үйлчилгээг жил бүр нийт иргэдийн 10-аас доошгүй хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төрийн албан хаагчдын албан тушаалын тодорхойлолтод хууль тогтоомж сурталчлахыг тусгадаг. ✓ Сум бүрт “Эрх зүйн хөтөч” бэлтгэгдсэн, орон тооны бус Эрх зүйн хөтөчийн баг ажилладаг. ✓ Байгууллагууд сургалт, сурталчилгаа хариуцсан ажилтантай. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэд өөрт шаардлагатай хууль, эрх зүйн мэдээ, мэдээллийг хүссэн цагтаа авах нөхцөл боломж бүрэн хангагдаагүй. ✓ Хөрөнгө, санхүүгийн хомсдолтой ✓ Иргэд, олон нийт, хувийн хэвшлийн оролцоо хангалтгүй. ✓ Төрийн бус байгууллагууд мэргэшсэн эрх зүйн хөтөчгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэдийн эрэлт хэрэгцээг хангахуйц эрх зүйн мэдээ, мэдлэгийг цахим болон бусад байдлаар нээлттэй хүргэх. ✓ Авлигаас ангид, иргэдийн оролцоог хангасан, мэргэшсэн тогтвортой засаглал төлөвших. ✓ Эрх зүйн сургалт, сурталчилгаа, судалгааны ажилд төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоог хангах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэдийн эрх зүйн мэдлэг, боловсрол дутмагаас хууль ёсны ашиг сонирхлоо хамгаалж чаддаггүй. ✓ Хүний эрхийн зөрчил их, улс төрийн шалтгаанаар ажлаас халагддаг

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Бүх нийтийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэхэд шаардлагатай техник, санхүү, хүний нөөцийг бүрдүүлэх.	✓ Сумын ЗДТГ-ын бүтэц, орон тоонд хууль эрх зүйн асуудал хариуцсан ажилтны орон тоог бий болгох.

19. Төрийн байгууллагуудын Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн стандарт 2019 онд 86.9 хувьтай байсныг 2024 онд 93 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Баримт бичиг нэг стандартын дагуу эмх цэгцтэй болох ✓ Баримт цаг тухайндаа бүрэн бүрдэлтэй байгууллагын архивт шилжигдэнэ ✓ Удирдлагын баримт бичгүүдийг цаг тухайд нь цахимжуулснаар хаанаас ч мэдээлэл авах болно ✓ Баримт бичгийн шийдвэрлэлт сайжирна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хууль, журмын хэрэгжилт хангагдахгүй стандартгүй баримт бичиг боловсрогдоно. ✓ Алба хаагч нар баримтаа цаг тухайд нь байгууллагын архивт шилжүүлэхгүй (Баримт үрэгдэх) ✓ Хяналтгүйгээс баримт бичгийн шийдвэрлэлт хуулийн хугацаанд шийдэгдэхгүй
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тухайн оршин сууж буй газраасаа архивын лавлагааг цахимаар авах боломжтой ✓ Цаг хугацаа хэмнэн ✓ Цаасан суурьтай баримтын хадгалалтын хугацаа уртсана. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Буруу лавлагаа гарах магадлалтай ✓ Цаасан суурьтай баримт урагдаж үгүй болох эрсдэл өндөр байна. ✓

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сургалтын техник тоног төхөөрөмжийн дутагдалтай ✓ Ирц бүрэн хамрагдахгүй 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сургалт зохион байгуулах
	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хяналт шалгалтыг тогтмолжуулах арга хэмжээ авах
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тоног төхөөрөмжийн дутагдалтайн улмаас цахимын ажил удаашралтай 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Удирдлагын баримт бичгүүдийг цаг тухайд нь цахимжуулах ажлыг зохион байгуулах
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зориулалтын шүүгээ, тавиургүйн улмаас баримт тоос шороонд дарагдаж хадгалах горим алдагдана. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Баримтын хадгалалтын нөхцлийг сайжруулах (зориулалтын нягтруулсан шүүгээтэй болгох, техник тоног төхөөрөмжийг сайжруулах)

20. Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн дундаж хувь 81.7 хувь байсныг 2024 онд 86 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Эрх зүйн орчин бүрдсэн ✓ Төлөвлөлтийн сургалтад албан хаагчдын 80 хувь хамрагдсан ✓ Мэргэшүүлэх багц сургалтуудад хамрагдаж эхэлсэн ✓ Тогтвор суурьшилтай, туршлагатай албан хаагчидтай 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тайлан мэдээний чанар, хангалтгүй, хугацаандаа ирдэггүй ✓ Хэлтсүүдийн ажлын уялдаа холбоо муу ✓ Гүйцэтгэлийн хяналт хангалтгүй ✓ Зөвлөмжийн хэрэгжилт хангалтгүй ✓ Бодлого хариуцсан мэргэжилтний орон тоо дутуу ✓ БББ-ын төлөвлөлт хангалтгүй хийгддэг. ✓ Техник тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал хангалтгүй
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бодлогын баримт бичгийн тайлагналтыг цахимжуулах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Эрх зүйн орчны өөрчлөлт, шинэчлэлт ✓ Бүтэц орон тооны өөрчлөлт

/АҮЧ,5.3.1.1./ ✓ Бүрэн орон тоогоор ажлуулах ✓ Төлөвлөлтийг сайжруулах ✓ Явцын хяналт шинжилгээ, үнэлгээ хийх давтамжийг ойртуулах ✓ Мэдлэг чадвараа дээшлүүлэх	✓ Мэдээллийн бодит бус байдал ✓ Нийгмийг хамарсан халдварт өвчин ✓ Сонгууль ✓ Төсөв санхүүгийн байдал
--	--

21. Татварын бааз суурийг нэмэгдүүлж, татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааны цахимжуулалт 93.9 хувь байсныг 100 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Удирдлага, арга зүйгээр хангах чадварлаг, туршлагатай хүний нөөц бүрдсэн. ✓ Техник тоног төхөөрөмж хангагдсан.	✓ Төсвийн байгууллагад ажиллаж байгаа санхүүгийн ажилтнуудын нийгмийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэж чаддаггүй учир тогтвор суурьшилтай ажилладаггүй. ✓ Хууль эрх зүйн орчин тогтвортой бус. ✓ Төсөв санхүү дутагдалтай.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Хүний нөөцийн бодлого боловсруулж албан хаагчдыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах. ✓ Төсөв санхүүг нэмэгдүүлэх. ✓ Нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангаж ажиллах.	✓ Өвчин, ган зуд гэх мэт тооцоолох боломжгүй нөхцөл байдлын улмаас төсөв танах, зардал хязгаарлах. ✓ Төр засгаас хууль тогтоомжид ойр ойрхон өөрчлөлт оруулах, удирдлагууд солигдох.

22. Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, төрийн сангийн төлбөр тооцоог цахимжуулан, төсвийн зарцуулалтад дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх замаар төсвийн үр ашгийг дээшлүүлж иргэдийн оролцоог 2020 онд 45 хувь байсныг 2024 онд 65 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Удирдлага, арга зүйгээр хангах чадварлаг, туршлагатай хүний нөөц бүрдсэн. ✓ Техник тоног төхөөрөмж хангагдсан.	✓ Төсвийн байгууллагад ажиллаж байгаа санхүүгийн ажилтнуудын нийгмийн асуудлыг бүрэн шийдвэрлэж чаддаггүй учир тогтвор суурьшилтай ажилладаггүй. ✓ Хууль эрх зүйн орчин тогтвортой бус. ✓ Төсөв санхүү дутагдалтай.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Хүний нөөцийн бодлого боловсруулж албан хаагчдыг тогтвор суурьшилтай ажиллуулах. ✓ Төсөв санхүүг нэмэгдүүлэх. ✓ Нэгдсэн удирдлага, арга зүйгээр хангаж ажиллах.	✓ Өвчин, ган зуд гэх мэт тооцоолох боломжгүй нөхцөл байдлын улмаас төсөв танах, зардал хязгаарлах. ✓ Төр засгаас хууль тогтоомжид ойр ойрхон өөрчлөлт оруулах, ✓ Нутгийн захиргааны удирдлагууд солигдох.

23. Аймгийн нийгэм, эдийн засгийн статистик мэдээллийн бодит байдал чанар, хүртээмжийг сайжруулж албан ёсны цахим хуудасны хандалтыг жил бүр 10 хувиар нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал:	Сул тал:

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хийх ажил тодорхой ✓ Улсын хэмжээний нэгдсэн мэдээллийн сантай ✓ Улс төрөөс Хараат бус 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ажлын ачаалал өндөр ✓ Орчин үеийн тоног төхөөрөмж дутмаг ✓ Сумдын Статистик хариуцсан ажилтнууд цалин урамшуулал байхгүй
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Цахимаар статистик мэдээлэл цуглуулах, мэдээлэл тархаах боломжтой 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бүх шатны албан тушаалтан, иргэд ААНБ хуулиар заасан үүргээ хангалтгүй биелүүлэх

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд:	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Техник тоног төхөөрөмжийн хангамж дутмаг ✓ Сумдын Статистик хариуцсан ажилтнуудын цалингийн нэмэгдэл хасагдсан ✓ Хэвлэл мэдээлэл, мэдээлэл тархаалтын зардал дутмаг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн ЗДТГ-тай хамтран ТГ-ын угтах хэсэгт мэдээллийн самбартай болох ✓ Дундговь аймаг дах Төрийн Аудитын газар, ЗДТГ-тай хамтран шийдвэрлэх

24. Төрийн болон орон нутгийн хөрөнгөөр бараа, ажил үйлчилгээ, худалдан авах ажиллагааг иргэд, олон нийтэд ил тод, нээлттэй болгож, худалдан авах ажиллагааны гүйцэтгэгч орон нутгийн аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувь 2020 онд 30 байсныг 2024 онд 70 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Тендер шалгаруулалтыг ил тод, нээлттэй болгосноор гомдлын тоо буурна. ✓ Тендер шалгаруулалтад оролцогчийн тоо, өрсөлдөөн нэмэгдсэнээр төсвийн хэмнэлт нэмэгдэнэ. ✓ Орон нутгийн аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувийг нэмэгдүүлсэнээр тэдгээрийн орлого, ашиг нэмэгдэхээс гадна ажлын байр, аж ахуйн нэгжүүдийн өрсөлдөх чадвар, туршлага нэмэгдэнэ. ✓ Аж ахуйн нэгжийн голлох инженер техникийн ажилчид болон туслах ажилчид тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөл боломжоор хангагдана. 	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль 2019 оны 06 сарын 01-ээс шинэчлэгдэн хэрэгжиж эхэлсэн. ✓ 2017 оноос тендерийг цахим системд үе шаттайгаар шилжиж, 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ААНэгж, байгууллагуудын санхүүгийн нөхцөл бололцоо хангагдахгүй байх. ✓ Тухайн бараа, ажил, үйлчилгээг орон нутгийн ААН-үүд нийлүүлдэггүй, эсвэл гүйцэтгэх тусгай зөвшөөрөлгүй байх.

<p>тендерийн ил тод байдлыг хангах ажлыг аймгийн Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан.</p> <p>✓ Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа ажил үйлчилгээ худалдан авах тухай хуульд заасны дагуу дотоодын давуу эрхийн зөрүүг тооцож ажиллах тухай засгийн газраас чиглэл ирүүлсэн.</p>	
---	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Тендерт орлоцож буй орон нутгийн аж ахуйн гэж тендерийн ерөнхий нөхцөл болон ажлын туршлага хангахгүй байх.	✓ Орон нутгийн аж ахуйн нэгж нь тус ажлын цар хүрээ болон шаардлагаас хамаарч 2 болон түүнээс дээш түншлэл болон туслан гүйцэтгэгчээр хамтарч оролцох.
✓ Тендерийг түргэн шуурхай зохион байгуулах ажлын хүрээнд худалдан авах ажиллагааны сертификаттай иргэдийн нөөц буурсан .	✓ Тогтвортой амжиргаа төсөл болон бусад төсөл хөтөлбөртэй хамтран сертификаттай иргэдийн нөөцийг нэмэгдүүлэх. ✓ Төрийн албан хаагчийн ажил албан тушаалын тодорхойлолтод оруулах.
✓ Үнэлгээний хороонд Иргэний төлөөлөл болон мэргэжлийн холбоодын төлөөллийн тоо буурсан урамшуулалын хэмжээ бага .	✓ Иргэний төлөөлөл болон мэргэжлийн холбоодод олгогдох урамшуулалыг нэмэгдүүлэх..

25. Аймгийн хэмжээнд хатуу хучилттай авто замын урт 2020 онд 17.7 км байсныг 2024 онд 25.9 кмт хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Улаанбаатар-Дэлгэрцогт-Мандалговь –Луу – Хулд – Даланзадгадын хооронд хатуу хучилттай зам баригдан ашиглалтад орсон.	✓ Мандалговь-Улаанбаатар, Мандалговь-Даланзадгад чиглэлийн Улсын чанартай хатуу хучилттай авто зам муу хийгдсэнээс жил болгон засварт ордог.
✓ Мандалговь-Улаанбаатар, Мандалговь-Даланзадгад чиглэлийн Улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын арчилгаа, засварын ажил хариуцсан байгууллагатай.	✓ Нийтийн зорчигч тээврийн үйлчилгээнд явж байгаа машинуудын техникийн байдал муугаас замд эвдэрч саатаж иргэдэд хүндрэл учруулдаг.
✓ Мандалговь-Улаанбаатар чиглэлийн улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын дайран өнгөрч буй Дэлгэрцогт, Луус,, Хулд сумдууд бүх үүрэн телефоны сүлжээтэй болсон.	✓ Сум – Улаанбаатарын хооронд нийтийн зорчигч тээвэр эрхлэгч ашгаа илүү анхаарч, үйлчилгээ талаа орхигдуулдаг.
	✓ Хот хоорондын нийтийн зорчигч тээврийн гэрээт үйлчилгээг Улаанбаатар хотын аж ахуй нэгж, иргэд эрхэлдэг нь орон нутгийн аж ахуйн нэгж, иргэд энэ чиглэлээр ажиллах, хөгжих боломжийг хааж байгаа

	✓ Хувьдаа машинтай зарим иргэдийн машин зорчигч тээвэрлэх шаардлага хангахгүй, жолооч туршлагагүй, үйлчилгээний үнэ өндөр, үйлчилгээ тогтмол биш зэргээс замын нөхцөл хүндэрхэд үйлчилгээ зогсдог.
	✓ Замын нөхцөл муугаас цаг хугацаа алддаг.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Мандалговь-Улаанбаатар чиглэлийн улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын дайран өнгөрч буй үүрэн телефоны сүлжээ бий болсноор аваар осол гарсан үед эмнэлэг, онцгой, цагдаагийн байгууллагад цаг алдахгүй дуудлага өгнө.	✓ Мандалговь-Улаанбаатар, Мандалговь-Даланзадгад чиглэлийн Улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын арчилгаа, засварын ажилд санхүүжилт шийдвэрлээгүйгээс замын эвдрэл их үүсэх.
✓ Мандалговь-Улаанбаатар, Мандалговь-Даланзадгад чиглэлийн Улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын арчилгаа, засварын ажлыг чанартай хийснээр дахин засварлах шаардлагагүй.	✓ Мандалговь-Улаанбаатар, Мандалговь-Даланзадгад чиглэлийн Улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын арчилгаа, засварын ажил хийгээгүйгээс иргэд эрүүл мэнд болон эд хөрөнгөөр хохирох.
	✓ Улаанбаатар-Дэлгэрцогт-Мандалговь-Луус – Хулд – Даланзадгадын хооронд хатуу хучилттай зам баригдан ашиглалтад орсноор жолооч хурдтай явж осол их гаргах.
	✓ Улсын зам дагуу үүрэн телефоны сүлжээ байхгүйгээс осол гарсан үед дуудлага өгөхөд цаг хугацаа алдах

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Хяналт хийхэд мэргэжлийн хүн байхгүй.	✓ Хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэх.

26. Тээвэр зуучлагчдыг нэг байршилд нэгтгэж, хүчин чадлын ашиглалт сайтай байгууламжийг барьж байгуулан, бараа бүтээгдэхүүний эцсийн хэрэглэгчдэд очих үнийн дүнг 10-аас доошгүй хувиар бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Аймгийн төв – УБ хотын хооронд өдөр бүр 2 удаа нийтийн зорчигч тээврийн автобус явж хэвшсэн.	✓ Замын нөхцөл муугаас цаг хугацаа алддаг.
✓ Адаацаг, Дэлгэрцогт, Дэлгэрхангай, Цагаандэлгэр, Говь-Угтаал, Гурвансайхан, Эрдэнэдалай сумнаас УБ хотын хооронд 7 хоногт 2 удаа зорчигч тээврийн автобус явж хэвшсэн.	✓ Нийтийн зорчигч тээврийн үйлчилгээнд явж байгаа машинуудын техникийн байдал муугаас замд эвдэрч саатан иргэдэд хүндрэл учруулдаг.
✓ Аймгийн төвөөс Дэрэн сумнаас бусад сумд руу 7 хоногт нэг удаа шуудангийн хамт зорчигч тээврийн бага оврын автобус явж хэвшсэн .	

✓ Хувьдаа машинтай иргэд Улаанбаатар, аймгийн төв, сумдын хооронд зорчигч тээврийн үйлчилгээ эрхэлж байна.	✓ Сум–Улаанбаатарын хооронд нийтийн зорчигч тээвэр эрхлэгчид ашигтаа илүү анхаарч, үйлчилгээ чанараа орхигдуулдаг.
✓ Улаанбаатар – Дэлгэрцогт – Мандалговь – Луус – Хулд – Даланзадгадын хооронд хатуу хучилттай зам баригдаж эхэлсэн	✓ Хот хоорондын нийтийн зорчигч тээврийн гэрээт үйлчилгээг Улаанбаатар хотын аж ахуй нэгж, иргэд эрхэлдэг нь орон нутгийн аж ахуйн нэгж, иргэд энэ чиглэлээр ажиллах, хөгжих боломжийг хааж байгаа
✓ Ачаа тээвэрлэх ажлын туршлагатай жолооч нар бий.	✓ Хувьдаа машинтай зарим иргэдийн машин зорчигч тээвэрлэх шаардлага хангахгүй, жолооч туршлагагүй, үйлчилгээний үнэ өндөр, үйлчилгээ тогтмол биш зэргээс замын нөхцөл хүндэрхэд үйлчилгээ зогсдог.
✓ Цөөн тооны иргэд даац ихтэй машинууд худалдан авч байна.	✓ Аймгийн аж ахуйн нэгж, иргэдийн тээвэрлэх ачаа бага.
✓ Ачааг зориулалтын тээврийн хэрэгслээр зөв хадгалах, тээвэрлэх	✓ Аймгийн иргэдийн ачаа тээвэрлэх үнэ өндөр /машины даац багатай холбоотой/
✓ Олон улсын худалдааны газраас цахимаар бараагаа захиалан шуурхай тээвэрлэлт хийгдэх.	✓ Жолооч нар үйлчилгээний нэгдсэн тариф байхгүй.
	✓ Аймагт ирж зам, барилга, уул уурхайн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж буй компаниуд өөрийн тээврээр ачаагаа тээвэрлэдэг.
	✓ Олон улсын худалдаагаар захиалга өгөх боломжгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Нийтийн зорчигч тээвэр үйлчилгээ эрхлэж байгаа аж ахуйн нэгж, иргэдийг нэгдсэн зохион байгуулалтанд оруулж, үйлчилгээний давтамжийг нэмэгдүүлэх.	✓ Аймгийн төв, сумдаас УБ хотын хооронд зорчигч тээврийн үйлчилгээг эрхлэх гэрээг УБ хотын аж ахуйн нэгж, иргэд Авто тээврийн газартай хийдэг.
✓ Аймгийн иргэд хамтарч нэгдсэн зохион байгуулалтанд орж зорчигч тээврийн шаардлага хангасан дунд, том оврын автобуснууд худалдан авч ажлын байраа хадгалж, орлогоо нэмэгдүүлэх	✓ Орон нутгийн эрх мэдэл хангалтгүй.
✓ Ачаа тээврийн жолооч нар нэгдэж аж ахуйн нэгж байгуулан ачаа тээврийн тендерт оролцох.	✓ Орон нутгийн зорчигч тээврийн үйлчилгээ эрхлэж Шуудан үйлчилгээний газрын хүчин чадал хангалтгүй.
✓ Ачааг зориулалтын зөв хадгалах, тээвэрлэх	✓ Аймгийн иргэд өнөөгийн байдалдаа сэтгэл ханаад үйлчилгээний шаардлага хангах машин авдаггүй, авах эдийн засгийн боломж муу.
✓ Олон улсын худалдаанаас шууд захиалга өгөх.	✓ Жолооч нар ачаа тээврийн бага үнээр өрсөлддөг учир ашиг бага.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Арвайхээр-Мандалговь-Чойр чиглэлийн авто замын ажлыг дуусгах.	✓ Хөрөнгийг шийдвэрлүүлэх

✓ Улаанбаатар – Мандалговийн хооронд нийтийн зорчигч тээвэр үйлчилгээ эрхлэж байгаа аж ахуйн нэгж, иргэдийг нэгдсэн зохион байгуулалтанд оруулж, үйлчилгээний давтамжийг нэмэгдүүлэх.	✓ Аймгаас ачаа тээвэрлэж амьдрал ахуйгаа залгуулж байгаа иргэдийг нэгтгэн логистикийн төвтэй болгох.
✓ Орон нутгийн зорчигч тээврийн үйлчилгээ эрхлэж байгаа Шуудан үйлчилгээний газар, иргэдийг зохион байгуулалтанд оруулж үйлчилгээний давтамжийг нэмэгдүүлэх	✓ Шуудан үйлчилгээний газрын машины тоог нэмэгдүүлэх, иргэдийг зохион байгуулалтанд оруулж тогтоосон өдөрт үйлчилгээ эрхлэх гэрээ байгуулах
✓ Зохион байгуулалтанд ороогүй, шаардлага хангахгүй жолооч, машиныг нийтийн зорчигч тээвэрт оролцуулахгүй байх.	✓ Зорчигч тээвэрлэх стандарт хангахгүй машин, жолоочийг нийтийн зорчигч тээвэрт оролцуулахгүй ачаа тээвэрлүүлэх.
✓ Ачаа тээврийн жолооч нар нэгдэж аж ахуйн нэгж байгуулан зохион байгуулалтанд оруулахад удирдлагын зардал шийдвэрлэх	✓ Ачаа тээврийн эрэлт хэрэгцээг судлаж, тээвэрлүүлэгчтэй гэрээ байгуулах, тендэрт оролцох.

27. Дэд бүтцийн хангамжийн найдвартай эх үүсвэрийг 8 суманд нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Аймгийн төвд дулааны станц бий болсноор иргэдийн ая тухтай орчин бий болно.	✓ Орон нутагт дулааны станцад ажиллах мэргэжлийн хүн цөөхөн.
✓ Дулааны станц ашиглалтад орсноор ажлын байр нэмэгдэнэ.	
✓ Агаарын бохирдол багасна.	
✓ Цахилгааны гэмдэл багасна. Иргэдийн ая тухтай орчин бий болно.	
✓ Шугам сүлжээний хамгаалалтын цэг бий болно.	
✓ Шугам сүлжээ эмх цэгцтэй болно.	
✓ Бүх өрх ухаалга цахилгааны тоолуур байрлууснаар хянах боломжтой.	
✓ Дэд бүтцийг шийдсэнээр хотын бөөгнөрөл үүсэхгүй.	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Эдийн засгийн эргэлтэд оруулах боломж бүрдэнэ.	✓ Дулааны станцын 2-р хэлхээний шугамын хөрөнгийн асуудал шийдвэрлээгүй тул бүрэн ашиглах боломжгүй.
✓ Дулааны станцын 2-р хэлхээний шугамын хөрөнгийн асуудлыг улсын болон гадаадын хөрөнгө оруулалтаар шийдвэрлэх боломжтой.	✓ Хөрөнгийн асуудал шийдвэрлээгүйгээс жилээс жилд төсөв нэмэгдэх.
✓ Орон нутагт дулааны станцад ажиллах хүний нөөцийн судалгааг гаргах.	✓ Хамгаалалтын зурвас тогтооход хүндрэл гарах.
	✓ Шугам сүлжээний ажил хийгдэх явцад иргэний өмчлөл, эзэмшлийн газраар явах магадлалтай.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Дулааны станцын тендер удаашралтай байна.	✓ Дулааны станцын 2-р хэлхээний хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлэх.
	✓ Хамгаалалтын зурвас тогтоох.
	✓ Аймгийн төвийн шинэ суурьшлын бүс болон шаардлагатай сумдын төвийн цахилгааны хангамжийг сайжруулах ажлын хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэх.

28. Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн ашиглалтгүй 87 хөрөнгө байгааг 2024 онд 13 болгон бууруулж, хөрөнгийн ашиглалтыг 64.3 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
✓ Барилга байгууламжийн ашиглалт сайжирна. ✓ Орон нутгийн орлого өснө.	✓ Түрээслүүлж буй барилга байгууламжийн өнгө үзэмж, чанар муу
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
✓ Төрийн албан хаагчдын ажиллах, амьдрах орчин, нөхцөл сайжирна. ✓ Түрээслүүлэгч төрийн болон төрийн өмчит байгууллагын орлого нэмэгдэнэ.	✓ Барилга байгууламжид засвар үйлчилгээ бага хийгддэг учир өнгө үзэмж, чанар мууддаг.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Түрээсийн гэрээ байгуулалгүй түрээсийн орлого төвлөрүүлдэг.	✓ Түрээсийн гэрээ байгуулах шаардлага тавьж, гэрээ байгуулж ажиллах чиглэл, заавар өгч, албан тоот хүргүүлж ажиллах
✓ Төрийн өмчит байгууллагууд түрээсийн гэрээний хэрэгжилт гаргаж өгдөггүй.	✓ Хэрэгжитийг хугацаандаа ирүүлэх чиглэл хүргүүлэх, АУДИТ-ын байгууллагатай хамтарч ажиллах

29. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн ажил эрхлэхгүй байгаа насанд хүрсэн иргэний байнгын ажлын байр 2020 онд 14 хувь байсныг 2024 онд 34 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал.
✓ ХЭДС-ийн хөтөлбөрүүдэд хамрагдаж ажлын байртай болгох. ✓ Байнгын болон түр ажлын байраар хангах.	✓ Ажлын байр хомс ✓ Орон нутгийн төсвөөс хөрөнгө баталдаггүй. ✓ Иргэд бэлэнчлэх хандлагатай, халамж хүртэх сонирхолтой. ✓ Ажил хөдөлмөр эрхлэх сонирхолгүй. ✓ Мэргэжил боловсрол, ур чадвар дутмагаас ажил олгогчийн шаардлага хангадаггүй. ✓ Хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ бага.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улсын төсвөөр баригдах орон нутгийн бүтээн байгуулалтад түр ажлын байранд зуучлах. ✓ Цахимаар мэдээ, мэдээлэл авах боломж нөхцөл бүрдсэн. ✓ Бусад аймгуудын уул уурхайн салбараас ажиллах хүч авах захиалга ирдэг. ✓ Төв зам дагуу үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэх боломжтой. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мэргэжил, ур чадвар дутмаг улмаас ажлаас халагдах, цомхотголд өртөх магадлал их. ✓ Улирлын чанартай ажил эрхэлдэг. ✓ Давагдашгүй хүчин зүйл нөлөөлөх ✓ Хөдөлмөрийн гэрээ байгуулж ажилладаггүй улмаас цалин хөлс бага, зарим үед авч чаддаггүй.
--	--

30. 2019 оны байдлаар ажиллаж байгаа 22040 иргэний байнгын ажлын байрыг 2 хувиар нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улсын төсөв батлагддаг. ✓ Төсөл, хөтөлбөрт хамруулж хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийг дэмждэг. ✓ Иргэдэд ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгож зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ үзүүлдэг. ✓ Ажилгүй иргэдийг байнгын болон түр ажлын байранд зуучилдаг. ✓ МСҮТ болон мэргэжлийн болон давтан сургалтад хамруулж мэргэжил олгодог. ✓ Ажил олоход хүндрэлтэй иргэнийг байнгын ажлын байраар хангасан ажил олгогчийг урамшуулдаг. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ажилгүй иргэдийн идэвхи санаачлага, оролцоо муу ✓ Ажил хайгч иргэдийн мэргэжил, ур чадвар сул ✓ Байнгын ажлын байр хомс /томоохон үйлдвэрлэл, үйлчилгээ/ ✓ Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч иргэд зах зээлээ судалдаггүй. ✓ Орон нутгийн төсөв, онцлогт тохирсон хөтөлбөрүүд байддаггүй. ✓ Эрэлттэй ажилд тохирох мэргэжилтэн бэлтгэгдээгүй
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутгийн хэрэгцээнд тулгуурлан үйлдвэрлэл, үйлчилгээг бий болгох. ✓ Эрэлттэй мэргэжилтэн орон нутагтаа бэлтгэх. ✓ Төр болон хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагааг сайжруулах. ✓ Ажиллагчдыг тогтвор сууршилтай ажиллах нөхцөлөөр хангах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улс, орон нутгийн төсөвт хөрөнгө батлагдахгүй байх. ✓ Ажлын байр бий болохгүй байх. ✓ Давагдашгүй хүчин зүйл нөлөөлөх. ✓ Иргэдийн идэвх, санаачлага, хандлага сул

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байнгын ажлын байр дутмаг ✓ Зах зээл бага ✓ Эрэлттэй мэргэжилтэн орон нутагт ховор 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутагт үйлдвэрлэл, үйлчилгээг өргөжүүлж байнгын ажлын байр бий болгох. ✓ Эрэлттэй ажлын байранд ажилтан бэлтгэх. ✓ Орон нутгийн онцлогт тохирсон хөтөлбөрүүдэд төсөв батлах. ✓ Цагийн ажлыг орон нутагт бий болгох.

31. Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангаагүйгээс үүдэлтэй үйлдвэрлэлийн ослын давтамжийг бууруулж 2019 онд 4 байсныг 2024 онд байхгүй болгоно.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сумдад хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбар зөвлөлтэй ✓ ААНБайгууллагууд ХАБЭА-н талаар ойлголттой болсон ✓ ААНБ-ууд Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбар зөвлөл, үйлдвэрлэлийн осол хурц хордлого судлан бүртгэх орон тооны бус байнгын комисстой болсон ✓ Төрийн байгууллагууд ХАБЭА-н ажилтантай болсон ✓ ААНБ эрсдлийн үнэлгээ хийх чадвартай болсон 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн салбар зөвлөл нь Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлэх төсөвгүй ✓ НДХэлтсээс зохион байгуулдаг ХАБЭА сургалт оновчтой биш хэрэгцээтэй салбарлуу чиглэдэггүй ✓ Хэлтэс, агентлагуудын ажлын уялдаа холбоо муу ✓ МСҮТ нь ХАБЭА-н сургалт зохион байгуулах эрхтэй боловч сургалт зохион байгуулдаггүй ✓ ХАБЭА-н сургалт төлбөртэй зохион байгуулагддаг
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Орон нутагт ХАБЭА-н сургалтын эрхтэй сургалтын байгууллагатай ✓ Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сангаас ХАБЭА-н сургалт зохион байгуулдаг ✓ Сумдын ХАБЭА-н салбар зөвлөлийн дарга гишүүдийг чадавхжуулах сургалтад хамруулсан 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ААНБ, иргэд Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаар мэдлэггүйгээс болж осолд өртөх ✓ Ажилтан амь насаа алдах

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ХАБЭА-н сургалт төлбөртэй зохион байгуулагддаг. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн ИТХ-аас ХАБЭА ажилтай холбоотой зардлыг төсөвлөж хэрэгжүүлэх ✓ Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалын сангаас санхүүжүүлдэг сургалтыг үр дүнтэй зохион байгуулах

32. Төрийн байгууллагуудын хөдөлмөрийн харилцаан дахь дотоодын хяналтын ажлыг 2020 онд хийгддэггүй байсныг 2024 онд 40 хувьд хүргэж сайжруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нийгмийн зөвшлийн 3 талт хэлэлцээр батлагдсан 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төсөв хөрөнгө, дэмжлэг, орон нутагт байдаггүй ✓ Талуудын идэвхи оролцоо байхгүй ✓ Хяналт хийх боломж байхгүй
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нийгмийн зөвшлийн 3 талт хэлэлцээрт оролцогч талуудын хамтын үйл ажиллагааг идвэхжүүлэх ✓ Хөдөлмөрийн харилцаатай холбоотой аймаг сумын салбар зөвлөл салбар хороо, ажлын хэсэгт талуудыг оролцуулж байх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гишүүд солигдох ✓ ААНБ-д хүний нөөцийн мэргэжилтний орон тоо байдаггүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төсөв хөрөнгө, дэмжлэг, орон нутагт байдаггүй ✓ Талуудын идэвхи оролцоо сул ✓ Хяналт хийх боломж байхгүй ✓ ААНБ-д хүний нөөцийн мэргэжилтэний орон тоо байдаггүй 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх /Сумдын ЗДТГ, ҮЭХ, АОЭХ, МСҮТ, мэргэжлийн холбоод/ ✓ Байгууллагын хүний нөөцийн ажилтнуудыг чадавхжуулах.

33. Ахмадад ээлтэй сум, баг, байгууллага 2019 онд 24 байсныг 2024 онд 36-д хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Харьяалалтай ахмад настан 98,3 хувийг эзэлдэг. ✓ Мал аж ахуйн салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй ахмад настан 22 хувийг эзэлдэг. ✓ Зохион байгуулсан арга хэмжээнд идэвхтэй оролцдог. ✓ Жил бүр ахмадад ээлтэй сум, баг, байгууллага шалгаруулдаг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагууд Ахмадын тухай хуулийг бүрэн хэрэгжүүлдэггүй. ✓ Мэдээллийн суваг орон нутагт цөөн ✓ Цахим орчинд хандалт хийж чаддаггүй ахмадууд тухай бүр мэдээллээ авч чадахгүй байна. ✓ “Ахмадын сан” байгуулсан аж ахуйн нэгж, байгууллага 20 хувийг эзэлдэг
Гадаад орчин	
Боломж.	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ 15 сумдын 60 хувь нь төвлөрсөн халаалттай байранд үйл ажиллагаа явуулдаг. ✓ Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээний төсөл хэрэгжүүлэх боломжтой 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Үйл ажиллагааны тогтсон төсөвгүйгээс зорьсон түвшиндээ хүрч чаддаггүй. ✓ Ахмадууд чөлөөт цагаа өнгөрөөх байргүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хувийн хэвшил, ААН-ийн идэвх, санаачлага, хандлага сул 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ахмадын өргөө, байртай болох ✓ ААНэгж, байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлэх ✓ Ахмад настнуудыг нас,бие бялдрынх нь онцлогт тохирсон алхалт, дасгал хөдөлгөөнд хамруулах

34. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийгмийн амьдралд саадгүй оролцох орчин нөхцөлийг сайжруулах

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улсын төсвөөс нийгмийн халамжийн санд жил бүр төсөв батлагддаг ✓ Хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн. ✓ ХБИргэнд үзүүлэх хөнгөлөлт тусламжийн үйлчилгээний жагсаалтыг нэр төрлөөр нь Засгийн газраас баталж өгдөг. ✓ ХХҮГазарт хариуцсан мэргэжилтний албан тушаал батлагдсан. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ТББ-дад үзүүлэх төсөв хөрөнгө дэмжлэг орон нутагт байдаггүй. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд чиглэсэн төсвийг орон нутгийн төсөвт тусгагдаагүй. ✓ ХБИргэдийн оролцоо хангалтгүй. ✓ ХБИргэдийг ойлгох нийгмийн хандлага бүрэн төлөвшөөгүй. ✓ Төрөөс ХБХүний нийгмийн харилцаанд орох боломжийг хангалтгүй /Эрүүл мэнд, үйлчилгээний байгууллагаар

<ul style="list-style-type: none"> ✓ ХБХүний эрхийг хангах орон тооны бус салбар зөвлөлийг аймгийн Засаг даргын захирамжаар байгуулсан. ✓ ХБИргэдийн ТББ-д орон нутагт байдаг. ✓ ХБИргэнийг ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөрт хамруулдаг. ✓ Орон нутагт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг Нийтийг хамарсан ажилд богино хугацаанд ажиллуулдаг. 	<p>тэргүүн ээлжинд үйлчлүүлэх гэх мэт.../</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ХБХүний дэд бүтэц хангалтгүй. /Тухайлбал зам талбай, нийтийн тээвэр, цахиалгаан шат орчин гэх мэт.../ ✓ ХБХүний эрхийн тухай хуулийн хэрэгжилт бүх шатанд муу. ✓ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 111-р заалтыг Аж ахуйн нэгж, байгууллагууд аль ч шатандаа хэрэгжүүлдэггүй. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний орон тооны бус салбар зөвлөлийн гишүүдийг идэвхжүүлэх. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний судалгаа мэдээллийн баазын нэгдсэн систем байхгүй. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд эрүүл мэндийн үйлчилгээ, сэргээн засах үйлчилгээг бүрэн авч чаддаггүй.
--	--

Гадаад орчин

Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хөгжлийн төвийн барилгын асуудал шийдвэрлэгдэх шатнадаа явж байгаа ✓ ХБХүний хөгжлийн төвд ажиллах боловсон хүчнийг бэлтгэж ажлын байраар хангана. ✓ Өндөр ертөгтэй протез, ортопедийг ЭМДСангаас 100 хувь олгох болсон. ✓ ХБИргэний ажлын байрыг дэмжих зээлийн эргэн төлөлт 48 сар болж хүүгүй олгогддог ✓ Протез ортопед, тусгай хэрэгслийн үнийн төлбөрийг нэхэмжлэхээр олгодог ✓ Гэрээт рашаан сувилалд амарсан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, хүүхдэд үнийн хөнгөлөлтөөр 50-100%-ийг буцаан олгодог. ✓ ХБХүүхдийн асаргааны болон АДМТ-ийн нэмэгдүүлсэн хувиар олгож байгаа 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нийслэлд мэргэжил ур чадвар эзэмших сургалтад хамрагдахад орон байрны асуудал хүндрэлтэй байдаг. ✓ Мэргэжил ур чадвар эзэмших боломжгүй. ✓ ХЧАлдалтын хувиас шалтгаалж ХБИргэний хөдөлмөрлөх эрх зөрчигддөг. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний бүртгэл, тоон мэдээлэл дутмаг гарах. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих төслийн квот цөөн ирдэг. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн эрүүл мэндийн үйлчилгээг тогтмол авч чаддаггүй.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний судалгаа мэдээллийн баазын нэгдсэн систем байхгүй. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих төслийн квот цөөн ирдэг. ✓ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 111-р заалтын хэрэгжилтийг Аж ахуй нэгж байгууллагууд шат шатандаа хэрэгжүүлдэггүй. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд чиглэсэн төсөв орон нутгийн төсөвт 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний судалгаа мэдээллийн цахим баазтай болох. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих төслийн квотыг нэмэгдүүлэх. ✓ Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 111-р заалтын хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр аймаг орон нутгаас зорилтот арга хэмжээг зохион байгуулах. ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд чиглэсэн төсвгийг орон нутгийн төсөвт жил

<p>тусгагдаагүй.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ ХЧАлдалтын хувиас шалтгаалж ХБиргэний хөдөлмөрлөх эрх зөрчигддөг. ✓ ТББ-дад үзүүлэх төсөв хөрөнгө дэмжлэг орон нутагт байдаггүй. 	<p>бүр суулгуулах.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль_ нийгмийн даатгалын тухай хуулийг хооронд нь уялдуулах. ✓ ТББ-ын үйл ажиллагааг дэмжин төрийн байгууллагууд хамтран ажиллах.
--	--

35. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл 2019 онд 1,13 хувь байсныг 2024 онд 0,73 хувь болгож бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ 2010 оноос эхлэн хамтарсан багийн сургалт үйл ажиллагаа жил бүр тогтмол зохион байгуулагдаж хэвшсэн. ✓ Хамтарсан багийн нийт 194 гишүүн байгаагаас 24% нь 3-9 жил хамтарсан багт ажилласан туршлагатай байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хамтарсан багийн гишүүд тогтвортой ажилладаггүй. /Сум багийн Засаг дарга, хэсгийн төлөөлөгч, эмч, нийгмийн бодлого гэх мэт байнга солигддог/ ✓ Сумын хамтарсан багийн үйл ажиллагааг тогтвортой байдаггүй ✓ Хуулиар үүрэг хүлээгчид нь хүүхэд, гэр бүлийн эрхийн талаарх ойлголт хандлага муу ✓ Хүүхэд хөгжих, аюулгүй орчин нөхцөл бүрдээгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хамтарсан багийн ажиллах хууль эрх зүйн орчин хангалттай бүрдсэн. ✓ Хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэхэд байнгын анхаарал хандуулвал аюулгүй орчин бүрдэх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хуулиар хүлээсэн үүргээ хангалтгүй биелүүлвэл хүүхэд, гэр бүлийн амь нас, эрүүл мэнд хохирох эрсдэлтэй.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчид, хуулиар хүлээсэн чиг үүргээ хангалтгүй биелүүлдэг. ✓ Төрийн байгууллагуудын уялдаа холбоо муу, ажлын ачаалал ихтэй 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нутгийн захиргааны байгууллагаас хамтарсан багуудын үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, дэмжлэг үзүүлэх ✓ Хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийг чадваржуулах сургалтанд хамруулах ✓ Салбар хоорондын хамтын ажиллагааг хангасан төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх

36. Залуучуудын нийгмийн хөгжилд оролцох хувийг 2019 онд 22.3 байсныг 2024 онд 45 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Залуучуудын хөгжлийг дэмжих тухай хууль, үндэсний хөтөлбөр шинээр батлагдаж, эрх зүйн орчин бүрдсэн ✓ Засгийн газрын бүтцэд залуучуудын байгууллага шинээр бий болсон 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Үйл ажиллагаа явуулах танхимын хүрэлцээ муу ✓ Зорилтот бүлгийн сургалт болон олон нийтийг хамарсан үйл ажиллагааны санхүүжилт дутагдалтай. ✓ Залуучуудын идэвх, оролцоо бага
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Олон улсын төсөл, хөтөлбөрт хамрагдах боломжтой ✓ Сайн дурын үйл ажиллагааг зохион байгуулах, дэмжих 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Олон улсын төсөл хөтөлбөрийн шалгаруулалт шат дамжлага ихтэй ✓ Сайн дурын ажил гүйцэтгэж буй залуучууд хувийн ашиг сонирхолын зөрчил гаргах, архи согтууруулах ундаа хэрэглэх, хүчирхийлэл үйлдэх эрсдэлтэй. ✓ Албан үүргээ гүйцэтгэж байх хугацаандаа өөрөө ямар нэгэн хүчирхийлэлд өртөж болзошгүй.
---	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх “Цогцолбор төв”-тэй болох. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Улс, орон нутгийн төсөвт тусгагдсан

37. Гэр бүл салалтыг 2019 онд 1,5 хувь байгааг 2024 онд 1,2 хувьд хүргэж бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Шинээр гэр бүл бологсод нэмэгдсэн ба гэрлэлтээ бүртгүүлж хүүхэдтэй болж орон нутагтаа амьдрах чин хүсэлтэй залуучууд нэмэгдсэн. ✓ Гэр бүл салалтын хувь 1,2 буюу улсын хэмжээнд багад тооцогддог. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн хоорондын харилцаа буюу эхнэр нөхөрийн харилцаа, хадам аав ээжийн харилцаа, хамаатан садантай харилцах харилцаанд сэтгэлзүйн мэдлэг мэдээлэл дутмаг. ✓ Шинээр гэр бүл бологсдод гэрлэлтээ баталгаажуулах хуримын ёслолыг зохион байгуулах газар байдаггүй. ✓ Орон нутагт гэр бүлрүү чиглэсэн бүтээн байгууллалт, дэмжлэгт хөрөнгө төсөв дутмаг хуваарьлагддаг.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлрүү чиглэсэн олон талт үйл ажилагаа зохион байгуулах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн нийгмийн асуудлыг шийдэх хөрөнгө мөнгө дутмаг. Жишээ нь : Хөнгөлөлттэй зээл олгох, чөлөөт цагаа зөв боловсон өнгөрүүлэх газрыг бий болгох зэрэг

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн хоорондын харилцаа 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн боловсрол олгох олон талт арга хэмжээг зохион байгуулах
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зорилтот бүлгийн гэр бүлтэй харилцах сэтгэл зүйн болон нийгмийн асуудал 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Зорилтот бүлгийн гэр бүлд зориулсан олон талын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх

✓ Гэр бүлийн үнэ цэнэ , бат бэх харилцааг бий болгох	✓ Хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийг чадваржуулах , нөлөөлөх сургалт зохион байгуулах
--	--

38. Хүн амын бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилд хамрагдагчдын А, В үнэлгээтэй иргэд 2019 онд 21.9 хувьтай байсныг 2024 онд 33.9 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нийтийн биеийн тамираар тогтмол хичээллэдэг идэвхтэй амьдралын хэвшилтэй иргэн, гэр бүл, байгууллага хамт олны тоо жилээс жилд нэмэгдэж байна. ✓ Аймгийн хэмжээнд ерөнхий боловсролын 19 сургууль, 12 спортын холбоонд 43 багш спортын 12 төрлийг сонгон секц, дугуйлан хичээллүүлж, нийт 3061 сурагч хамрагдаж байна. ✓ Спортын мастер болон спортын зэрэгтэй 4 дасгалжуулагчтай. ✓ Хөдөө орон нутагт орон тооны нэг арга зүйчтэй. ✓ Сум бүр спорт заал болон гадна тоглоомын талбайтай. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сумда орон тооны биеийн тамирын арга зүйч байхгүй. ✓ Гадна тоглоомын талбай болон фитнесийн талбай хүн амын тоотой харьцуулахад хангалтгүй. ✓ БТСГ-ын батлагдсан орон тоонд ажиллаж буй хүний нөөц дутагдалтай. ✓ Заалны багтаамж хүрэлцээ муу, хэт хуучирсан. ✓ Тэмцээн, уралдааны зардал бага.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн. ✓ Аймгийн хэмжээнд ЕБС-ийн 19 спорт заалтай. ✓ Аймгийн төвд 2.5 км-ийн дугуйн зам, гадна спортын тоглоомын талбайтай. ✓ Улс, бүсийн уралдаан тэмцээнд оролцож, амжилт үзүүлсэн тамирчид, багш, дасгалжуулагчдад аймгийн Засаг даргын нэрэмжилт урамшуулал олгон, дэмжлэг үзүүлдэг. ✓ Аймгийн хэмжээнд нийтийн биеийн тамираар тогтмол хичээллэдэг иргэдийн тоо 25193-т хүрсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иргэдийн бие дааж хичээллэх чадвар сул, идэвхи оролцоо дутмаг. ✓ Аймаг орон нутгаас зохион байгуулж байгаа нийтийн биеийн тамирын үйл ажиллагаанд аж ахуйн нэгжүүд оролцдоггүй. ✓ Сумдын Засаг дарга нар орон тооны бус биеийн тамирын арга зүйч томилон ажиллуулдаггүй. ✓ Өвлийн спортоор хичээллэх боломж муу. ✓ Төрийн болон төрийн бус байгууллага аж ахуйн нэгжүүд албан хаагчдыг бие даан нийтийн биеийн тамираар хичээллүүлэх арга хэмжээ авдаггүй.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сум орон нутагт орон тооны биеийн тамирын арга зүйч байхгүй. ✓ Гадна тоглоомын талбай болон фитнесийн талбай хүн амын тоонд хүрдэггүй. ✓ Төрийн болон төрийн бус байгууллага аж ахуйн нэгжүүд бие дааж албан хаагчдыг нийтийн биеийн тамираар хичээллэх арга хэмжээ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сум орон нутагт орон тооны болон орон тооны бус биеийн тамирын арга зүйч ажиллуулах. ✓ Стандарт тоглоомын талбай болон фитнесийн клубын тоог нэмэгдүүлэх. ✓ Аж ахуйн нэгж байгууллага албан хаагчдаа танхимаар болон гадна талбайд нийтийн биеийн тамираар хичээллүүлэх, урамшуулах. /бүх насны иргэдийг

<p>авдаггүй.</p> <p>✓ Сумдын Засаг дарга нар иргэдийг нийтийн биеийн тамираар хичээллэх арга хэмжээ авдаггүй.</p>	<p>хамруулах/</p> <p>✓ Сумдад иргэдийг нийтийн биеийн тамираар хичээллэх шат дараалсан арга хэмжээг зохион байгуулах. /бүх насны иргэдийг хамруулах/</p>
---	--

39. Жендэрийн тэгш бус байдлын индексийг 2019 онд 0,825 байгааг 2024 онд 0,829 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<p>✓ Жендэрийн клуб ажилладаг</p> <p>✓ Канадын Мэрит төслөөс дэмжлэг үзүүлдэг</p> <p>✓ Анхан шатны сургалтад төрийн албан хаагчдын 10 хувь хамрагдсан</p> <p>✓ Үндэсний болон аймгийн дэд хөтөлбөр хэрэгждэг</p> <p>✓ Жендэрийн бүсийн чуулганыг аймагтаа зохион байгуулсан</p>	<p>✓ Жендэрийн талаарх олон нийт, иргэдийн ойлголт, хандлага сул</p> <p>✓ Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт, төлөвлөлт хийгээгүй</p>
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<p>✓ Төслөөр дамжуулан анхан шатны болон ахисан түвшний сургалтад хамрагдах</p> <p>✓ Жендэрийн аудит болон ХШҮ хийлгэх чиглэлээр дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт тусгагдсан.</p>	<p>✓ Хүйсийн ялгаатай байдал, жендэрийн ялгааг иргэд ялгаж ойлгодоггүй</p> <p>✓ Орон нутгаас хуваарилсан төсөвгүй</p>

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<p>✓ Төслөөр дамжуулан анхан шатны болон ахисан түвшний сургалтад хамрагдах</p>	<p>✓ Иргэдийг идэвхжүүлэх.</p> <p>✓ Төрийн албан хаагчдыг жендэрийн ахисан түвшний сургалтад хамруулах</p> <p>✓ Жендэрийн дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд ТББ-аар хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийлгэх</p>

40. Аймгийн ДНБ-д соёл урлагийн салбарын эзлэх хувь 2019 онд 0.61 хувь байсныг 2024 онд 0.77 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<p>✓ Соёл урлагийн алдартан, ардын авьяастан, өвлөн уламжлагчид олонтой</p> <p>✓ Соёлын байгууллагуудын үйл ажиллагаа тогтмолжсон</p> <p>✓ Соёлын ажилтан уран бүтээлчдийн ур чадвар өндөр, хөрвөх чадвар, туршлага сайтай</p> <p>✓ Цахим орчинг ашиглан соёл урлагийн үйлчилгээг тасралтгүй хүргэх</p> <p>✓ Соёл урлагийн байгууллагын 94.4 хувь нь өөрийн эзэмшлийн байртай, байршил сайтай.</p> <p>✓ Байгалийн задгай 3 театрттай</p>	<p>✓ Төсөв санхүү, хөрөнгө оруулалт дутмаг</p> <p>✓ Барилга байгууламжуудын насжилт өндөр</p> <p>✓ Орчин үеийн шаардлагыг хангасан тоног төхөөрөмж хангалтгүй</p> <p>✓ Мэргэжлийн хүний нөөц дутмаг</p> <p>✓ Соёлын ажилтан, уран бүтээлчдийн ажлын ачаалал их, баяр ёслол, амралтын өдрүүдэд амрах боломжгүй</p> <p>✓ Соёл урлагийн ажилтнуудын техник технологи, тоног төхөөрөмж ашиглалтын ур чадвар тааруу</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Урсгал болон их засвар хийх хөрөнгийн зах зээлийн үнэ өндөр ✓ Төрийн байгууллага болон ТББ, иргэдийн хамтран ажиллах уялдаа холбоо дутмаг
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймаг, сумын дэмжлэгтэйгээр мэргэжлийн хүний нөөцийг гэрээгээр сурган бэлтгэх ✓ Ур чадвар сайтай, авьяаслаг, мэргэжлийн уран бүтээлч ажилтнуудыг орон нутагтаа татан ирүүлж, тогтвор суурьшилтай ажиллуулах хөшүүрэг бий болгох ✓ Уран бүтээлийн чанар сайжирч, бүтээгдэхүүний борлуулалт өсөх ✓ Барилга байгууламж шинээр барихад гадаад, дотоодын төсөл хөтөлбөрт хамрагдах ✓ Шинэ барилгууд шат дараатайгаар баригдах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Соёл урлагийн чиглэлээр мэргэжил сонголт багассан ✓ Соёл урлагийн мэргэжилтэй боловсон хүчин өөр салбарт ажиллах нь элбэг ✓ Мэргэжил эзэмшин суралцах сонирхолтой иргэдийн санхүүгийн чадамж сул ✓ Соёл урлагийн байгууллагуудын барилга хуучирч цуурсан, дуу чимээ доргилтыг тэсвэрлэх чадвар бага учир нуралт үүсэх магадлалтай ✓ Хорио цээр цаашид үргэлжлэх болзошгүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мэргэжлийн хүний нөөц дутмаг, тогтвор суурьшил муу 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүний нөөцийн нийгмийн баталгааг хангах замаар орон нутагт тогтвор сууршилтай ажиллуулах хөшүүрэг бий болгох /байр, орон сууц, тэтгэмж, дэмжлэг/
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төсөв санхүү, тоног төхөөрөмж дутмаг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмжөөр хангах
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байгалийн гамшигаас шалтгаалсан барилгын элэгдэл их. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Шинэ барилга байгууламжийг барьж, ашиглалтад оруулах
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Барилга байгууламжийн чанар, төлөв байдал 83.3 хувь нь дунд, муу 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Шинээр баригдаж байгаа барилга байгууламжуудад стандартын дагуу шаардлага хангуулах

41. Шинээр 300 гаруй соёлын өвийг илрүүлэн, бүртгэн баримтжуулж, хамгаалалтад авна.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал олонтой ✓ Иргэдийн гар дээр хадгалагдаж байгаа түүх соёлын хөдлөх дурсгал баялаг ✓ Биет бус өвийн өвлөн уламжлагч олонтой ✓ Сургууль, цэцэрлэгийн насны хүүхдэд уламжлалт ёс заншлын хичээл заадаг ✓ Соёлын биет бус өвийг өвлүүлэн уламжлуулах сургалт, дугуйлангууд тогтмол хичээллэдэг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Соёлын төвүүдэд соёлын өв хариуцсан ажилтны тусгайлсан орон тоогүй, хавсарган гүйцэтгэдэг. ✓ Аймгийн бүртгэл мэдээллийн санчийн батлагдсан орон тоо байхгүй. /хүний нөөц, орон тоо дутмаг/ ✓ Соёлын өвийн үнэ цэнэ, ач холбогдлыг мэдэх, хамгаалах иргэний тоо цөөн

✓ Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалын тооллого хийдэг	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн сантай болох ✓ Соёлын өвийн хадгалалт, хамгаалалтыг сайжруулан, гэрээт хамгаалагчтай болгох, цалинжуулах ✓ Хүүхдийн зуслангийн үйл ажиллагаагаар дамжуулан зан заншил, монгол ахуй соёлоос өвлүүлэх ✓ Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын агуулгаар дамжуулан соёлын өвийн үнэ цэнэ, ач холбогдол, түүнийг хамгаалах хүмүүжил төлөвшил олгох 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мэдээллийн эх үүсвэр цахим халдлагад өртөх ✓ Соёлын өвийн хууль бус гэмт хэрэг нэмэгдэх ✓ Хорио цээрийн дэглэм тогтоосон үе ✓ Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгал нэг бүрийг харж хамгаалах гэрээт хамгаалагчгүй ✓ Газрын хэвлийн нөхөн сэргээлтийг хийлгэж, хүлээн авахгүй байгаа

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Орон тоо хүний нөөц дутмаг	✓ Соёлын өвийн ажилтны орон тоог сумын соёлын төвүүдэд шинээр нэмэгдүүлэн ажиллуулах
✓ Тоног төхөөрөмж болон түүний цахим орчны хамгаалалт муу	✓ Тоног төхөөрөмжийг шинэчилж, цахим халдлагаас урьдчилан сэргийлэх программ хангамжийг сайжруулах.
✓ Соёлын өвийн эсрэг хууль бус гэмт хэрэг гарах	✓ Иргэдийн соёл, урлагийн боловсрол, мэдлэгийг дээшлүүлж, эх оронч сэтгэлгээг бий болгох
✓ Хүүхдэд хүрсэн соёлын үйлчилгээ бага	✓ Төрийн байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоог сайжруулж, “Хүүхдийн зуслан”-аар дамжуулан хүүхэд багачуудад мэдлэг олгох, ирээдүйн соёлтой үзэгч бэлтгэх

42. 2020 онд аймгийн нийт өрхийн 38.1 хувь нь угийн бичиг хөтөлж байгааг 2024 онд 24 хувиар нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн дунд хугацааны бодлогын баримт бичигт тусгагдсан. ✓ Аймаг, сумдын сургагч багш нар бэлтгэгдсэн. ✓ 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн бүх гишүүд хөтөлгөө хийхгүй зөвхөн нэг хүн л хөтөлж байгаа нь түгээн дэлгэрүүлэх ажилд дутагдалтай ✓ Зарлагдсан уралдаан тэмцээнүүдийн шагнал урамшилд олгох санхүү, төсөв дутмаг. ✓ Угийн бичиг хөтлүүлэх хөшүүрэг бага
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ураг удмын хамааралтай хүмүүсийг мэдэж авна. ✓ Цус ойртолтоос сэргийлснээр монгол үндэстэн оршин тогтнох үндэс бүрдэнэ. ✓ Цахим орчныг ашиглан иргэдийн идэвхийг нэмэгдүүлэх. ✓ Болзолт уралдаан зарлаж урамшуулан, алдаршуулах. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гэр бүлийн мэдээллийн нууц хадгалах боломж багасна. ✓ Цус ойртолтоос шалтгаалсан удамшлын өвчин эмгэг, цаашлаад Монгол дархлаагүй болох.
---	---

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
✓ Сургалтыг тасралтгүй зохион байгуулах	✓ Сургалтыг иргэдийн дунд /багийн иргэдэд/ зохион байгуулах.
✓ Угийн бичиг хөтлөх ажлын үр дүнг нэмэгдүүлэх	✓ Иргэдийг идэвхижүүлэх уралдаан, үзэсгэлэн зохион байгуулах.

43. Сургалтын чанарын үнэлгээний дундажийг 2019 онд 39.1 хувь байсныг 2024 онд 49 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
○ Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мэргэжлийн багш нарын хангалт 95 хувьтай. ✓ Мэргэжлийн багш нар БМДИ-ийн үндсэн сургалтад жил бүр 98-100 хувь хамрагддаг. ✓ Сайнцагаан сум сүүлийн 4 жил “ЧАДВАРЛАГ БАГШ-ЧАНАРТАЙ БОЛОВСРОЛ” хөтөлбөрийг боловсруулан амжилттай хэрэгжүүлсэн. ✓ Аймгийн хэмжээнд Зөвлөх багш нарын тоо сүүлийн жилүүдэд нэмэгдсэн. ✓ Бага боловсролд сургуулийн тэтгэлэгт хөтөлбөр хэрэгжсэн. ✓ Мэргэжлийн багш нар багш нарын эрдэм шинжилгээний аймаг, улсын бага хуралд амжилттай оролцож, сүүлийн 5 жилд улсад 1-3 байрт шалгарсан. ✓ Аймгийн хэмжээнд шилдэг багшийг жил бүр шалгаруулан урамшуулдаг. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Чанарын үнэлгээний бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын дүн улсын дундажаас 0.7-8.3 хувиар доогуур хувьтай. ✓ Мэргэжлийн багш нарыг тасралтгүй чадавхижуулах сургалт хангалттай биш. ✓ Зарим сум, сургууль багш хөгжүүлэх, сургалтын чанарыг ахиулах нэгдсэн бодлого чиглэлгүй, боловсролын салбарт орон нутгаас хөрөнгө зарцуулдаггүй. ✓ Мэргэжлийн багш нарыг гадаад, дотоодод урт, богино хугацаагаар мэргэшүүлэх ажил хангалтгүй, төсөв дутагдалтай. ✓ Сайн багшийн арга туршлагыг мэргэжлийн багш нарт түгээн дэлгэрүүлэх ажил хангалтгүй ✓ Коронавирусын улмаас сүүлийн 2 хичээлийн жилд сургалтын хоцрогдол гарсан.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бүх сумд “ЧАДВАРЛАГ БАГШ” арга хэмжээ хэрэгжүүлэх ✓ Багш нарыг гадаад, дотоодын урт богино хугацааны сургалтад хамруулан мэргэжил дээшлүүлэх, туршлага судлуулах ✓ Сургалтын хоцрогдол арилгах хөтөлбөр төлөвлөгөө хэрэгжүүлэх ✓ Мэргэжлийн багш нар баг болж, элсэлтийн ерөнхий шалгалт, чанарын үнэлгээ, улсын шалгалтад 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Коронавирусын цар тахлын явц удаан үргэлжлэн сургалтын үйл ажиллагаа алдагдах

бэлтгэн амжилт үзүүлэх	
------------------------	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сургалтын хоцрогдол үүссэн ✓ Сургалтын чанарыг ахиулах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Чадварлаг багш арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ✓ Багш нарын сайн арга зүйг түгээн дэлгэрүүлэх, багаар ажиллах ✓ Багш нарыг гадаадын болон дотоодын урт, богино хугацааны сургалтад хамруулах

44. МСҮТөвийг Магадлан итгэмжлэгдсэн Политехник коллеж болгож, төгсөгчдийн ажил эрхлэлт 2020 онд 65 хувь байсныг 2024 онд 70 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Барилга байгууламжийн насжилт залуу, сургалтын орчин сайтай. ✓ Олон суралцагч хамран суралцдаг. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Магадлан итгэмжлэгдээгүй, Хөдөө аж ахуйн чиглэлийн кабинет дутмаг
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ МСҮТөвд суралцах суралцагчдийн сурах эрхзүйн таатай орчин бүрдсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Төгсөгчдөд ажлын байрны хүрэлцээ муу ✓ Төгсөгчдийн ажиллах нөхцөл хангамж муу ХАБЭА шаардлага хангадаггүй

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Багшлах боловсон хүчний мэргэжлийн зэргийг ахиулах шаардлагатай ✓ Хөдөө аж ахуйн мэргэжлийн кабинет дутмаг 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нутгийн захигааны байгууллагаас хяналт тавьж үйл ажиллагаанд нь дэмжлэг үзүүлэх ✓ Багшлах боловсон хүчний мэргэжлийн зэргийг ахиулах чадваржуулах сургалтанд хамруулах ✓ Салбар хоорондын хамтын ажиллагааг хангасан төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх

45. Эмнэлэгүүдийн ажиллах орчин нөхцөлийг сайжруулж, тоног төхөөрөмжийн хангалт 2019 онд 85.0 байсныг 2024 онд 86.7 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Харилцагч байгууллага болон үйлчлүүлэгчдэд танигдсан. ✓ Гадаад хамтын ажиллагаа өргөжсөн. ✓ Түргэн тусламжийн авто машины парк шинэчлэлт 80-аас дээш хувьд хүрсэн. ✓ Нэгдсэн эмнэлгийн телемедицинийг ашиглан мэдээ мэдээллийг шуурхай авах боломж бүрдсэн. ✓ Нэгдсэн эмнэлэг, өрх, сумын эрүүл мэндийн төвүүдийн бүтэц үйл ажиллагааны стандарт шинэчлэгдсэн. ✓ Эмнэлгүүдийн барилга байгууламж шинэчлэгдэж ажиллах орчин нөхцөл сайжирсан. ✓ Тоног төхөөрөмжийн хангалт 85,0 хувьд хүрсэн. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нэг загварын зургаар барилга байгууламж баригдаж байгаа нь стандартанд нийцэхгүй байна. ✓ Улс хувийн хэвшлийн түншлэлийн бодлогын хэрэгжилт хангалтгүй. ✓ Тоног төхөөрөмжийн өртөг өндөр тул төсөв хүрэлцэхгүй. ✓ Сумдын эрүүл мэндийн төвүүдэд хуваарилагдсан зарим тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах мэдлэг ур чадвар дутмагаас ашиглалт хангалтгүй. ✓ Яаралтай тусламжийн автомашин, яаралтай тусламж үзүүлэх тоног төхөөрөмж хангалтгүй.
--	--

Гадаад орчин

Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Яаралтай тусламжийг иргэдэд түргэн шуурхай үзүүлэх боломжтой. ✓ Гадаад, дотоод төсөл хөтөлбөр хэрэгжих боломж бүрдсэн. ✓ Алслагдсан багийн иргэдэд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг жигд хүрээмжтэй үзүүлэх боломжтой ✓ Сүүлийн 4 жилд дэвшилтэт технолгиор хангагдсан. ✓ Бүх багууд холбоожсон. ✓ Холбоо харилцаа утсан сүлжээтэй тул яаралтай дуудлага хүлээн авах боломж бүрдсэн. ✓ Эрүүл мэндийн байгууллагууд бүгд төвлөрсөн эрчим хүчинд холбогдсон. ✓ Сумын эрүүл мэндийн төвүүд нам даралтын зуухтай тул халаалт дулааныг өөрсдөө зохицуулах боломжтой. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хуучирсан барилга ашиглагдаж байгаа нь эмчилгээ үйлчилгээнд нөлөөлөх ✓ Өрх, сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд тоног төхөөрөмжийн засварчин байхгүй. ✓ Ихэнх СЭМТөвүүдэд халуун хүйтэн ус, бохир цэвэр усны систем шийдвэрлээгүй. ✓ Сум баг хоорондын дэд бүтэц муу хөгжсөн. ✓ Алслагдсан сумд болон зам харгуй бартаатай газар нутагт дуудлагын машины гэмтэл,эвдрэл гарах, шатахууны төсөв хүрэлцэхгүй.

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
--------------------------------	--

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Стандартын барилгын зураг төлөвлөлтөд эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний урсгал буруу ✓ Улс хувийн хэвшлийн түншлэлийн бодлогын хэрэгжилт хангалтгүй. ✓ Тоног төхөөрөмжийн өртөг өндөр тул төсөв хүрэлцэхгүй. ✓ Сумдын эрүүл мэндийн төвүүдэд хуваарилагдсан зарим тоног төхөөрөмжийг ажиллуулах мэдлэг ур чадвар дутмагаас ашиглалт хангалтгүй. ✓ Яаралтай тусламжийн автомашин, яаралтай тусламж үзүүлэх тоног төхөөрөмж хангалтгүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Эмнэлгийн барилга байгууламжийн зураг төлөвлөлтөд мэргэжлийн архитекторыг оролцуулж зөв төлөвлөх ✓ Улс, хувийн түншлэлийг зохицуулах бодлогыг сайжруулах ✓ Тоног төхөөрөмж авах төсвийг нэмэх ✓ Мэргэжлийн боловсон хүчнийг бодлогоор бэлтгэх ✓ Тоног төхөөрөмжийн хангалтыг нэмэгдүүлэх
--	--

46. Орчин үеийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлснээр эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын үзүүлэлтийг 2020 онд 83.0 байсныг 2024 онд 85.0 хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Лавлагаа шатлал болон 2-р шатлалын эмнэлэг хооронд алсын зайн оношлогоо хөгжиж байна. ✓ Аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт нарийн мэргэжлийн эмч нар бүрэн хангагдаж цаашид төрөлжсөн нарийн мэргэжлээр бэлтгэж байна. ✓ Гэмтэл, яаралтай тусламжийн цэг байгуулахад эмч бэлтгэсэн. ✓ Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний стандарт, технологийн хэрэгжилт сайжирсан ✓ Эмнэлэг эрүүл мэндийн төвүүд 100 хувь магадлан итгэмжлэлд орсон. ✓ Олон улсын “UP TO DATE” програмыг улс орон даяар хэрэглэх нөхцөл бүрдсэн ✓ Эмчилгээг үйлчилгээний зардлыг ЭМД-аас авах нөхцөл бүрдсэн. ✓ Нэгдсэн эмнэлгийн 100 ортой шинэ эмнэлэг баригдаж байгаа 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Нэг удаагын эмнэлгийн хэрэгсэлийн өртөг өндөр төсөвт суугаагүй. ✓ Гэмтлийн болон тархины хагалгаа хийх нөхцөл бүрдээгүй /КТГ байхгүй/ ✓ Шинэ дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх боломж муу ✓ Өрх сумын эмч нарын хангалт тогтвор суурьшил муу ✓ Эмнэлэг хооронд алсын зайн оношлогоо хийх техникийн нөхцөл бүрдээгүй ✓ Сумдад нарийн мэргэжлийн эмч мэргэжилтнээр хангагдаагүй ✓ Сумдад үзүүлж байгаа үндсэн мэргэжлийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмж муу ✓ Өрхийн эмнэлгүүдийн санхүүжилт хангалтгүй ✓ Салбар дундын хамтын ажиллагаа хангалтгүй ✓ Аймаг сумдаас эрүүл мэндийн салбарын дэмжлэг муу
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хууль эрх зүйн орчин сайжирсан. ✓ Гадаад дотоод харилцаа сайжирсан. ✓ Харилцагч байгуулагуудтай тогтвортой хамтран ажиллах бололцоотой ✓ Бүх сум эмнэлэг эрүүл мэндийн байгууллагууд өндөр хүчдэл болон интернетэд холбогдсон ✓ Гадаадын төсөл хөтөлбөрүүд сайн хэрэгждэг ✓ Халдварт болон халдварт бус 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Салбарын тогтолцоо бүтцийн өөрчлөлт их хийдэг ✓ Үйлчлүүлэгчийн тоо мэргэжилтний хүрээ хязгаарлагдмал ✓ Гэнэтийн байгалийн гамшиг, хүн малын халдварт өвчин гаралт ,сэргэлт ихэссэн ✓ Жил ирэх тусам иргэдийн амьжиргааны түвшин буурч ядуурал нэмэгдэж байна. ✓ Сум багын болон ЭМБ-уудын дэд бүтэц муу

<p>өвчин амьдралын буруу хэв маягын талаар иргэдийн хандлага өөрчлөгдсөн</p> <p>✓ Гадны сайн дурын ажилтнуудтай ажиллах тэднээс суралцах боломжтой</p> <p>✓ Эмч мэргэжилтнүүд гадаадад урт богино хугацаанд мэргэжил эзэмших боломжтой</p> <p>✓ Харилцаа холбоо нийгмийн сүлжээ сайн хөгжсөн</p>	<p>✓ Хүн амын эрүүл мэндийн боловсрол хангалтгүй</p> <p>✓ Орон нутгийн удирдлагуудын эрүүл мэндийн салбарын талаархи ойлголт мэдлэг хандлага муу</p> <p>✓ Эрүүл мэндийн салбарын томилгоонд улс төржилт их</p> <p>✓ Шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой харьяалалгүй иргэдийн тоо ихсэж өвчлөл нэмэгддэг</p> <p>✓ Эрүүл мэндийн салбарын санхүүжилт муу</p> <p>✓ Хувийн хэвшлийн эрүүл мэндийн байгууллагын хөгжил муу, хамтын ажиллагаа дутмаг</p> <p>✓ Амьдралын буруу хэв маягаас үүдэлтэй өвчлөл нас баралт их</p> <p>✓ ЕБС-ын сургалтын чанар хангалтгүй</p>
--	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<p>✓ Орчин үеийн тоног төхөөрөмжийн хангалт муу .</p> <p>✓ Эмч мэргэжилтнийг төрөлжсөн нарын мэргэжил эзэмшүүлэх .</p> <p>✓ Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээнд шинэ дэвшилтэд технологийг нэвтрүүлэх боломж муу</p>	<p>✓ Орчин үеийн тоног төхөөрөмжийн хангалтыг сайжруулах.</p> <p>✓ Эмч мэргэжилтнийг төрөлжсөн нарын мэргэжил эзэмшүүлэх .</p> <p>✓ Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх хүний нөөц санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэх</p>

47. Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чадавхийг бэхжүүлж, эрүүл мэндэд ээлтэй орчин бүрдүүлэх замаар хүн амын халдварт бус өвчлөлийн түвшинг 2020 оны 7441.5 байсныг 2024 онд 7241.5 болгож бууруулна.

Дотоод орчин	
Давуу тал:	Сул тал:
<p>✓ Зонхилон тохиолдох халдварт бус өвчний эрт илрүүлэг үзлэг болон хүн амыг насны бүлгээр жил бүр урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах тогтолцоо бүрдсэн.</p> <p>✓ Халдварт өвчний тандалтын тогтолцоо бүрдсэн.</p> <p>✓ Дархлаажуулалтын үйл ажиллагаа тогтворжсон.</p> <p>✓ Монгол хүний бие бялдрын хөгжлийн түвшин, хөдөлгөөний идэвхийг судлах, хянах, тандах мэдээллийн сантай болсон. /сорилын программтай/</p> <p>✓ ЭМБ-уудад орчин үеийн дэвшилтэт технологийг ашиглан хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгох сургалт, сурталчилгаа хийх техникийн орчин бүрдсэн.</p>	<p>✓ Эрүүл мэндийн чиглэлээр хэрэгжиж буй үндэсний хөтөлбөр, стратегиудын хэрэгжүүлэхэд ЭМБ-уудад төсвөөр хуваарилагдаж буй санхүүжилт хангалтгүй.</p> <p>✓ Нэгдсэн эмнэлэг болон сум, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд орон тооны мэргэжлийн нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтан бүрэн хангагдаагүй.</p> <p>✓ Иргэн бүр эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдаж чадахгүйгээс төрөөс үзүүлж буй урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэгт хамрагдах боломж хязгаарлагдмал.</p> <p>✓ Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой үеийн бэлэн байдлын нөөц хангалтгүй.</p> <p>✓ Орон нутгийн дэд бүтэц муу хөгжсөн /Явган хүний зам, дугуйн зам, хог хаягдлын менежмент гэх мэт/.</p>
Гадаад орчин	
Боломж:	Эрсдэл:

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хууль эрх зүйн орчин бүрдсэн. ✓ Гадаадын сайн дурын ажилтнуудтай ажиллах, тэднээс суралцах, туршлага судлах боломжтой ✓ Салбар дундын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхэд оролцоо, хамтын ажиллагаа ✓ Аймгийн төв, сумд 100 хувь өндөр хүчдэл, интернэтэд холбогдсон. ✓ Гадаад төсөл хөтөлбөртэй хамтран ажиллах боломж тодорхой хэмжээгээр бүрдсэн. ✓ Хүн амын эрүүл мэндийн боловсрол, амьдралын зөв дадал хэвшилд суралцах хандлага нэмэгдэж байгаа. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Салбарын түвшинд бүтцийн өөрчлөлтөд өртөх. ✓ Байгалийн гэнэтийн гамшиг, шинэ халдвар гарч, хүн амын дунд өвчлөл ихсэх. ✓ Амьжиргааны түвшин доогуур өрхийн тоо нэмэгдэх. ✓ Ундны ус, хүнсний аюулгүй байдал хангалтгүй. ✓ Сошиал орчинд тодорхойгүй мэдээллийн эх сурвалжийн сөрөг мэдээ, мэдээлэлд өртөх.
---	--

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүн амын өвчлөл, нас баралтын шалтгаанд урьдчилан сэргийлж болох өвчлөл тэргүүлж байна. ✓ Нийгмийн эрүүл мэндийн мэргэшсэн хүний нөөцийн хангалт муу, орон нутагт ирж ажиллах нийгмийн хамгааллын дэмжлэг дутагдалтай. ✓ Осол, гэмтлийн өвчлөл тогтвортой буурахгүй байгаа. ✓ Хүн амын дунд архи, согтууруулах ундааны хэрэглээ ихсэж байгаа. ✓ Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үеийн бэлэн байдлын нөөц хангалтгүй. ✓ Хүн амын урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэгт хамрагдалт хангалтгүй. ✓ Иргэдийн ажиллаж, амьдрах эрүүл, аюулгүй, таатай орчин нөхцөл бүрдээгүй. ✓ Хүнсний болон усны аюулгүй байдал хангалтгүй. ✓ Нийгмийн эрүүл мэндэд хуваарилагдах улсын төсөв, орон нутгийн санхүүжилт хангалтгүй. ✓ ЭМБ-уудын барилга, байгууламжуудын стандартын шаардлага хангалтгүй. ✓ Ахуйн болон үйлдвэрлэл, эмнэлгийн хог хаягдлын менежмент, төлөвлөлт хангалтгүй. ✓ Орон нутгийн хэмжээнд ТВ, бусад хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн үйл ажиллагаа хүн амд хүртээмжгүй. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүн амын өвчлөл, нас баралтын шалтгаан, түүний эрсдэлт хүчин зүйлсийг судалж, бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх. ✓ Орон нутагт тогтвор сууршилтай ажиллах мэргэшсэн боловсон хүчний нийгмийн асуудлыг нутгийн захиргаанаас шийдвэрлэх ✓ Зам тээврийн осол гэмтлийн өвчлөлийн шалтгааныг бууруулах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх /замын эвдрэл гэмтлийг засварлах, тээврийн хэрэгслийн аюулгүй байдлыг хангаж зам тээврийн хөдөлгөөнд оролцох мэдлэг, хандлагыг дээшлүүлэх/ ✓ Архи, согтууруулах ундаа борлуулах цэгийн тоог орон нутгийн хүн амын тоотой уялдуулан хязгаарлах, архи зардаггүй өдрийн тоог нэмэгдүүлэх, “АА” эсрэг хөдөлгөөнийг өрнүүлэх. ✓ Гамшигийн төлөвлөгөөний тодотгол бүрт төсвийг шийдвэрлэн, нөөцийн хангалтыг нэмэгдүүлэх. ✓ Хүн амд эрүүл мэндийн боловсрол олгож, урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэгийн чанарыг сайжруулах. ✓ Иргэн, өрх гэр бүл, байгууллага, хамт олонд түшиглэн эрүүл мэндэд ээлтэй орчинг бүрдүүлэх. /дугуйн зам, хүүхдийн тоглоомын талбай, сагсны талбай, явган хүний зам, гэх мэт/ ✓ Нийтийн биеийн тамир, чийрэгжүүлэлтийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах фитнес, спенинг, бялдаржуулах төв, усан бассейн, сайн дурын клубуудын үйл ажиллагааг бодлогоор дэмжиж, тоог нэмэгдүүлэх.

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хүнс, усны аюулгүй байдалд хяналт тавих. ✓ Эрүүл мэндийн тэргүүлэх чиглэлд тулгуурлан санхүүжилтийг хүртээмжтэй төлөвлөх, шийдвэрлэх. ✓ ЭМБ-уудын барилга, байгууламжийн зураг төсвийг үйл ажиллагааны стандартад нийцүүлэн төлөвлөж, гүйцэтгүүлэх. ✓ Ахуйн болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын ангилал ялгалт, түүний устгал, дахин боловсруулалтыг шийдвэрлэх. ✓ ЭМБ-уудыг хог хаягдлын автоклаваар хангаж, халдваргүйжүүлэлт, устгалын менежментийг хэрэгжүүлэх. ✓ Нүхэн жорлонтой айл өрх, байгууллагыг сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжтай болгох хөдөлгөөн өрнүүлэх. ✓ Орон нутгийн ТВ, FM, радиотой болох, үйл ажиллагааг тогтмолжуулах, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх.
--	---

48. Нэгж, га талбайгаас хураан авах ургацын хэмжээг 2020 онд онд 369 тн байсныг 2024 онд 467,8 тн-д хүргэх.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2019. 04.02 өдрийн 25 дугаар тогтоолоор Дундговь аймгийн Хүнсний ногоо дэд хөтөлбөрийг батлуулан хэрэгжүүлж байна. ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэл жил бүр хүлэмжийн аж ахуй хувь өсч байна. ✓ Хүнсний хангамжийг дотоод үйлдвэрлэлээс хангах хувь өсч байна. ✓ Төмс, хүнсний ногооны үйлдвэрлэл өсч байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэл нь уур амьсгалын өөрчлөлтөд эмзэг, эрсдэл өндөр ✓ ХАА-н үйлдвэрлэлд техник, технологийн шинэчлэл хийгээд үнэ нь хэт өндөр . ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэл сул, боловсон хүчин хангалтгүй ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хөдөө аж ахуйн зохистой дадал нэвтрүүлэх
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Монгол улсын Засгийн газраас Атар-4 аян, жимс, жимсгэнэ, хүнсний ногоо чиглэлээр дэмжих бодлого хэрэгжүүлж байна. ✓ Бусад төсөл хөтөлбөрөөс санхүүжүүлэх ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн техникийн шинэчлэлийг эрчимжүүлж, механикжилтын түвшинг нэмэгдүүлэх. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Газар тариалангийн үйлдвэрлэл нь эрсдэл даах чадвар сул, улирлын болон цаг уураас хэт хамааралтай. ✓ Гадаргын усны нөөцгүй, зөөврийн усаар ногоо тарьж байна. ✓ Хөрсний үржил шим муу

49. Гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний дотоодын үйлдвэрлэлийг 2020 онд 325,1 тн байсныг нэмэгдүүлж 2024 онд 482,2 тн, хангамжийг 56,3 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мах, сүүн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл явуулахад түүхий эдийн нөөц хангалттай ✓ Хүнсний хангамжийг дотоод үйлдвэрлэлээс хангах хувь өсч байна. ✓ 497,3 тн багтаамж бүхий мах хадгалах зориулалтын агуулах зоорьтой. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Сум орон нутагт хүнсний үйлдвэрлэл хөгжөөгүй, технологи хоцрогдсон дотоод зах зээлд нийслэлийн томоохон компаниуд болон импортын хүнсний бараа зонхилдог. ✓ Хүнсний түүхий эд бэлтгэн нийлүүлэлтийн тогтолцоо бүрдээгүй, ✓ Мах, сүүг үйлдвэрлэлийн аргаар боловсруулж, хүний эрүүл мэндийг дэмжих олон нэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх нөөц, боломж ашиглагдахгүй байна. ✓ Төмс хүнсний ногооны боловсруулалтын төвшин доогуур, ✓ Хөдөө аж ахуйн анхан шатны үйлдвэрлэлээс хэрэглэгч хүртэлх хүнсний хэлхээний үе шат бүрт эрүүл ахуй, ариун цэвэр, үйлдвэрлэлийн зохистой дадал хэвшээгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Хууль, эрх зүй ✓ ЖДҮХС, СХСангийн зээл, ОУТөсөл хөтөлбөр 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Байгаль, цаг уур ✓ Импорт, Бизнесийн орчин

50. Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн салбарт дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь 2019 онд 17,5 хувь байсныг 2024 онд 23.3 хувьд хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Түүхий эдийн нөөц. ✓ Бүтээгдэхүүний нэр төрлийн өсөлт. ✓ Техник, технологийн шинэчлэлт. ✓ Монгол улсын Засгийн газраас хөнгөн үйлдвэрийн салбарын чиглэлээр дэмжих бодлого хэрэгжүүлж байна. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ХАА-н үйлдвэрлэлд боловсруулах үйлдвэр хөгжөөгүй. ✓ Нэмүү өртөг шингэсэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн хөгжил, өрсөлдөх чадвар сул. ✓
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Кластерын төлөвлөлтийн эхлэл. ✓ Төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа . 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Импортын хэмжээ их ✓ Ажиллах хүчний өртөгийн өсөлт ✓ Түүхий эд, материалын үнийн өсөлт

51. Жижиг дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хоршоог дэмжих зээл, санхүүжилтийн хэмжээг нэмэгдүүлж, 2020 онд шинэ ажлын байраар 28 иргэн хангагдсаныг 2024 онд 40-өөр нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Жижиг дунд үйлдвэрийн тухай хууль батлагдсан. ✓ Засгийн газраас бага хүүтэй эргэлтийн хөрөнгийн зээл олгогдох 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Үйлдвэрүүд хэт жижиг, санхүүгийн чадамж муу. ✓ Үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч нар хуулийн этгээд болоогүй.

<p>шийдвэр гарсан.</p> <p>✓ Монгол улсын Засгийн газраас жижиг, дунд үйлдвэр, ахуй үйлчилгээ, хоршооны салбарын чиглэлээр дэмжих бодлого хэрэгжүүлж байна.</p>	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<p>✓ Төр хувийн хэвшлийн хамтын ажиллагаа.</p> <p>✓ Төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилт.</p> <p>✓ Борлуулалтын үйл ажиллагааг дэмжих төвтэй болох.</p>	<p>✓ Импортын хэмжээ их</p> <p>✓ Ажиллах хүчний өртөгийн өсөлт</p> <p>✓ Түүхий эд, материалын үнийн өсөлт</p>

52. Малын тоог чанарт шилжүүлж биотехнологийн ололтыг 2024 онд 2300 малд нэвтрүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<p>✓ Мал аж ахуйн үйлдвэрлэлд нутгийн Монгол мал зонхилдог тул цаг уурын өөрчлөлтөд тэсвэртэй</p> <p>✓ Нутгийн малын ашиг шимийг тодорхойлсноор Сайнцагаан омгийн хонь, Өндөршил омгийн адуу, Олдохын хүрэн бор тэмээг омгоор батлуулсан.</p> <p>✓ Зохиомол хээлтүүлгийн үр дагаврыг малчид ойлгож, шинжлэх ухааны үндэслэлтэй мал аж ахуйг хөтлөн явуулах</p> <p>✓ Зохиомол хээлтүүлэг хийх багаж тоног, төхөөрөмжөөр хангагдсан.</p>	<p>✓ -Эрчимжсэн мал аж ахуй хөгжих бүс бүслүүр, цаг агаарын нөхцөл дутмаг</p> <p>✓ -Зохиомол хээлтүүлгийн талаар малчид ойлголт тааруу</p> <p>✓ -Бүс нутгийн хувьд эрчимжсэн мал аж ахуй хөгжүүлэх боломж тааруу</p> <p>✓</p>
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<p>✓ Мал аж ахуйн салбарт биотехнологийн ололт шинэчлэлийг үе шаттай хийх боломжтой</p> <p>✓ Шинжлэх ухааны болон судалгаа шинжилгээний байгууллагуудтай үйлдвэрлэл, үйлчилгээний салбарыг уялдуулж, практикт шинэ дэвшил, технологи нэвтрүүлэх бодлогыг түлхүү хэрэгжүүлэх</p>	<p>✓ Цаг агаар, байгаль цаг уурын нөлөөлөл</p> <p>✓ Эрчимжсэн мал аж ахуй хөгжүүлэхэд эрсдэл ихтэй</p> <p>✓ Мал аж ахуй нь байгалийн нөөц, бэлчээрт тулгуурласан, улирлын хамааралтай</p>

53. “Малчдыг мэдлэгжүүлэх цогцолбор-ыг Сүм хөх бүрдийг түшиглэн байгуулж мал аж ахуй эрхлэх чадавхитай малчны тоог 60-д хүргэнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<p>✓ Малчинд мэргэжлийн үнэмлэх, малчин өрхөд баталгааны тэмдэг олгосон.</p> <p>✓ МСҮТ-д залуу малчны ангийг нээж малчдыг сургах тогтолцоо бүрдсэн.</p>	<p>✓ Мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн дэвшлийг ашиглан малчдад хэрэгцээт мэдээллийг шуурхай хүргэх, хүртээмжийг нэмэгдүүлж орон зайн хамаарлыг бууруулах</p> <p>✓ Мэргэжилтэй залуу малчдыг бэлтгэх</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ аймгийн нийт газар нутгийн 60 гаруй хувь нь цөлжилтөд өртсөн ✓ Байгаль цаг агаарын гамшигт үзэгдлийн давтамж ойртсон
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Малчин ахуй, өв соёлд суурилсан аялал жуулчлал түүнийг дагасан үйлчилгээ, эко бүтээгдэхүүн борлуулалтыг хөгжүүлэх ✓ Малчдын ногоон үйлдвэрлэл эрхлэх ур чадварыг дээшлүүлэн, орлогыг нэмэгдүүлэх ✓ малчин өрхийн эргэлтийн хөрөнгийн үнэлгээ, малын бүртгэлийн системд суурилан банк санхүүгийн, зээлийн батлан даалтын болон даатгалын үйлчилгээг үзүүлэх боломжийг бүрдүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Уур амьсгалын өөрчлөлтөөс үүдэлтэйгээр малчид, малчин өрхийн амьжиргаанд нөлөөлөх хүчин зүйлс ✓

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэхийн тулд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөлөл, нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн чиг хандлага, хэрэглэгчийн эрэлт хэрэгцээ, шаардлагатай уялдан мал аж ахуйн үйлдвэрлэлийг тогтвортой эрхлэх, байгальд ээлтэй байх харилцаанд малчдын оролцоо, үүрэг, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Малчдыг мэдлэгжүүлэх, мэдээллээр хангах аян өрнүүлж, тэдгээрийн мэдлэг, туршлага, чадавхыг сайжруулах, хөгжүүлэх, малчдын залуу халааг бэлтгэх; ✓ Мал, малын гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний бэлтгэн нийлүүлэлтийн тогтолцоонд чанарын үнэлэмж бий болгох, нэмүү өртгийн сүлжээнд малчдын оролцоог идэвхжүүлэх; ✓ Малчид, малчин өрхийн үйлдвэрлэлийн бүтээмж, нөөц ашиглалтыг нэмэгдүүлэх, орлого, ашгийг өсгөх, эдийн засгийн чадамжийг сайжруулах; ✓ Малчдын хамтын хоршил, эко санаачилга, хөрөнгө оруулалтыг идэвхжүүлж, байгальд ээлтэй, хариуцлагатай мал аж ахуйг тогтвортой эрхлэхэд чиглэгдсэн төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх; ✓ Малчдын орон нутагтаа ая тухтай ажиллах, амьдрах нөхцөл, нийгмийн баталгааг сайжруулахад бодлогын дэмжлэг үзүүлэх;

54. 2020 онд бэлчээрийн даац хэтэрсэн 7.4 га талбай байгаагаас 2024 онд 36 га талбайг нөхөн сэргээнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бэлчээрийг үе шаттайгаар усжуулсан. ✓ Бэлчээрийн олон наст ургамал тариалж бэлчээрийн доройтлыг бууруулна. ✓ Бэлчээрийн мэрэгчтэй тэмцэх нь ургамалшилтыг нөхөн сэргээж, бэлчээрийн даацыг нэмэгдүүлнэ. ✓ Орон нутгийн нөөц бэлчээр бий болгосноор бэлчээр сэлгэн өнжөөнө. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Гадаргын усны нөөц муу гүний усны түвшин доогуур байна. ✓ Гадаргын усны нөөцгүй. ✓ Гүний усны түвшин доогуур. ✓ Бэлчээрийн олон наст ургамал тариалахад, хөрсний үржил шим муу ургамал ургахад тааруу ✓ Бэлчээрийн талбай бага, бэлчээрийн хүрэлцээ хангалтгүй.
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Бэлчээрийн олон наст ургамал тариалах боломжтой ✓ Бэлчээрийн хортон мэрэгчтэй тэмцэх ✓ Малчидтай хамтран ажиллах 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Малын хөлөөр бэлчээр ихээр талхлагдаж байна. ✓ 1 га бэлчээрт байх малын тоо эрс нэмэгдсэн ✓ Цөлжилт ихсэж байна. ✓ Бэлчээрт ургах ургамжилтын тоо цөөрч байна. ✓ Малын тоо, сүргийн бүтэц, бэлчээрийн даацтай нийцээгүй.

55. 2020 онд мал, амьтны халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх тарилгад 650 мянган толгой мал хамруулсныг 2024 онд 200 мянган толгой мал болгон бууруулж, вакцингүй эрүүл малын эзлэх хувийг нэмэгдүүлнэ.

Дотоод орчин	
Давуу тал	Сул тал
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Аймгийн хэмжээнд жил бүр иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлаар тухайн онд мал эмнэлийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд шаардагдах зардлыг батлуулдаг. ✓ 2017 оны 12 дугаар 14-ний өдөр “мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай” хууль батлагдсанаар Мал эмнэлгийн ерөнхий газрын харьяанд 21 аймаг, нийслэлд Мал эмнэлгийн газар, сумдад Мал эмнэлгийн тасаг шинэ бүтэц, орон тоотойгоор 2018 оны 06 дугаар сарын 01-ны өдрөөс эхлэн үйл ажиллагаа эхэлсэн. ✓ Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль хэрэгжиж эхэлснээр малын гоц халдварт өвчний гаралт 90% буурсан. ✓ Малын халдварт өвчний эсрэг дархлаажуулат технологит хугацаандаа хийгдэж хамгаалалт сайжирсан. ✓ Малчид, мал бүхий иргэдийн үүрэг, хариуцлага хуулийн хүрээнд чангарсан. ✓ Аймгийн МЭГ нь бие даасан 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мал, амьтны өвчнийг судлах лабораторийн тоног төхөөрөмж дутагдалтай ✓ Орон нутгийн төсвөөр оношлогоо, судалгааны хөрөнгө оруулалт маш бага хийдэг. ✓ Малын өвчний гаралт тархлатыг нарийвчлан судлаагүй. ✓ Өвчний гаралт тархалт, тандалтын судалгааны дүн үндэслэн дархлаажуулах арга хэмжээг оновчтой зохион байгуулдаггүй байсан. ✓ Сумын удирдлагууд мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжүүдийн үйл ажиллагааг хянадаггүй, хөрөнгө оруулалт дэмжлэг үзүүлдэггүй. ✓ Малчид мал эмнэлгийн зайлшгүй хамрагдах арга хэмжээнд товлосон цагт малаа бүрэн хамруулдаггүй. ✓ Багийн дарга нар дархлаажуулалт, угаалга хийгдэх товыг иргэдэд шуурхай хүргэдэггүй.

<p>бодлогоор малын эрүүл мэндийг хамгаалж эхэлсэн.</p> <p>✓ Малчид, мал бүхий иргэд мал эмнэлгийн арга хэмжээнд хариуцлагатай ханддаг болсон.</p> <p>✓ Орон нутгийн түвшинд мал, амьтны өвчнийг тандах, судлах боломж бүрдсэн.</p> <p>✓ Малын шилжилт хөдөлгөөнийг цахимаар хянах боломжтой болсон.</p> <p>✓ Мах, түүхий эдийн гарал үүслийг цахимаар олгосноор хэрэглэгч мэдээллийг хардаг болсон.</p>	
Гадаад орчин	
Боломж	Эрсдэл
<p>✓ Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хууль батлагдан мөрдөж эхэлсэн.</p> <p>✓ Олон улсын байгууллагын төсөл, хөтөлбөрт хамрагдаж эхлэсэн.</p> <p>✓ Гадаад хамтын ажиллагаа сэргэж байна.</p> <p>✓ Малын эмийн үндэсний хөтөлбөр батлагдсан.</p> <p>✓ Мал эмнэлгийн үйлчилгээний нэгжийн шинэ стандарт мөрдөгдөж эхэлсэн.</p> <p>✓ ХХААЯамнаас малын шимэгчтэх өвчний гаралт тархалтыг бууруулах ажлыг эрчимжүүлж, малын арьс, ноос, ноолуурын гэмтэлгүй байдлыг хангуулах, экспортод чиглэсэн бодлого хэрэгжүүлж эхэлсэн.</p>	<p>✓ Малчид, мал бүхий иргэд мал эмнэлгээс хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнд хайнга хандснаас үүдэн малын өвчлөлийн асуудал гарч болзошгүй.</p> <p>✓ Төсөл хөтөлбөрүүд нь бүс нутгийн онцлогоос хамаарч говийн бүсийг сонгохгүй байх.</p> <p>✓ Малын эмийн хэрэглээний хяналтыг сайжруулах, малын сүү махаар дамжин хүний биед эрсдэл үүсгэж болзошгүй.</p>

Тулгамдаж буй асуудлууд ба хэрэгжүүлэх арга зам

Тулгамдаж буй асуудлууд	Шийдвэрлэж, хэрэгжүүлэх арга хэмжээ
<p>✓ Малын бруцеллёз өвчний халдварлалтын хувь өсөж 2020 оны тандалтаар 13 сумын 99 толгой хуц, ухнанд халдвар илэрсэн.</p>	<p>✓ Тандалтыг аймгийн бүх хээлтүүлэгч малд хийх шаардлагатай.</p> <p>✓ Сум, багийн засаг дарга нар “Малын генетик нөөц”-ийн тухай хуулийн хүрээнд бүх хээлтүүлэгчийг ээмэгжүүлж суурилах.</p>
<p>✓ Малын эмийн замбараагүй хэрэглээ.</p>	<p>✓ Аймгийн дэд хөтөлбөрийг батлуулан хэрэгжүүлэх.</p>
<p>✓ Малчид “Малын эрүүл мэндийн тухай хууль” – ийг сайтар мөрдөх</p>	<p>✓ Хуулийг сумын түвшинд байнга таниулж, сурталчлах.</p>
<p>✓ Сум бүрт вакцин хадгалах хүйтэн хэлхээний горим хангахуйц хөргүүрийг нэн тэргүүнд шийдвэрлэх.</p>	<p>✓ Малын тоо толгойн татвараар шийдвэрлэх.</p> <p>✓ Сум хөгжүүлэх сангаас Мал эмнэлгийн тасагт шийдвэрлэж өгөх.</p>

ДУНДГОВЬ АЙМАГ

СТРАТЕГИ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
 (Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар)

Бүтэц	№	Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан, болон үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт, арга хэмжээ	Шалгуур үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Суурь түвшин	Төлөвлөсөн онд хүрэх түвшин			Зорилтот оны түвшин /2024/	Санхүүгийн эх үүсвэр, хэмжээ /сая.төг/	Хариуцах байгууллага
						2021	2022	2023			
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 1. Байгалийн баялаг, байгаль орчин, аялал жуулчлал											
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1. Уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, орчны бохирдлыг бууруулах											
Зорилт	1.	Төв суурин газрын орчны бохирдлын хэмжээг 4 хувиар бууруулна.	Агаар, хөрсний бохирдлын бууралт	хувь	1	1.5	2	3	4	ОНТ 80.0, хувийн хэвшил 320.0	БОАЖГ Сумын ЗД Хувийн хэвшил
Арга хэмжээ	1	Агаарт агуулагдаж байгаа тоос тоосонцорыг хэмжих зөөврийн багажтай болж, 3 төрлийн бодисыг бүрэн хэмждэг болж, агаарын чанарын индексээр үнэлнэ.	Агаарын чанарын индексийн түвшин	Индекс	0	-	100>	100>	100>	ОНТ 70.0	УЦУОШТ
	2	Утаа бага ялгаруулдаг төвлөрсөн халаалтын зуухны тоог нэмэгдүүлэх	Утаа бага ялгаруулдаг зуухны тоо	тоо	2	-	3	4	5	Хувийн хэвшил 300.0	ХОХБТХ БОАЖГ
	3	Гэр хороолол болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээ (аялал жуулчлал, уул уурхай, шатахуун түгээх станц г.м)-ний бүсэд сайжруулсан	Гэр хорооллын сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжтай өрхийн эзлэх хувь	хувь	28	30	34	36	38	УТ, Төсөл хөтөлбөр 11.5	ХОХБТХ ЭМГ Сумын ЗД

		ариун цэврийн байгууламж, эко жорлонгын тоог нэмэгдүүлэх	Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний бүс дэхь сайжруулсан ариун цэврийн байгууламж, эко жорлонгийн эзлэх хувь	хувь	20.5	25	29.4	33.8	38.2	ОНТ 10.0 Хувийн хэвшил 20.0	БОАЖГ Хувийн хэвшил
Зорилт	2	Хог хаягдлын дахин боловсруулах үйлдвэрт 2024 он гэхэд 46 тонн дахивар хогийг нийлүүлнэ.	Дахин боловсруулсан хог хаягдлын хэмжээ	Тн	5	10	11	20	46	ОНТ 180.0	БОАЖГ Сайнцагаан Сумын ЗД
Арга хэмжээ	1	Төв суурин газрын төвлөрсөн хогийн цэгийн талбайг шууж, булшлах	Шууж булшилсан талбайн хэмжээ	Га	7.4	10	12	14	16	ОНТ 120.0	БОАЖГ Сумдын ЗД
	2	Ангилан ялгах хогийн савны тоог нэмэгдүүлэх	Нэмэгдүүлсэн хогийн савны тоо	Тоо	25	30	35	40	45	ОНТ 60.0	ХОХБТХ БОАЖГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:2. Усны нөөцийг бохирдол, хомсдлоос хамгаалах											
Зорилт	1	Усны бохирдол, хомсдлоос сэргийлж, шаардлага хангасан ундны усны эх үүсвэрээр хангагдсан хүн амын эзлэх хувь 2020 онд 26.5 байсныг 2024 онд 30 хувьд хүргэнэ.	Шаардлага хангасан ундны усны эх үүсвэрээр хангагдсан хүн амын эзлэх хувь	хувь	26.5	27	28	29	30	ОНТ, Хувийн хэвшил 210	ХОХБТХ ГХБХБГ Дундговь-Ус ОНӨҮГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Төв суурин газрын ундны усны чанар стандартыг сайжруулан цэвэршүүлэх төхөөрөмжийг ус хангамжийн 8 эх үүсвэрт суурилуулах.	Тухайн жилд суурилуулсан төхөөрөмжийн тоо	тоо	-	2	2	2	2	ОНТ 160.0 Хувийн хэвшил	БОАЖГ Сумдын ЗД
	2	Усны сан бүхий газарт хамгаалалтын бүс тогтоох, тэмдэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах.	Хамгаалалтын бүс тогтоосон булгийн тоо	тоо	-	20	50	80	110	ОНТ 20.0	БОАЖГ Сумдын ЗД
	3	Булгийн эхийг хашиж хамгаалах, тохижуулах ажлыг зохион байгуулах.	Хашсан булгийн тоо	тоо	53	56	59	62	65	ОНТ 30.0	БОАЖГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:3 Ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх											

Зорилт	1	Ногоон байгууламжийн хэмжээ 2020 онд 369.4 га байсныг 2024 онд 419.4 га-д хүргэж, ургалтын хувийг нэмэгдүүлнэ.	Ногоон байгууламжийн хэмжээ	га	369.4	399.4	406.4	412.4	419.4	УТ 50.0 ОНТ 40.0 Төсөл хөтөлбөр, хувийн хэвшил 166.0	БОАЖГ Сумдын ЗД
			Ургалтын хувь	Хувь	75	77	80	83	85		
Арга хэмжээ	1	Тухайн жилийн сумдын ГЗБ-ын төлөвлөгөөнд ногоон байгууламж хийх газрын байршил, талбайн хэмжээг тусган батлуулах	Батлагдсан эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	1	1	1	1	1	-	СДОАнги БОАЖГ ГХБХБГ Сумдын ЗД
	2	Төв зам дагуу болон цэцэрлэгт хүрээлэнгийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, өргөтгөх.	Ногоон байгууламжийн хэмжээ	га	5	5	12	18	25	ОНТ 40.0 Төсөл хөтөлбөр, хувийн хэвшил 166.0	БОАЖГ Дэлгэрцогт, Сайнцагаан, Хулд, Луус Сумдын ЗД
	3	Хөрс хамгаалах, газрын доройтлын бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх.	Ногоон байгууламжийн хэмжээ	га	-	25	-	-	25	УТ 50.0	БОАЖГ Сайнцагаан Сумын ЗД
	4	Иргэн, ААНБайгууллагыг өөрийн болон нийтийн эзэмшлийн талбайд мод сөөг тарих ажлыг зохион байгуулах	Жилд тарьсан модны тоо	Тоо	13845	14000	14200	14500	15000		БОАЖГ Сум дундын ойн анги
Үндсэн чиг үүргийн нэр:4 Газрын доройтлыг бууруулах, байгалийн баялгийг хамгаалах, нөхөн сэргээх											
Зорилт	1	Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн нийт газарт ногдох нөхөн сэргээсэн талбай 2020 онд 80.6 га байсныг 2024	Нөхөн сэргээсэн талбайн хэмжээ	га	80.6	105.6	130.6	155.6	180.6	1500.0 Хувийн хэвшил Төсөл хөтөлбөр	БОАЖГ нөхөн сэргээх газар бүхий

		онд 100 га-р нэмэгдүүлнэ.								р	Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Уул уурхайн болон бусад үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газарт техникийн нөхөн сэргээлтийг 80 га-р нэмэгдүүлэх	Техникийн нөхөн сэргээсэн талбайн хэмжээ	Га	79.6	99.6	119.6	139.6	159.6	1200.0 Хувийн хэвшил	БОАЖГ нөхөн сэргээх газар бүхий Сумдын ЗД
	2	Уул уурхайн болон бусад үйл ажиллагааны улмаас эвдэрсэн газарт биологийн нөхөн сэргээлтийг 20 га-р нэмэгдүүлэх	Биологийн нөхөн сэргээсэн талбайн хэмжээ	Га	1	6	11	16	21	200.0 Хувийн хэвшил	БОАЖГ нөхөн сэргээх газар бүхий Сумдын ЗД
	3	Уул уурхайн төслийн байгаль орчныг хамгаалах, биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх	үр өгөөжийг нэмэгдүүлсэн төслийн тоо	Тоо	5	10	15	20	25	100.0 Хувийн хэвшил	БОАЖГ Төсөл хэрэгжиж байгаа Сумдын ЗД
	4	Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн үйл ажиллагаанд жилд 2-оос доошгүй удаа нутгийн захиргааны болон хууль хяналтын байгууллагуудын нэгдсэн шалгалт явуулж, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж тодорхой ажил зохион байгуулах	Нэгдсэн хяналт шалгалтын тоо	тоо	1	2	2	2	2	24.0 ОНТ	ХОХБТХ МХГ БОАЖГ ЦГ ТХ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 5 Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөжүүлэх											
Зорилт	1	Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээ 2020 онд 27 хувь байсныг 2024 онд 33.8 хувьд хүргэнэ.	Нийт газар нутагт эзлэх хувь	хувь	27	27.5	32.5	33.1	33.8	ОНТ 6.0	ХОХБТХ БОАЖГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг	Улсын тусгай хамгаалалттай	хувь	5.7	5.7	10.2	10.2	10.2	ОНТ 3.0	БОАЖГ Өлзийт

		нэмэгдүүлэх	нутгийн хувь								Сумын ЗД
	2	Орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг нэмэгдүүлэх	Орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хувь	хувь	21.3	21.8	22.3	22.9	23.6	ОНТ 3.0	ХОХБТХ БОАЖГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 6 Биологийн олон янз байдлыг зохистой ашиглах, хамгаалах											
Зорилт	1	Зэрлэг амьтдын нөөцийг хамгаалан, зэрлэг амьтдын төл 2020 онд 35 байсныг 2024 онд 105 болгон нэмэгдүүлнэ.	Нэмэгдсэн зэрлэг амьтны төл	тоо	35	45	50	100	105	Хувийн хэвшил, ОНТ 207.5	БОАЖГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Зэрлэг амьтдын амьдрах орчин нөхцлийг сайжруулж, идэш тэжээлийн хомсдолоос үүссэн зүй бус хорогдлоос сэргийлж, биотехникийн арга хэмжээ авах	Био техникийн арга хэмжээ	тоо	10	16	22	28	34	Хувийн хэвшил, ОНТ 37.5	БОАЖГ Сумдын ЗД
	2	Тарвага нутагшуулах ажлыг зохион байгуулах	Тухайн жилд нутагшуулсан тарваганы тоо	тоо	30	-	-	50	-	ОНТ 10.0	БОАЖГ Дэлгэрцогт, Эрдэнэдалай, Сайхан-Овоо Сумдын ЗД
	3	Аймгийн хэмжээнд амьтан, ургамлын нарийвчилсан тооллогыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн, нөөцийг тогтоох	Шинээр хийгдсэн судалгааны тоо	Тоо	2	-	-	1	2	ОНТ 60.0	БОАЖГ СЗДТГ
	4	Биологийн төрөл зүйлийг хамгаалах, хомсдолоос сэргийлэх, шаардлагатай судалгаа хийх	Тухайн жилд хийгдсэн судалгааны тоо	Тоо	-	1	1	1	-	ОНТ 100.0	АЗДТГ БОАЖГ МЭГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 7 Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх											
Зорилт	1	Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний чанар, стандартыг сайжруулж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн гадаад, дотоод жуулчдын тоог 40000-д хүргэнэ.	Дундговь аймагт ирсэн гадаад, дотоод жуулчдын тооны өсөлт	тоо	19.5	15.0	23.0	31.0	40.0	5045.4 УТ, ОНТ, төсөл хөтөлбөр, хувийн хэвшил	АЗДТГ БОАЖГ Сумдын ЗД "Говийн шуранхай" АЖХолбоо

Арга хэмжээ	1	Аялал жуулчлалын нэгдсэн бодлого, мастер төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжүүлэх	Батлуулсан эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	0	-	1		1	ОНТ 40.0	БОАЖГ, АЖ-ын Мэргэжлийн байгууллага , Сумдын ЗД
		Тухайн жилийн хэрэгжилтийн хувь	Хувь					80	90		
	2	Аялал жуулчлалын гол бүс нутгийг түшиглэсэн аялал жуулчлалын төв, цогцолборыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэл, гадаадын хөрөнгө оруулалтаар байгуулахыг бодлогоор дэмжиж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх	Жуулчин хүлээн авах хүчин чадал	тоо	1004	1054	1100	1150	1200	4 тэрбум Хувийн хэвшил	АЗДТГ БОАЖГ Хувийн хэвшил Сумдын ЗД
	3	Аялал жуулчлалын газруудын үйлчилгээний стандартын хэрэгжилтийн дундаж үнэлгээг дээшлүүлэх	Үнэлгээний дундаж хувь	хувь	80	83	85	88	90	5.4 Хувийн хэвшил	БОАЖГ СХЗХ Аялал жуулчлалын бүс нутаг дахь Сумдын ЗД
	4	Жуулчдын голлон зорих газруудыг тохижуулж, эко ариун цэврийн байгууламж бүхий отоглох цэгүүдийг байгуулах	Байгуулагдсан отоглох цэгийн тоо	Тоо	1	1	1	1	4	360.0 УТ	БОАЖГ Өлзийт, Дэлгэрхангай, Сайхан-Овоо, Дэлгэрцогт Сумдын ЗД
	5	Олон улсын үзэсгэлэнд оролцож, орон нутгаа сурталчилах	Жуулчин хүлээн авахаар байгуулсан гэрээний тоо	Тоо	100	100	200	300	410	75.0 ОНТ, Хувийн хэвшил	ХОХБТХБ ОАЖГ “Говийн шуранхай” АЖХолбоо
	6	Цахим технологид суурилсан аялал жуулчлалын гадаад, дотоод сурталчилгааг өргөжүүлэх	Цахим үйлчилгээнд хамрагдсан ААНэгжийн тоо	Тоо	-	3	8	15	23	-	БОАЖГ “Говийн шуранхай” АЖХолбоо
	7	Байгалийн үзэсгэлэнт газрыг түшиглэн морь, тэмээн аяллын хүрээ байгуулж, язгуур урлаг, өв соёлын эвент арга хэмжээ зохион	Тухайн жилд зохион байгуулсан арга хэмжээний тоо	Тоо	1	2	2	3	3	165.0 УТ, ОНТ, хувийн хэвшил	БОАЖГ, СЗДТГ, “Говийн шуранхай” АЖХолбоо

		байгуулах										
	8	Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн жуулчин хүлээн авах малчин өрхийн нэгдсэн сүлжээг бий болгож дэмжлэг үзүүлэх	Хамрагдсан малчин өрхийн тоо	Тоо	-	10	20	30	40	ОНТ 400.0	БОАЖГ, СЗДТГ, "Говийн шуранхай" АЖХолбоо	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 2. Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалт												
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1. Барилга, хот байгуулалтын бодлого хэрэгжүүлэх												
Зорилт	1	2020 онд хот, сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй 6 сум буюу 40 хувь байгааг 2024 онд 15 сумыг буюу 100 хувьд хүргэнэ.	Хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй болсон сумын тоо	Тоо	6	9	12	14	15	УТ 5,344.2 ОНТ 1,020.0 Хувийн хэвшил 5,850.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Холбогдох Сумдын ЗД	
Арга хэмжээ	1	Аймгийн төвийн "Түмний хороолол", "Хаус хороолол"-ын хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө, ажлын зургийг батлуулах	Тухайн жилд хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө", ажлын зургийг батлуулах ажлын тоо	Тоо	0	2	2	0	0	ОНТ 220.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Сайнцагаан ЗД	
	2	Аймгийн төвийн 6.4 км үерийн хамгаалалтын далангийн барилга, байгууламжийн угсралтын ажлын үргэжлүүлэх	Ажлын гүйцэтгэл	Хувь	15	0	0	0	100	УТ 5,094.2	ХОХБТХ, ГХБХБГ	
	3	Ашиглалтын шаардлага хангахгүй барилга байгууламжийг буулгах, дахин төлөвлөх.	Буулгасан барилга байгууламжийн тоо	Тоо	1	2	3	3	4	УТ 250.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Сайнцагаан сумын ГИЦС, 2-р цэцэрлэг, 3- р сургууль	
	4	Сумдад орон сууцны барилгыг ашиглалтад оруулах	Тухайн жилд ашиглалтад орсон орон сууцны тоо	Тоо	6	4	3	3	3	Хувийн хэвшил 5,850.0	ГХБХБГ, Сайнцагаан Гурвансайхан Эрдэнэдалай, Өлзийт, Дэлгэрцогт Сумдын ЗД	
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2 Газрын харилцааны бодлого хэрэгжүүлэх												

Зорилт	1	Газрын маргааны асуудал 71 байсныг 2024 онд 36 болгон бууруулна.	Шийдвэрлэлтийн хугацаа	хоног	726	394	197	98	30	-	ГХБХБГ, СЗДТГ
Арга хэмжээ	1	Өвөлжөө, хаваржааны газрын маргаантай газрыг сумын тухайн жилийн газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөнд тусгаж, шийдвэрлэх	Сумын газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан өвөлжөө хаваржааны тоо	Тоо	0	5	7	7	6	-	ГХБХБГ, СЗДТГ
	2	Жил бүр аймаг хоорондын хил дамнан олгогдсон өвөлжөө, хаваржааны газрын маргааныг шийдвэрлүүлэхээр арга хэмжээ авах	Маргааны гаралтын бууралт	Тоо	0	2	3	3	3	-	ГХБХБГ, Эрдэнэдалай Адаацаг, Дэлгэрцогт, Дэрэн, Цагаандэлгэр Сумын ЗД
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 3. Аймгийн эдийн засаг, нийгмийн асуудлаар бие даан шийдвэр гаргах, сумдын үйл ажиллагааг зохицуулах, хууль тогтоомжийн биелэлтийг хангаж, хяналтыг хэрэгжүүлнэ.											
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1. Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдлын болон гадаад бодлогын үзэл баримтлалд нийцсэн, гадаад бодлогын нэгдмэл байдлыг баримтлан аймгийг гадаадад төлөөлөн, гадаад ажил арга хэмжээг оновчтой төлөвлөх, үр дүнтэй зохион байгуулна.											
Зорилт	1	Гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн, хөрөнгө оруулалтын хэмжээг 20 дахин нэмэгдүүлэн, төлөвлөгөөний хэрэгжилт 2020 онд 70 хувьтай байсныг 2024 онд 95 хувьд хүргэнэ.	Гадаад хамтын ажиллагааны тухайн жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт	Хувь	70	80	85	90	95	ОНТ 240.0	ТЗУХ, ХОХБТХ, НБХ
			Хөрөнгө оруулалтын хэмжээ	Сая.төг	500.0	2,000.0	5,000.0	7,000.0	10,000.0		
Арга хэмжээ	1	Гадаад хамтын ажиллагаатай муж, хот, олон улсын төслийн байгууллагын тоог нэмэгдүүлэх	Нэмэгдүүлсэн улс, орнуудын муж, хотын тоо	Тоо	3	4	5	6	7	ОНТ 130.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
			Шинээр нэмэгдсэн олон улсын төслийн байгууллагын тоо	Тоо	7	9	11	13	15		ТЗУХ, Сумдын ЗД
	2	БНХАУ-ын Баяннуур, БНСУ-ын Гуяанг хоттой байгуулсан санамж бичгийн хүрээнд	Тухайн жилд зохион байгуулах арга хэмжээний	Тоо	0	0	1	1	1	ОНТ 20.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД

		хамтарсан ажил, арга хэмжээ зохион байгуулах	тоо								
	3	Төрийн албан хаагчдыг Гадаадад туршлага судлах арга хэмжээнд хамруулах	Тухайн жилд хамрагдсан албан хаагчдын тоо	Тоо	21	0	20	30	40	ОНТ 90.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2. Аймгийн хэмжээний нутгийн захиргааны байгууллагуудын хүний нөөцийн бодлогыг төлөвлөх, сургах, давтан сургах, мэргэшүүлэх, сонгон шалгаруулах, нийгмийн баталгааг хангах, төрийн албаны хууль, ёс зүйн хэм хэмжээг хэвшүүлэх											
Зорилт	1	ТАХ-ыг чадавхжуулж орон нутагт дутагдалтай мэргэжлийн боловсон хүчний хангалтыг нэмэгдүүлж тогтвортой байдлыг хангана	Тухайн байгууллагад 3-аас дээш жил ажиллаж байгаа ТАХ-ийн дундаж хувь	Хувь	62	63	64	65	66	ОНТ, Төсөл хөтөлбөр 2,000.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
			Дутагдалтай мэргэжлийн боловсон хүчний хангалтын хувь	Хувь	90	91	93	95	97		ТЗУХ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Аймгийн хүний нөөцийг хөгжүүлэх хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх	Хэрэгжилтийн хувь	Хувь	0	30	40	50	70	-	ТЗУХ, Сумдын ЗД
	2	Төрийн албан хаагчдын нийгмийн баталгааг хангах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	Орон байрны дэмжлэгт хамрагдсан ТАХ-ын эзлэх хувь	Хувь	9	10	13	16	19	ОНТ, Төсөл хөтөлбөр 600.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
			Төрийн одон медаль болон аймгийн шагналаар шагнагдсан ТАХ-ын эзлэх хувь	Хувь	5	6	7	9	10	ОНТ, Төсөл хөтөлбөр 400.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
			Бусад дэмжлэг тусламж, урамшуулалд хамрагдсан ТАХ-эзлэх хувь	хувь	82	83	84	85	87	ОНТ, Төсөл хөтөлбөр 300.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
3	ТАХ-ыг удирдлагын академи	Гадаад дотоод	Хувь	81	84	87	90	93	УТ	ТЗУХ,	

		болон гадаад дотоод бусад сургалтанд хамруулах	сургалтанд хамрагдсан ТАХ-дын эзлэх хувь							628.0 ОНТ 72.0	Сумдын ЗД
	4	ТАХ-ын ёс зүй, ажлын хариуцлагыг нэмэгдүүлэх	ТАХ-ын сахилга хариуцлагын зөрчлийн бууралт	Хувь	10	9.5	9	8.5	8	-	ТЗУХ, Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүрэг: 3 Төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын талаар төрөөс баримтлах бодлого, шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангах, Төрийн удирдлагын манлайллыг хэрэгжүүлэх, нутгийн захиргааны байгууллагын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох											
Зорилт	1	Ил тод байдлын аймгийн үнэлгээний үзүүлэлтийг 2019 онд 75 хувьтай байгааг 2024 онд 87 хувьд хүргэнэ.	Ил тод байдлын түвшин	хувь	75	78	81	84	87	ОНТ 379.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	"Цахим төр-Ухаалаг Дундговь" цогц үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх	Хэрэгжилтийн хувь	Хувь	10	20	40	50	80	ОНТ 120.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
	2	Сум, агентлаг, төрийн байгууллагуудын мэдээллийн ил тод байдалд хяналт тавих, зөвлөн туслах	Сум, агентлагийн ил тод байдлын үнэлгээний дундаж	Хувь	75.5	78	81	84	87	ОНТ 20.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
	3	Аймаг, сумдын удирдлагууд иргэдтэй хийх уулзалт, арга хэмжээг сар бүр зохион байгуулах	Уулзалтад хамрагдсан иргэдийн тоо	Тоо	2000	4000	5000	6000	7000	ОНТ 20.0	ТЗУХ, Сумдын ЗД
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 4 Нутаг дэвсгэр, хүн амын аюулгүй байдал											
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1. Батлан хамгаалах хууль тогтоомж, бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх, сурталчлах											
Зорилт	1	Батлан хамгаалах хууль тогтоомжийг сурталчлах, хэрэгжүүлэх ажлыг орон нутагт зохион байгуулж, хэрэгжилтийг 85 хувьд хүргэнэ.	Хэрэгжилтийн хувь	Хувь	65	70	75	80	85	ОНТ	ЦШ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Цэргийн тоо бүртгэл, цэрэг татлагын үйл ажиллагааг зохион байгуулах	Хяналтын тооны биелэлтийн хувь	хувь	90	92	94	96	98	ОНТ 20.0	ЦШ Сумдын ЗД
	2	Бүх шатны Засаг дарга, Тамгын газрын дарга, дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн бүрэлдэхүүн, орон нутгийн цэрэг, хамгаалалтын	Хамрагдалтын хувь	Хувь	81	82	83	84	85	УТ 12.0 ОНТ 70.0	ЦШ Сумдын ЗД

		нэгжийн цэргийн сургалт зохион байгуулах										
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2 . Гамшгаас хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг удирдан, зохион байгуулах												
Зорилт	1	Гамшигтай тэмцэх бэлтгэл бэлэн байдлыг ханган гамшгаас үүдэлтэй хохирлын хэмжээ 2020 онд 293.9 сая төгрөг байсныг 2024 280.0 сая төгрөг болгон бууруулна.	Гамшгаас үүдэлтэй хохиролын бууралт	сая.төг	293.9	293.5	290.0	285.0	280.0	УТХО 432.0 ОНТ 1571.0	ОБГ Сумдын ЗД	
Арга хэмжээ	1	Гамшгаас хамгаалах ангиллын сургалтыг орон нутгийн нийт хүн амын 30 хувийг хамруулах	Сургалтад хамрагдсан хүн амын эзлэх хувь	Хувь	12	15	20	25	30	ОНТ 55.0	ОБГ Сумдын ЗД	
	2	Хулд суманд Эрэн хайх, аврах бүлгийг байгуулж, үйл ажиллагааг зохион байгуулах хүч хэрэгслээр хангах	хүний нөөцийн нөхөн хангалт	Хувь	0	50	70	80	90	УТХО 432.0 ОНТ 1000.0	ОБГ Хулд сумын ЗД	
			Аврах үйл ажиллагааны дуудлага авснаас хойш аврах үйл ажиллагааг бүрэн гүйцэтгэж дууссан дундаж хугацаа	Цаг	50	48	46	44	40			
	3	Гамшигийн эрсдэлийг бууруулах “Мазаалай” арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Хэрэгжилтийн хувь	Хувь	0	30	50	70	100	ОНТ 500.0	ОБГ Сумдын ЗД	
4	Гамшигтай тэмцэх чадавхыг нэмэгдүүлж, жил бүр 6-аас доошгүй суманд дадлага сургууль үзлэг зохион байгуулах	Дадлага, сургууль зохион байгуулагдсан тоо	тоо	6	6	6	6	6	ОНТ 16.0	ОБГ Сумдын ЗД		
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 3 Мэргэжлийн хяналтыг орон нутагт хэрэгжүүлэх												
Зорилт	1	Бага дунд эрсдэлтэй иргэн аж ахуй байгууллагын тоо 2020 онд 2774 байсныг 2024 онд 2994 болгож нэмэгдүүлнэ.	Тухайн жилд бага эрсдэлтэй үнэлэгдсэн ИААНБ-ын тоо	Тоо	1103	1125	1147	1169	1191	УТ 108.0	МХГ	
			Тухайн жилд дунд эрсдэлтэй үнэлэгдсэн ИААНБ-ын тоо	Тоо	1671	1704	1737	1770	1803			
Арга	1	Иргэдийн эрүүл, аюулгүй	Албан	Хувь	57.6	62	66	70	74	ОНТ	ТЗУХ,	

хэмжээ		орчинд амьдрах, чанартай бүтээгдэхүүн үйлчилгээ хэрэглэх нөхцлийг бүрдүүлэх замаар хуулийн хэрэгжилтийг хангуулж албан шаардлагын хэрэгжилтийн хувийг нэмэгдүүлэх	шаардлагын хэрэгжилтийн дундаж хувь							108.0	МХГ Сумдын ЗД
	2	Их, дунд эрсдэлтэй үнэлэгдсэн ИААНБ-ыг төлөвлөгөөт шалгалтад хамруулах	Төлөвлөгөөт шалгалтад хамрагдсан иргэн, аж ахуй нэгжийн тоо	Тоо	325	344	354	364	374	ОНТ 104.0	МХГ Сумдын ЗД
	3	ИААНБ-дад салбарын сургалтыг зохион байгуулж мэргэжил арга зүйн удирдлагаар хангах	Сургалтад хамрагдсан иргэн, аж ахуй нэгжийн тоо	Тоо	440	480	520	560	600	ОНТ 4.0	МХГ Сумдын ЗД
	4	Болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, зөрчил, дутагдал, хууль бус үйл ажиллагааг таслан зогсоох зорилгоор урьдчилан сэргийлэх шалгалт хийх.	Тухайн жилд хийх урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний тоо	Тоо	28	29	29	30	30	-	МХГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 4 Хууль ёс, нийгмийн хэв журам, аюулгүй байдлыг хангах, иргэдийн эрх, эрх чөлөөг хамгаалах											
Зорилт	1	Гэмт хэргийн гаралт 2019 онд 211 байсныг 2024 онд жил бүр 10-аас доошгүй хувиар бууруулна.	Бүртгэгдсэн гэмт хэргийн тоо	Тоо	211	206	201	196	190	ОНТ-1151.8	ЦГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Цагдаагийн газрын хуучин барилгыг засварлаж, гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн иргэдийг түр хамгаалах, иргэдийг гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх зөвлөгөө, мэдээллээр үйлчлэх төвийг байгуулж ажиллуулах	Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас үйлдэгдсэн гэмт хэргийн бууралт	Тоо	9	8	7	6	5	ОНТ 101.8	ЦГ ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	2	Зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан	Хөдөлгөөний аюулгүй байдал,	Тоо	16	13	12	11	10	ОНТ-8.0	ЦГ Сумдын

		сэргийлэх үр нөлөөтэй нэгдсэн болон хэсэгчилсэн арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулах	тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэргийн бууралт								ЗД
	3	Албан байгууллага, аж ахуйн нэгжийн санаачлага, оролцоотой томоохон гудамж талбай, сумын төвүүдэд дэвшилтэт технологи бүхий камержуулалтын системийг нэвтрүүлэх	Иргэдийн өмчийг хулгайлах гэмт хэргийн илрүүлэлт	Хувь	32.7	-	35	40	45	ОНТ-1030.0	ЦГ Сумдын ЗД
	4	Мал хулгайлах гэмт хэрэгтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх ажиллагаанд иргэдийн сонор сэрэмж, хариуцлагыг нэмэгдүүлж, иргэний нийгмийн байгууллагын идэвх оролцоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах	Мал хулгайлах гэмт хэргийн бууралт	Хувь	29	28	26	24	22	ОНТ 12.0	ЦГ Сумдын ЗД
Зорилт	2	Бүх нийтийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх хууль, эрх зүйн сургалт, сурталчилгаа, тусламж, үйлчилгээг жил бүр нийт иргэдийн 10-аас доошгүй хувьд хүргэнэ.	Хамрагдсан иргэдийн хувь	Хувь	10	12	13	14	15	ОНТ 12.0	ХЭЗХ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Иргэд, олон нийтэд чиглэсэн нэгдсэн хууль зүйн тусламж, үйлчилгээ сургалт, сурталчилгааг жил бүр 3-аас доошгүй сумдад зохион байгуулах	Зохион байгуулсан сумдын тоо	Тоо	2	3	3	3	3	ОНТ 12.0	ХЭЗХ Сумдын ЗД
	2	Хүний эрхийг хамгаалах төр, иргэний байгууллагын хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, төлбөрийн чадваргүй иргэдэд үнэ төлбөргүй хууль зүйн	Хууль зүйн туслалцаа хүссэн төлбөрийн чадваргүй иргэдийн СӨГ-ын шийдвэрлэлт	Хувь	82	86	87	88	90	-	ХЭЗХ ХЭҮК, Сумдын ЗД

		туслалцаа, үйлчилгээ үзүүлэх										
Зорилт	3	Төрийн байгууллагуудын Архив, албан хэрэг хөтлөлтийн стандарт 2019 онд 86.9 хувьтай байсныг 2024 онд 93 хувьд хүргэнэ.	Стандарт, журмын хэрэгжилтийн хувь	Хувь	86,9	87,5	89	91	93	ОНТ 10.0	ТЗУХ ХЭЗХ Архивын Тасаг	
Арга хэмжээ	1	Сум, байгууллагын архив, албан хэрэг хөтлөлт хариуцсан мэргэжилтэн, албан хаагчдыг мэргэжлийн сургалт, семинарт үе шаттай хамруулж, зөвлөмж, арга зүйгээр хангаж, мэргэшүүлэх.	Холбогдох мэргэжилтэн, албан хаагчдын сургалт, семинарт хамрагдсан хэмжээ	Хувь	-	60	75	90	100		ХЭЗХ Архивын тасаг Сумдын ЗД	
	2	Архивын баримтын тоо бүртгэлийн мэдээг үнэн зөв гаргаж, Төрийн архивын баримтын 95-аас дээш хувийг цахим хэлбэрт шилжүүлж, ААН, байгууллага, иргэдэд архивын үйлчилгээг цахимаар үзүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэх.	Цахим хэлбэрт шилжүүлсэн баримтын хэмжээ	хувь	90	91	92	93,5	95	ОНТ	Архивын тасаг	
	3	Сум, байгууллагууд архивтаа зориулалтын нягтруулсан шүүгээ болон орчин үеийн шаардлагад нийцсэн техник хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж нийлүүлж, архивын баримт бичгийн хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулах,	Тоног төхөөрөмж, техник, хэрэгслийн хангалт	хувь	50	70	80	90	100	ОНТ 10,0	Сум, байгууллагын дарга	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 5 Нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн төлөвлөлт, төсөв санхүү, статистик												
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1 Төлөвлөлтийн баримт бичгийн хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ												
Зорилт	1	Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилтийн дундаж хувь 81.7 хувь байсныг 2024 онд 86 хувьд хүргэнэ.	Хэрэгжилтийн дундаж хувь	Хувь	81.7	82.5	84	85	86	-	ХШУДАХ Сум, агентлагийн дарга	
Арга хэмжээ	1	Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилтэд	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн	Тоо	3	4	4	4	4	-	ХШУДАХ Сум,	

		явцын хяналт шинжилгээ хийх	Тоо								агентлагийн дарга
	2	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд явцын хяналт шинжилгээ хийх	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн тоо	Тоо	3	4	4	4	4	-	ХШУДАХ Агентлагийн дарга
	3	Аймгийн хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөний биелэлтэд явцын хяналт шинжилгээ хийх	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн тоо	Тоо	0	2	2	2	2	-	ХШУДАХ Сум, агентлагийн дарга
	4	Аймгийн Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд явцын хяналт шинжилгээ хийх	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн тоо	Тоо	2	3	3	3	3	-	ХШУДАХ Сум, агентлагийн дарга
	5	Эдийн Засаг нийгмийн хөгжлийн үзүүлэлтийн үнэлгээний үзүүлэлтэд явцын хяналт шинжилгээ хийх	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн тоо	Тоо	1	2	2	2	2	-	ХШУДАХ Сум, агентлагийн дарга
	6	Сумын Засаг даргын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд явцын хяналт шинжилгээ хийх	Явцын хяналт шинжилгээ хийсэн тоо	Тоо	1	2	2	2	2	-	ХШУДАХ Сумдын ЗД
	7	Хяналт шинжилгээ, үнэлгээний багаас Сум, агнтлагт өгсөн зөвлөмжийн хэрэгжилтэд хяналт тавих	Зөвлөмжийн хэрэгжилтийн дундаж хувь	Хувь	80.7	82	83	84	85	-	ХШУДАХ Сум, агентлагийн дарга
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2 Нутаг дэвсгэртээ татварын бодлого хэрэгжүүлэх											
Зорилт	1	Татварын бааз суурийг нэмэгдүүлж, татварын тайлагналт, хураалтын үйл ажиллагааны цахимжуулалт 93.9 хувь байсныг 100 хувьд хүргэнэ.	Цахимжуулсан хувь	Хувь	93,9	95	97	100	100	ОНТ 54.0	ТХ
			Татварын бааз суурийг нэмэгдүүлсэн хувь	хувь	-	2	4	6	8		
Арга хэмжээ	1	Улс, орон нутгийн төсвийн орлогын төлөвлөгөөг жил бүр 100 хувь биелүүлэх	Төсвийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлтийн хувь	Хувь	100	100	100	100	100	-	ТХ Сумдын ЗД
	2	Татварын тайлан буюу цахимаар ирүүлбэл зохих тайлангийн хувийг	Цахимаар ирүүлсэн тайлангийн хувь	Хувь	81.8	85	88	91	95	ОНТ 4.0	ТХ Сумдын ЗД

		нэмэгдүүлэх									
	3	Татвар төлөгчийн төрлийн тоог нэмэгдүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Татвар төлөгчийн төрлийн тоо	тоо	43505	44375	45245	46115	46985	ОНТ 50.0	СТСХ ТХ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 3 Орон нутгийн төсвийн бодлого хэрэгжүүлэх											
Зорилт	1	Төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, төрийн сангийн төлбөр тооцоог цахимжуулан, төсвийн зарцуулалтад дотоод аудитын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх замаар төсвийн үр ашгийг дээшлүүлж иргэдийн оролцоог 2020 онд 45 хувь байсныг 2024 онд 65 хувьд хүргэнэ.	Иргэдийн оролцооны хувь	хувь	45	50	55	60	65	ОНТ 185.0	ХОХБТХ, СТСХ
Арга хэмжээ	1	Төсвийн төлөвлөлт, хэрэгжилтийг зохион байгуулж төрийн сангийн төлбөр тооцоог үе шаттайгаар цахимжуулах	Цахимжуулсан сумдын тоо	тоо	0	5	10	15	15	ОНТ 100.0	СТСХ Сумдын ЗД
	2	Эрсдэлд суурилсан дотоод аудитын төлөвлөгөөний дагуу орон нутгийн төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит, санхүүгийн хяналт шалгалтыг зохион байгуулж, төсвийн үр ашиг, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах.	Эрсдэлтэй байгууллагын бууралт	Тоо	89	85	80	75	70	-	СХАА
			Зөвлөмжийн хэрэгжилтийн хувь	хувь	85	87	89	90	90	-	
	3	Төсвийн ил тод байдлыг Шилэн данс болон бусад арга хэрэгслийг ашиглан бий болгох.	Шилэн дансны хэрэгжилтийн хувь	хувь	91,5	92,5	93,5	94,5	95	ОНТ 10.0	СТСХ, СХАА Сум, агентлагийн дарга
4	Бүх шатны төсөв захирагч нарыг мэдээллээр хангах ажлыг зохион байгуулж	Тухайн жилд зохион байгуулах сургалтын тоо	2	3	5	5	6	6	ОНТ 50.0	СТСХ, Сум, агентлагийн	

		санхүүгийн зөрчлийг бууруулах	Зөрчилгүй дүгнэлтийн тоо	100	105	110	115	120	125	ОНТ 5.0	йн дарга
	5	Аймгийн аж ахуйн нэгж, төсөвт байгууллагад нягтлан бодох бүртгэлийн стандартыг нэвтрүүлэн санхүүгийн тайлан тушаалтын хувийг нэмэгдүүлэх	Тайлан тушаалтын дундаж хувь	хувь	80	88	90	92	94	ОНТ 20.0	СТСХ ТХ
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 4 Статистикийн бодлого, үйл ажиллагааг орон нутагт хэрэгжүүлэх											
Зорилт	1	Аймгийн нийгэм, эдийн засгийн статистик мэдээллийн бодит байдал чанар, хүртээмжийг сайжруулж албан ёсны цахим хуудасны хандалтыг жил бүр 10 хувиар нэмэгдүүлнэ.	Цахим хуудасны хандалтын тоо	тоо	258607 8	2844680	3129000	3400000	3600000	УТ 200.0 ОНТ 40.0	СХ
Арга хэмжээ	1	Албан ёсны Статистик мэдээлэл үзүүлэлтийг тооцох захиргааны болон албан ёсны статистик мэдээг цуглуулах, боловсруулах, дамжуулах	Хамрагдалтын хувь	Хувь	100	100	100	100	100		СХ Сумдын ЗД
	2	Хэрэглэгчдийг статистикийн мэдээллээр хангах	Гаргасан танилцуулгын тоо	Тоо	18	18	18	18	18	-	СХ Сумдын ЗД
			Инфографикийн тоо	Тоо	18	20	22	24	26		
	3	Тооллого судалгаа явуулах	Тухайн жилд зохион байгуулсан тооллого судалгааны тоо	Тоо	4	4	3	3	4	УТ 200.0 ОНТ 30.0	СХ Сумдын ЗД
4	Мэдээлэл тархаалтыг нэмэгдүүлэх	Ухаалаг дэлгэц, мэдээллийн самбартай болсон эсэх	Тийм-1, үгүй-0		0	0	1	1	1	ОНТ 10.0	СХ
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 5 Худалдан авах ажиллагааг зохион байгуулах											
	1	Төрийн болон орон нутгийн хөрөнгөөр бараа, ажил	Орон нутгийн ААН-ийн эзлэх	хувь	30	35	35	50	70	ОНТ 15.2	

Зорилт		үйлчилгээ, худалдан авах ажиллагааг иргэд, олон нийтэд ил тод, нээлттэй болгож, худалдан авах ажиллагааны гүйцэтгэгч орон нутгийн аж ахуйн нэгжийн эзлэх хувь 2020 онд 30 байсныг 2024 онд 70 хувьд хүргэнэ.	хувь								ОНӨГ
Арга хэмжээ	1	Зарлагдсан тендерийн урилга, үр дүнгийн мэдээллийг аймгийн вэбсайт болон пейж хуудсаар тухай бүр мэдээлэх	Нийт зарлагдсан тендерээс вэбсайт болон пейж хуудсанд урилга, үр дүнг нийтэлсэн тендерийн эзлэх хувь	хувь	70	100	100	100	100	-	ОНӨГ Сумдын ЗД
	2	Төрийн худалдан авах ажиллагаанд үнэлгээний хорооны гишүүдийг чадавхижуулах	A3 сертификаттай иргэдийн нөөц бүрдүүлэх сургалтын тоо	тоо	2	2	1	2	1	ОНТ 15.2	ОНӨГ Сумдын ЗД
			A3 сертификат эзэмшигчийн иргэдийн тоо	тоо	97	160	170	180	200		
3	Орон нутагт бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжид холбогдох хууль, дүрэм журам, цахим системийн ашиглалтын мэдлэг олгох, чадавхжуулах сургалт зохион байгуулах	Тухайн жилд зохион байгуулсан сургалтын тоо	тоо	1	1	1	1	1		ОНӨГ Сумдын ЗД	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 6 Орон нутгийн дэд бүтэц											
Үндсэн чиг үүргийн нэр:1 , орон нутгийн чанартай авто зам, авто замын сүлжээ											
Зорилт	1	Аймгийн хэмжээнд хатуу хучилттай авто замын урт 2020 онд 17.7 км байсныг 2024 онд 25.9 кмт хүргэнэ.	Хатуу хучилттай авто замын урт	км	17,7	22,5	22,5	24,2	25,9	УТ 7,200.0 ОНТ 800.0	ХОХБТХ, Сайнцагаан Эрдэнэдалай, Сайхан-Овоо, Дэлгэрхангай Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Арвайхээр-Мандалговь-Чойр чиглэлийн авто замын ажилд	Холбогдох байгууллагатай	тийм-1 үгүй-0	0	1	1	1	1	УТ 2,000.0	ХОХБТХ, Эрдэнэдалай, Говь-

		өөрийн 3 сумыг дайран өнгөрөхөөр ажлын зурагт тусгах талаар анхаарч жил бүр хамтран ажиллах	хамтарч ажилласан эсэх								Угтаал, Сайнцагаан Сумдын ЗД
	2	Орон нутгийн авто замын засвар, арчилгааны хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэн хяналт тавьж ажиллах.	Хөрөнгийн асуудал шийдвэрлэсэн эсэх	тийм-1 үгүй-0	1	1	1	1	1	ОНТ 800.0	ХОХБТХ, Хот тохижуулах газар
			Хяналт тавьсан тоо	Тоо	2	5	8	11	14		
	3	Шаардлагатай сумдын төв шинээр авто замын ажлын хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэн хүлээн авах.	Хөрөнгийн асуудал шийдвэрлэсэн эсэх	тийм-1 үгүй-0	1	1	1	1	0	УТ 5,000.0	ХОХБТХ, Сайнцагаан Эрдэнэдалай, Сайхан-Овоо, Дэлгэрхангай Сумдын ЗД
			Сумдын гүйцэтгэлийн дундаж хувь	Хувь	32,5	50	62,5	75	100		
Үндсэн чиг үүргийн нэр:2 Нутаг дэвсгэрийн автотээврийн асуудал											
Зорилт	1	Тээвэр зуучлагчдыг нэг байршилд нэгтгэж, хүчин чадлын ашиглалт сайтай байгууламжийг барьж байгуулан, бараа бүтээгдэхүүний эцсийн хэрэглэгчдэд очих үнийн дүнг 10-аас доошгүй хувиар бууруулна.	Газрын асуудлыг шийдвэрлэсэн эсэх	тийм-1 үгүй-0	0	1	1	1	1	УТ 200.0 Хувийн хэвшил 300.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ АТТ Шуудан үйлчилгээний газар
			үнийн бууралт	Хувь	50	50	50	50	40		
Арга хэмжээ	1	Аймгийн төвд ачаа буулгах, хадгалах, шилжүүлэн ачих томоохон терминал логистикийн төв байгуулах.	Байгуулагдсан эсэх	тийм-1 үгүй-0	0	0	0	0	1	-	ХОХБТХ, Шуудан үйлчилгээний газар
			Хөрөнгийн асуудал шийдвэрлэсэн эсэх	тийм-1 үгүй-0	0	0	0	0	1	УТ 200.0 Хувийн хэвшил 300.0	
Үндсэн чиг үүргийн нэр:3 Нутаг дэвсгэрийн эрчим хүчний үйлдвэрлэл, холбоо мэдээлэл, ариутгах татуурга, цэвэр усны хангамж											
Зорилт	1	Дэд бүтцийн хангамжийн найдвартай эх үүсвэрийг 8 суманд нэмэгдүүлнэ.	Тухайн жилд эх үүсвэртэй болсон сумын тоо	тоо	0	3	3	1	1	ГХ 39,875.0 ОНТ 711.0 ТББ	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Багануур зүүн өмнөд бүсийн

										861.0	ТӨХК-ийн Дундговь ЦТС
Арга хэмжээ	1	Аймгийн төвийн 0,4кв-ын хуваарилах сүлжээг 100 хувь шинэчилж, ашиглалтад оруулах	Гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0	80	100	0	0	ГХ 4,600.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Сайнцагаан сумын ЗДТГ, Багануур зүүн өмнөд бүсийн ТӨХК-ийн Дундговь ЦТС
	2	Аймгийн төвийн дулааны станцын ажлыг эхлүүлэх	Гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0	5	25	50	75	ГХ 25,175.0	ХОХБТХ
	3	Аймгийн төвийн шинэ суурьшлын бүс болон шаардлагатай сумдын төвийн цахилгааны хангамжийг сайжруулах ажлын хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэн хүлээн авах.	Хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэсэн ажлын тоо	Тоо	0	3	4	5	6	ОНТ 711.0 ТББ 861.0	ХОХБТХ, Сайнцагаан, Луус, Хулд, Дэрэн, Элзийт, Багануур зүүн өмнөд бүсийн ТӨХК-ийн Дундговь ЦТС
			Ажлын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0	50	66	83	100		
4	Шаардлагатай сумдад усан хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээ, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах	Тухайн жилд ашиглалтад орсон сумдын тоо	Тоо	0	1	2	1	0	УТ 3,800.0 ГХ 10,100.0	ХОХБТХ, ГХБХБГ, Дэлгэрцогт, Эрдэнэдалай, Сайхан-Овоо, Сайнцагаан Сумдын ЗД	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 7 Орон нутгийн өмчийн удирдлага											
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1 Орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийг удирдлагаар хангах, өмчийн бодлого, шийдвэр хэрэгжүүлэх											
Зорилт	1	Орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийн ашиглалтгүй 87 хөрөнгө байгааг 2024 онд 13 болгон бууруулж, хөрөнгийн ашиглалтыг 64.3 хувьд хүргэнэ.	Хөрөнгийн ашиглалт	Тоо	87	72	50	32	13		ОНӨГ Төсвийн байгууллагууд
Арга хэмжээ	1	Түрээсийн гэрээний биелэлтэд хяналт тавьж, түрээсийн төлбөрийг орон	Орлого төвлөрүүлэх хувь	Хувь	80	85	90	95	100	-	ОНӨГ Сумдын ЗД

		нутгийн төсөвт бүрэн төвлөрүүлэх										
	2	Дуудлага худалдааг журмын дагуу зохион байгуулж, орлогыг орон нутгийн төсөвт бүрэн төвлөрүүлэх	Орлого төвлөрүүлэх хувь	Хувь	100	100	100	100	100	-	ОНӨГ	
	3	Орон нутгийн өмчит байгууллагуудын өмчийн бүрэн бүтэн байдал, ашиглалт, хадгалалт хамгаалалтыг 2024 онд 90 хувьд хүргэх	Байгууллагын өмч хамгаалах зөвлөлийн үнэлгээний дундаж хувь	Хувь	-	50	60	80	90	ОНТ 4.5	ОНӨГ Төсвийн байгууллагууд	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 8 Хөдөлмөр, нийгмийн хөгжил хамгаалал												
Үндсэн чиг үүргийн нэр:1 Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ												
Зорилт	1	Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн ажил эрхлэхгүй байгаа насанд хүрсэн иргэний байнгын ажлын байр 2020 онд 14 хувь байсныг 2024 онд 34 хувьд хүргэнэ.	Байнгын ажлын байртай иргэдийн эзлэх хувь	Хувь	14	18	23	28	34	ХЭДС 2165.2	ХХҮГ Сумдын ЗД	
Арга хэмжээ	1	Иргэдийг мэргэжил эзэмшүүлэх сургалт, ажил мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зөвлөгөө үйлчилгээнд хамруулах.	Мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зөвлөгөө үйлчилгээнд хамрагдсан иргэний хувь	Хувь	0	10	20	30	40	ХЭДС 500.0	ХХҮГ Сумдын ЗД	
	2	310 ба түүнээс доош оноотой өрхийн хөдөлмөрийн чадвартай иргэдээс жил бүр байнгын болон түр ажлын байранд 25 хувийг зуучлах.	Ажлын байранд зуучлагдаагүй үлдсэн иргэдийн бууралт	Тоо	209	157	105	52	0	ХЭДС	ХХҮГ Сумдын ЗД	
Үндсэн чиг үүргийн нэр:2 Хөдөлмөр эрхлэлт												
Зорилт	1	2019 оны байдлаар ажиллаж байгаа 22040 иргэний байнгын ажлын байрыг 2 хувиар нэмэгдүүлнэ.	Байнгын ажлын байраар хангагдсан иргэдийн хувь	Хувь	71,1	71,6	72,1	72,6	73,1	УТХО 890.0	ХХҮГ Сумдын ЗД	
Арга	1	Иргэдийг хөтөлбөр арга	Шинэ ажлын	Тоо	59	74	89	139	184	УТХО	ХХҮГ	

хэмжээ		хэмжээнд хамруулж 2025 онд 125 ажлын шинэ байр бий болгох	байраар хангагдсан хүний тоо							344.0	Сумдын ЗД
	2	Бүртгэлтэй ажил хайж байгаа иргэдээс сул чөлөөтэй байнгын ажлын байранд 155 иргэнийг нэмж зуучилах	Зуучилсан иргэний тоо	Тоо	198	213	228	288	353	УТХО 37.2	ХХҮГ Сумдын ЗД
	3	Хөдөлмөр эрхлэх төсөлд 180 иргэнийг нэмж хамруулан, байнгын ажлын байртай болгох	Төслийн үр дүнд бий болсон ажлын байрны тоо	Тоо	173	193	213	278	353	УТХО 678.0	ХХҮГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:3 Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх											
Зорилт	1	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлыг хангаагүйгээс үүдэлтэй үйлдвэрлэлийн ослын давтамжийг бууруулж 2019 онд 4 байсныг 2024 онд байхгүй болгоно.	Үйлдвэрлэлийн ослын тооны бууралт	тоо	4	3	2	1	0	ОНТ 4.5	ХХҮГ Сум, агентлагийн дарга
Арга хэмжээ	1	ХАБЭА-н орон нутгийн зөвлөлийн гишүүдийг мэргэжил, арга зүйн удирдлагаар хангах	Тухайн жилд зохион байгуулах сургалтын тоо	Тоо	2	3	3	3	3	ОНТ 1.5	ХХҮГ Сумдын ЗД
	2	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн шаардлага, стандартыг хэрэгжүүлэх байнгын хяналтын тогтолцоог хэрэгжүүлэх	Тухайн жилд хийсэн зөвлөн туслах ажлын тоо	Тоо	1	1	1	1	1	ОНТ 3.0	ХХҮГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:4 Хөдөлмөрийн харилцааг зохицуулах											
Зорилт	1	Төрийн байгууллагуудын хөдөлмөрийн харилцаан дахь дотоодын хяналтын ажлыг 2020 онд хийгддэггүй байсныг 2024 онд 40 хувьд хүргэж сайжруулна.	Хөдөлмөрийн харилцааны чиглэлээр дотоод хяналт хийж хэвшсэн байгууллагын эзлэх хувь	хувь	0	10	20	30	40	УТХО 150.0	ХХҮГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	1.Цалин хөлсний үзлэг зохион байгуулах	Сургалтад хамрагдсан	Тоо	1	3	5	7	9	УТХО 100.0	ХХҮГ Сумдын

			салбарын тоо								ЗД
	2	2.ААНБ-дад хөдөлмөрийн харилцааны сургалт зохион байгуулж, бүртгэлжүүлэх	Бүртгэлд хамрагдсан ААН-ийн тоо	Тоо	10	40	90	140	190	УТХО 50.0	ХХҮГ Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:5 Хүн амын хөгжил, хамгаалалын асуудал											
Зорилт	1	Ахмадад ээлтэй сум, баг, байгууллага 2019 онд 24 байсныг 2024 онд 36-д хүргэнэ.	Ахмадад ээлтэй болсон сум, баг, байгууллагын тоо	Тоо	24	27	30	33	36	ОНТ 30.0	НБХ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Ахмад настнуудыг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэг шинжилгээ, оношилгоонд тогтмол хамруулах	Урьдчилан сэргийлэх үзлэг шинжилгээ оношилгоонд хамрагдсан ахмад настны эзлэх хувь	Хувь	37.2	43	45	50	60	ОНТ 10.0	НБХ Сумдын ЗД
	2	Ахмад настнуудыг нас, бие бялдрынх нь онцлогт тохирсон алхалт, дасгал хөдөлгөөнд хамруулах	Алхалт, дасгал хөдөлгөөнд хамрагдсан ахмад настны тоо	Тоо	1200	1285	1335	1385	1425	ОНТ 5.0	НБХ Сумдын ЗД
Зорилт	2	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг нийгмийн амьдралд саадгүй оролцох орчин нөхцөлийг сайжруулах	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд чиглэсэн үйлчилгээний орчин сайжирсан байх хувь	Хувь	30	40	50	60	70	УТХО 5200.0	ХХҮГ
Арга хэмжээ	1	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний хөгжлийн төвийг шинээр барьж ашиглалтад оруулах	Гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	2020	0	30	60	100	УТХО 5200.0	ХХҮГ
	2	Хөгжлийн бэрхшээлийн талаарх нөлөөллийн сургалтыг иргэд эцэг эх сурагчдад зохион байгуулах	Хамруулсан багш, эцэг эхийн тоо	Тоо	66	70	75	80	90	ОНТ 10.0	ХХҮГ, ГБХЗХГ
Зорилт	3	Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэл 2019 онд 1,13 хувь байсныг 2024 онд 0,73 хувь болгож бууруулна.	Хүчирхийлэлд өртсөн хүүхдийн хувь	Хувь	1,13	1,03	0,93	0,83	0,73	УТХО 1390.4 ОНТ 169.6	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Орон нутгийн хүүхдийн хөгжил, хамгааллын суурь түвшинг тодорхойлж,	Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувь	Хувь	85	86	87	88	90	УТХО 1390.4	ГБХЗХГ Сумдын ЗД

		хөтөлбөрийн хэрэгжүүлэх								ОНТ 169.6	
	2	Хүүхдийн өөрөө удирдлагын байгууллага, клубын үйл ажиллагааг дэмжих, хөгжүүлэх	Дэмжлэг авсан ХӨУБ, клубийн тоо	Тоо	90	130	150	170	190	УТХО 20.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
			Хамрагдсан хүүхдийн хувь	Хувь	15	25	35	45	55		ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	3	10-17 насны хүүхдүүдэд зориулсан "Миний ертөнц" хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх	Хөтөлбөрт хамрагдсан хүүхдийн хувь	Хувь	85	90	95	100	100	УТХО 10.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	4	"Хүчирхийлэлгүй аймаг" 4 жилийн нөлөөллийн аян зохион байгуулах	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувь	Хувь	80	85	90	95	100	УТХО 36.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	5	Хүүхдийн осол гэмтэл, болзошгүй эрсдэл, цахим орчны сөрөг нөлөөлөл, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллага, иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлэх	Төлөвлөгөөний хувь	Хувь	90	92	94	96	98	Орон нутгийн төсөв 120 сая	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
Зорилт	4	Залуучуудын нийгмийн хөгжилд оролцох хувийг 2019 онд 22.3 байсныг 2024 онд 45 хувьд хүргэнэ.	Залуучуудын оролцооны хувь	Хувь	22.3	30	35	40	45	УТХО 3914.0	ГБХЗХГ
Арга хэмжээ	1	Залуучуудын хөгжлийн цогцолборыг шинээр байгуулах	Ажлын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	-	-	5	95	100	УТХО 3900.0	ГБХЗХГ
	2	Сумдын залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлд арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх	Салбар зөвлөлийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувь	Хувь	-	85	88	91	95	УТХО 2.5	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	3	Залуучуудын хөгжлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хяналт тавьж ажиллах	Хэрэгжилтийн хувь	Хувь	80	85	90	95	100	УТХО 6.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	4	14-35 насны залуучуудад сургалт, сурталчилгаа нөлөөллийн арга хэмжээг	Үйл ажиллагаанд хамрагдсан залуучуудын эзлэх	Хувь	25	30	35	40	45	УТХО 20.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД

		зохион байгуулах	хувь								
Зорилт	5	Гэр бүл салалтыг 2019 онд 1,5 хувь байгааг 2024 онд 1,2 хувьд хүргэж бууруулна.	Гэр бүл салалтын хувь	хувь	1,5	1,425	1,350	1,275	1,2	УТХО 55.0, ОНТ 213.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Гэр бүлийн боловсрол олгох олон талт үйл ажиллагааг зохион байгуулах	үйл ажиллагаанд хамрагдсан гэр бүлийн эзлэх хувь	Хувь	25	30	35	40	45	УТХО 36.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
	2	Гэр бүлд боловсрол олгох олон талт сургалт нөлөөллийн арга хэмжээг зохион байгуулах	Сургалт нөлөөллийн үйл ажиллагааны тоо	Тоо	2	6	8	10	11	УТХО 6.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
			Хамрагдсан гэр бүлийн тоо	Тоо	3550	4260	4970	5680	6390		
	3	Зорилтот бүлгийн гэр бүлд чиглэсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Эрсдэл өрхийн бууралт	Тоо	684	654	624	594	564	УТХО 10.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД
4	Хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийг чадваржуулах сургалт зохион байгуулах	Хамрагдалтын хувь	Хувь	80	85	90	95	100	УТХО 16.0	ГБХЗХГ Сумдын ЗД	
Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 9 Хүн амын нийгэм-соёлын үйлчилгээ											
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1 Биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх											
Зорилт	1	Хүн амын бие бялдрын хөгжил, чийрэгжилтийн түвшин тогтоох сорилд хамрагдагчдын А, В үнэлгээтэй иргэд 2019 онд 21.9 хувьтай байсныг 2024 онд 33.9 хувьд хүргэнэ.	Сорилд хамрагдагчдын А, В үнэлгээтэй иргэдийн эзлэх хувь	Хувь	21.9	24.9	27.9	30.9	33.9	УТХО 13000.0 ОНТ 2184.2	БТСГ, Албан байгууллага, аж ахуйн нэгж, Сумдын ЗД
Арга	1	Иргэдийг нийтийн биеийн тамираар тогтмол хичээллүүлэх	Нийтийн биеийн тамираар тогтмол хичээллэгчдийн тоо	Тоо	25193	25921	26649	27377	28105	УТХО 13000,0 ОНТ 2268,0	БТСГ, Сумдын ЗД
	2	Иргэдийг эрүүл амьдралын идэвхтэй дасгал хөдөлгөөнөөр тогтмол хичээллүүлэх	Идэвхтэй дасгал хөдөлгөөнөөр тогтмол хичээллэгчдийн тоо	Тоо	8125	9180	10230	11285	12340	ОНТ 8.0	БТСГ, Сумдын ЗД
	3	Биеийн тамир, спортын салбарын үйл ажиллагааг өргөжүүлэх	Спортын гадаад, дотоодын холбоодтой хамтран зохион	Тоо	12	13	14	15	16	ОНТ 26.0	БТСГ, Спортын холбоод

ХЭМЖЭЭ		байгуулсан үйл ажиллагааны тоо									
		Спорт хамтлагуудтай хамтран зохион байгуулсан үйл ажиллагааны тоо	Тоо	26	29	32	35	38	ОНТ 8.0	БТСГ, Бүх албан байгууллаг ууд	
	4	Монгол улсын гавьяат дасгалжуулагч А.Доржсүрэнгийн нэрэмжит өсвөрийн волейболчдын улсын аварга шалгаруулах тэмцээн зохион байгуулах	Тоо	70	72	-	75	-	ОНТ 23.0	БТСГ	
	5	Спортын төрлүүдийг орон нутагт дэмжин хөгжүүлэх	"Бага олимп" наадмыг Зохион байгуулсан спортын төрлийн тоо	Тоо	7	-	9	-	11	ОНТ 75.0	НБХ, БТСГ, Сумдын ЗД
			3x3 спортын төрлөөр хичээллэгчдийн тоо	Тоо	4000	4300	4600	4900	4900	ОНТ 8.0	
	6	Монгол үндэсний уламжлалт спортыг өвлүүлэн уламжлуулах ажлыг зохион байгуулах	Тухайн жилд хөгжүүлсэн үндэсний спортын төрлийн тоо	Тоо	16	12	8	13	1	ОНТ 90.0	БТСГ, Спортын холбоод
			Спортын цогцолборын зураг төсвийг хийлгэсэн эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	0	1				УТХО 230.0	
	7	Стандартын шаардлага хангасан усан бассейн бүхий спортын цогцолбор байгуулах	Спортын цогцолборын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0			30	70	УТХО 8939.0	НБХ, БТСГ
	8	Тив, дэлхий, олон улс, улс, бүсийн чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцож амжилт гаргасан тамирчдад мөнгөн урамшуулал олгох	Олгосон урамшуулалын хэмжээ	Сая,төг	3.5	4.0	5.0	6.0	7.0	ОНТ, Хандив туслам ж, 25.5	НБХ, ХОХБТХ, БТСГ
9	Шигшээ багийн тамирчид	Дэмжлэг үзүүлсэн	Сая,төг	0	10,0	12.0	14.0	16.0	ОНТ	НБХ	

		тив, дэлхий, олон улс, улс, бүсийн чанартай уралдаан, тэмцээнд оролцох бэлтгэл сургуулилт хийхэд зориулж дэмжлэг үзүүлэх	хөрөнгийн хэмжээ							Хандив, тусламж 52.0	ХОХБТХ, БТСГ
	10	Аймгийн төвд дугуйн болон гүйлтийн зам байгуулж, иргэдийн идэвхтэй дасгал хөдөлгөөнийг дэмжих	Дугуйн болон гүйлтийн зам байгуулсан эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	0		1			ОНТ 300.0	НБХ ХОХБТХ, БТСГ
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2 Орон нутгийн хэмжээнд жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах											
Зорилт	1	Жендэрийн тэгш бус байдлын индексийг 2019 онд 0,825 байгааг 2024 онд 0,829 хувьд хүргэнэ.	Жендэрийн тэгш бус байдлын индексийн түвшин	индекс	0,825	0,826	0,827	0,828	0,829	Төсөл хөтөлбөр 10.0	НБХ Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Жендерийн дэд хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд ТББ-аар хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийлгэх	ТББ-аар хяналт шинжилгээ үнэлгээ хийлгэсэн эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	0	1	1			Төсөл хөтөлбөр 6.5	НБХ
	2	Төрийн албан хаагчдыг жендерийн ахисан түвшний сургалтад хамруулах	Тухайн жилд зохион байгуулсан онлайн сургалтад хамрагдсан ТАХ-ын тоо	тоо	15	30	40	50	60	Төсөл хөтөлбөр 3.5	НБХ Сумдын ЗД
	3	Хөвгүүд, эрэгтэйчүүдийн эрүүл зөв аж төрөх мэдлэг, хандлага, дадлыг төлөвшүүлэх арга хэмжээ зохион байгуулах	Хөвгүүд, эрэгтэйчүүдийг хамруулсан үйл ажиллагааны тоо Эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдсан эрэгтэй албан хаагчдын хувь	0 30	1 40	2 50	2 60	3 65	3 70	ОНТ 15.0	ЭМГ, ГБХЗХГ, Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр:3 Соёл, урлагийг хөгжүүлэх											
Зорилт	1	Аймгийн ДНБ-д соёл урлагийн салбарын эзлэх хувь 2019 онд 0.61 хувь байсныг 2024 онд 0.77 хувьд хүргэнэ.	ДНБ-нд эзлэх өсөлтийн хувь	хувь	0.61	0.65	0.69	0.73	0.77	УТХО, ОНТ 39809.8	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд Сумдын ЗД
Арга	1	Соёл, урлагийн салбарын	Тухайн жилд	Тоо	0	4	-	2	3	УТХО	НБХ,

хэмжээ		шинэ барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулах	шинээр баригдсан барилгын тоо							31206.7 ОНТ 54.1	БСУГ, СУБ-ууд
Дэд арга хэмжээ	1.1	Төв Халхын дуулалт жүжгийн театрын шинэ барилга барьж, ашиглалтад оруулах	Барилгын ажлын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	10	16.2	60	100	-	УТХО 10543.7	НБХ, БСУГ, ТХДЖТ
	1.2	Аймгийн Музейн барилгын зураг төсвийг хийлгэж, барилгыг барьж ашиглалтад оруулах	Барилгын ажлын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0	-	60	100	-	УТХО 10000.0	НБХ, БСУГ, Музей
	1.3	Хүүхдийн театрын шинэ барилга барьж, ашиглалтад оруулах	Барилгын ажлын гүйцэтгэлийн хувь	Хувь	0	-	40	70	100	УТХО 4500.0	НБХ, БСУГ, ТТХТ
	1.4	Сумдын Соёлын төвийг стандартад нийцүүлэн хөгжүүлэх бодлого баримталж, барилга байгууламжуудыг шинэчлэх	Тухайн жилд ашиглалтад орсон Соёлын төвийн тоо	Тоо	0	4	1	1	3	УТХО 10.275.0	НБХ, БСУГ, ЗДТГ
Арга хэмжээ	2	Соёл, урлагийн салбарын ажилтнуудыг мэргэжилтэй боловсон хүчнээр хангах	Соёл, урлагийн салбарын мэргэжилтэй ажилтны эзлэх хувь	Хувь	60	62.8	66.4	68.3	78.8	УТХО 1302.3 ОНТ 723.4 Бусад 100.0	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд, Сумдын ЗД
Дэд арга хэмжээ	2.1	Соёл, урлагийн байгууллагуудын бүтэц, орон тоог нэмэгдүүлэн, салбарын ажилтнуудыг гадаад, дотоодын их, дээд сургуульд суралцахад дэмжлэг үзүүлэх	Шинээр нэмэгдүүлсэн бүтэц орон тоо	Тоо	0	6	16	10	86	УТХО 1302.3	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд, Сумдын ЗД
			Шинээр бэлтгэгдсэн мэргэжлийн боловсон хүчний тоо	Тоо	4	4	8	12	17	ОНТ 113.4	
			Гадаад, дотоодын сургалтад хамрагдсан ажилтны тоо /давхардсан тоогоор/	Тоо	205	220	250	300	350	УТХО 12.0 ОНТ 10.0	
	2.2	Соёл, урлагийн салбарын ажилтнуудыг орон сууцаар	Орон сууцанд орох хүсэлт	Хувь	0	-	3	6	10	ОНТ 600.0	НБХ, БСУГ,

		хангах	гаргасан ажилтнуудын шийдвэрлэлтийн хувь							бусад 100.0	СУБ-ууд, Сумдын ЗД
	2.3	“Эрдэм-соёлын зөвлөл” байгуулах	Зөвлөл байгуулсан эсэх	Тийм-1 үгүй-0	0	1				ОНТ 10.0	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 4 Соёлын өвийг хамгаалах											
Зорилт	1	Шинээр 300 гаруй соёлын өвийг илрүүлэн, бүртгэн баримтжуулж, хамгаалалтад авна.	Хамгаалалтад авсан түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалын тоо	Тоо	154	185	222	266	319	ОНТ 80.0	НБХ, БСУГ, Музей, Сумдын ЗД
			Бүртгэлд авсан өвлөн уламжлагчийн тоо	Тоо	15	18	22	30	36		
			Шинээр бүртгэл хяналтад авсан түүх соёлын хөдлөх дурсгалын тоо	Тоо	115	138	166	196	235		
Арга хэмжээ	1	Соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг өргөжүүлэх	Соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааны тоо	Тоо	1431	1720	2000	2298	2587	ОНТ 1511.2	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд, Сумдын ЗД
	2	"Уяхан замбуу тивийн наран" уртын дуучид, морин хуурчдын эвент наадмыг зохион байгуулах	Эвент наадмыг зохион байгуулсан эсэх	Тийм-1 Үгүй-0	1	-	-	1	-	ОНТ 500.0	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд, Сумдын ЗД
			Шавь сургалтаар бэлтгэсэн авьяастны тоо	Тоо	3000	-	-	3000	-	ОНТ 15.0	
	3	Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалуудыг сумын гэрээт хамгаалагчтай болгох	Сумдын гэрээт хамгаалагчдын тоо	Тоо	0	15	30	30	-	ОНТ 378.0	НБХ, БСУГ, Музей, Сумдын ЗД
4	Виртуал орчинг бүрдүүлж, аймгийн түүх, дурсгал, өв соёл, байгалийн үзэсгэлэнт газруудыг сурталчлах	Виртуал орчинд сурталчилсан үзүүлэлийн тоо	Тоо	0	1	3	6	10	УТХО, ОНТ 110,0	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, СУБ-ууд	

	5	"Бүрдийн уянга" хүүхдийн зусланг түшиглэн "Ардын зан үйл-амьдрах арга ухаан" хөтөлбөрт сургалтыг зохион байгуулах	Тухайн жилд зохион байгуулсан хөтөлбөрт сургалтын тоо	Тоо	0	4	4	4	4	ОНТ 8.0	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, СУБ-ууд
			Тухайн жилд сургалтад хамрагдсан хүүхдийн тоо	Тоо	0	400	400	400	400	ОНТ 4.0	
	6	Хэрэглэгчдийн эрх ашгийг дээдлэх "Ирээдүйн соёлтой үйлчлүүлэгч" төслийг сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн дунд зохион байгуулж, Монгол өв соёл, ардын уламжлалт урлагаа сурталчлан таниулах	Зохион байгуулсан сургалтын тоо	Тоо	15	16	18	19	25	ОНТ 8.0	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд
			Хамрагдсан хүүхдийн тоо	Тоо	986	2500	3500	4500	5500	ОНТ 15.2	
	7	"Тэнгэрийн тэмдэг" хүүхдийн театрын үйл ажиллагааг өргөжүүлэн, "Дуу хуурын өлгий" нутгийн залгамж халааг бэлтгэх	Зохион байгуулах дугуйлангийн төрөл	тоо	25	25	30	35	40	ОНТ 20,0	БСУГ, ТТХТ
			Дугуйланд хамрагдсан хүүхдийн тоо	тоо	393	400	500	600	700	ОНТ 5,0	
	8	Дуу хуурын өлгий Дундговь аймгийн түүхэн онцлог ёс заншил, зан үйл, өв уламжлал, түүх, соёлын дурсгалуудыг шингээсэн баримтат өвийг бий болгох	Баримтат болон уран сайхны кино хийсэн эсэх	Тийм-1 үгүй-0	0	1	1	1	-	ОНТ 90,0	НБХ, БСУГ, СУБ-ууд
	9	Соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагчдийн билиг авьяасыг өвлүүлэх ажлыг зохион байгуулах	Өвлөн уламжлагч хүүхдийн тоо	Тоо	671	1000	1500	2000	2500	ОНТ 40.0	БСУГ, СУБ-ууд
Зорилт	2	2020 онд аймгийн нийт ерхийн 38.1 хувь нь угийн бичиг хөтөлж байгааг 2024 онд 24 хувиар нэмэгдүүлнэ.	Угийн бичгээ хөтөлсөн ерхийн эзлэх хувь	хувь	38.1	44.1	50.1	56.1	62.1	ОНТ 22.5	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, Музей, Төв номын сан,

											Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Иргэдийг угийн бичгийн сургалтад хамруулах	Сургалтад хамрагдсан иргэдийн тоо	Тоо	8149	9149	10149	11149	12149	ОНТ 22.5	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, Сумдын ЗД
	2	Угийн бичиг хөтлөлтийн ажлын үр дүнг тусгай болзол, журмын дагуу дүгнэх	Дүгнэх үйл ажиллагаанд хамруулсан сумын тоо	Тоо	0	15	15	15	15	ОНТ 20.0	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, Сумдын ЗД
	3	Угийн бичиг хөтлөлтийн ажлын тайлант үзэсгэлэнг зохион байгуулах	Шинээр угийн бичгээ хөтөлж, өдөрлөгт оролцсон өрхийн тоо	Тоо	0	140	160	180	200	ОНТ 2.5	НБХ, БСУГ, ГБХЗХГ, Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 5 Хүн амд боловсролын үйлчилгээ үзүүлэх											
Зорилт	1	Сургалтын чанарын үнэлгээний дундажийг 2019 онд 39.1 хувь байсныг 2024 онд 49 хувьд хүргэнэ.	Боловсролын чанарын үнэлгээ	Хувь	39.1	43	45	47	49	УТХО 23354.4, ОНТ 1127.0	БСУГ
Арга хэмжээ	1	Сургуулийн өмнөх боловсролын хамран сургалтыг нэмэгдүүлэх	СӨБ-ын хамран сургалтын хувь	Хувь	72,5	73	74	75	76	УТХО 7387,4 ОНТ 10.0	БСУГ, Сумдын ЗД
	2	1-2 настай хүүхдийг яслийн бүлэгт, 2-3 настай хүүхдийг хүүхэд харах үйлчилгээнд хамруулах	яслийн бүлгийн тоо	Тоо	-	2	2	2	2	УТХО 135.0	БСУГ
			хүүхэд харах үйлчилгээний тоо	Тоо	-	1	1	1	1	УТХО 32.4	БСУГ
	3	Сайнцагаан, Эрдэнэдалай, Дэлгэрцогт, Адаацаг, Хулд, Цагаандэлгэр суманд шинээр цэцэрлэгийн барилга барих	Шинээр ашиглалтад орсон цэцэрлэгийн тоо	Тоо	2	-	2	2	2	УТХО 7000.0	БСУГ, Сумдын ЗД
4	Шаардлагатай сумдуудад хувилбарт сургалтыг зохион байгуулах	Хувилбарт сургалтад хамрагдсан хүүхдийн тоо	Тоо	-	250	300	350	400	УТХО 220.0	БСУГ Сумдын ЗД	

		Шинээр нэмж ашиглалтанд оруулсан гэр цэцэрлэгийн тоо	тоо	5	2	1	1	1	ОНТ 10.0	БСУГ, Говь-Угтаал, Баянжаргал ан, Өлзийт, Эрдэнэдала й Сумдын ЗД
5	ЕБС-ийн бага, суурь боловсролын хамран сургалтыг нэмэгдүүлэх	Бага, суурь боловсролын хамран сургалтын хувь	Хувь	91.6	93	94,5	95,5	96,5	УТХО 10000.0 ОНТ 430.0	БСУГ Сумдын ЗД
6	Сайнцагаан, Сайхан-Овоо, Эрдэнэдалай, Дэлгэрцогт, сумдад шинээр сургуулийн барилга барих	Шинээр ашиглалтад орсон сургуулийн тоо	Тоо	2	0	2	1	2	УТХО 10000.0	БСУГ Холбогдо х Сумдын ЗД
7	Сургууль бүрт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй ажиллах танхим байгуулах	Танхимын тоо	Тоо	-	2	2	2	2	ОНТ 80.0	БСУГ Сумдын ЗД
8	Сургууль бүрт байгалийн ухааны хичээлийн кабинет байгуулах	Байгуулсан кабинетын тоо	Тоо	3	4	9	16	26	ОНТ 230.0	БСУГ Сумдын ЗД
9	Оюутан суралцагчтай гэрээ хийх замаар нэн шаардлагатай мэргэжлийн багшийн хангалтыг нэмэгдүүлэх	Гэрээ байгуулсан оюутны тоо	Тоо	-	6	8	2	-	ОНТ 120.0	БСУГ Сумдын ЗД
10	Гадаад хэл болон байгалийн ухааны судлагдахууны багш нарыг гадаад улсад болон дотоодод урт хугацаанд мэргэжил дээшлүүлэх	Мэргэжил дээшлүүлсэн багшийн тоо	Тоо	4	6	8	10	12	ОНТ 74.0	БСУГ Сумдын ЗД
11	Багшийн хөгжлийг дэмжсэн олон талт арга хэмжээг зохион байгуулж тэргүүн туршлагыг түгээн дэлгэрүүлэх	Арга туршлагын санд орсон бүтээлийн тоо	Тоо	200	250	300	350	400	ОНТ 20.0	БСУГ Сумдын ЗД
		Тэргүүлэх, зөвлөх зэрэгтэй болон ментор багшийн эзлэх хувь	Хувь	12,5	14,0	15,5	17	18,5	УТХО 10.0 ОНТ 20.0	
12	12-р ангийн сурагчдад ажил мэргэжлийн баримжаа олгох сургалт, зөвлөгөө, сорилыг	ЭЕШ-ын 10 хичээлийн дундаж оноо	Оноо	498,4	500	502	504	506	ОНТ 150.0	БСУГ

		үе шаттай зохион байгуулах										
	13	Чадварлаг багш арга хэмжээг хэрэгжүүлэх	Төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн хувь	Хувь	-	50	65	80	85	УТХО 180.0	БСУГ	
Зорилт	4	МСҮТөвийг Магадлан итгэмжлэгдсэн Политехник коллеж болгож, төгсөгчдийн ажил эрхлэлт 2020 онд 65 хувь байсныг 2024 онд 70 хувьд хүргэнэ.	Ажил эрхлэлтийн хувь	Хувь	65	66.5	68	69	70	УТХО 40.0	МСҮТ	
Арга хэмжээ	1	Багшлах бүрэлдэхүүний боловсролын зэргийг ахиулан магистрын сургалтад хамруулах	Магистрын зэрэгтэй багшийн тоо	Тоо	13	15	17	19	21	УТХО 8.0	МСҮТ	
	2	Байгууллагын магадлан итгэмжлэлд орох, хөдөө аж ахуйн мэргэжлийн кабинетыг байгуулах	магадлан итгэмжлэлд орсон эсэх	тийм-1 үгүй-0	-	1	1	-	1	УТХО 8.0 ОНТ 20.0	МСҮТ	
			Байгуулсан кабинетын тоо	Тоо	-	-	1	-	1			
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 6 Хүн амын эрүүл мэндийг хамгаалах, дэмжих												
Зорилт	1	Эмнэлэгүүдийн ажиллах орчин нөхцөлийг сайжруулж, тоног төхөөрөмжийн хангалт 2019 онд 85.0 байсныг 2024 онд 86.7 хувьд хүргэнэ.	Нэн шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн хангалт	Хувь	85.0	85.6	85.9	86.0	86.7	Улсын төсөв /16017.0/	ЭМГ	
Арга хэмжээ	1	Эмнэлэг, эрүүл мэндийн төвүүдийн барилгыг үе шаттай шинээр барих, их засвар, өргөтгөл хийх	Шинээр барьсан эмнэлэг	Тоо	11	1	1	2	4	УТ /8300.0/	ЭМГ, Өндөршил, Дэрэн, Цагаандэлгэр, Нэгдсэн эмнэлэг,	
			Их засвар, өргөтгөл хийсэн барилга	Тоо	2	1	3	2	8	УТ /1500.0/	ЭМГ, Нэгдсэн эмнэлэг, Уламжлалт анагаах ухааны төв, Зооноз өвчин судлалын төв, Сайнцагаан,	

											Адаацаг, Гурвансайхан Өрхийн ЭМТөвүүд
	2	Эмнэлэг эрүүл мэндийн төвүүдийг оношилогоо, эмчилгээний дэвшилтэт тоног төхөөрөмжөөр хангах	Тоног төхөөрөмжийн хангалт	Хувь	85.0	85.5	86.0	86.5	86.7	УТ /5733.2/	ЭМГ
	3	Эмнэлэг, эрүүл мэндийн төвүүдийн автомашины парк шинэчлэлт, багийн эмч нарын унааг үе шаттай хийж, түргэн тусламжийн автомашиныг яаралтай тусламжийн тоног төхөөрөмжөөр тоноглох	Автомашины хангалт	Хувь	90	92	93	94	95	УТ /245.0/	ЭМГ, Дэлгэрхангай, Дэрэн
Тоноггосон автомашин			Тоо	1	1	2	2	5	УТ /38.8/	ЭМГ, Нэгдсэн эмнэлэг, Дэлгэрцогт, Хулд, Луус, Эрдэнэдалай, Сайхан-Овоо	
Багийн эмчийн унаа			Тоо	1	3	8	10	21	УТ /200.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД	
Зорилт	2	Орчин үеийн дэвшилтэт технологийг нэвтрүүлснээр эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарын үзүүлэлтийг 2020 онд 83.0 байсныг 2024 онд 85.0 хүргэнэ.	Чанарын үзүүлэлт	Хувь	83.0	83.5	84.0	84.5	85.0	УТ /83.4/ ОНТ /198.0/ ЭМДС /10000.0/ Хандив тусламж 42.0	ЭМГ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Явуулын тусламж, үйлчилгээгээр алслагдсан сум багийн иргэдийг эрүүл мэндийн урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулах	Урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдсан иргэд	Хувь	29.7	30.4	31.8	32.5	33.0	ЭМДС /10000.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД
			Өвчлөл илэрсэн иргэдийн эрүүлжилт	Хувь	26.0	27.0	28.0	29.0	30.0		
	2	Сумдын эрүүл мэндийн төвүүдийг мобайл технологиор хангах	Хангагдсан сумдын тоо	Тоо	4	3	4	4	11	ОНТ /198.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД
	3	Хот хоорондын зам дагуу болон алслагдсан сумдад	Цэг байгуулсан сумдын тоо	Тоо	1	1	1	1	3	УТ /3.6/	ЭМГ

		яаралтай тусламжийн цэг байгуулах									
	4	Олон улсын эмнэл зүйн UP TO DATE 'програмыг эмч бүр ашиглах,алсын зайн оношлогоо, зөвлөгөө авах нөхцөлийг бүрдүүлж эмч нарыг компьютер тоног төхөөрөмжөөр хангах	Ашиглалтын хувь	Хувь	0	60	80	100	100	УТ /79.8/, хандив тусламж /42.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД
			Хангалтын хувь	Хувь	45	61	80	100	100		
	5	Эхийн эндэгдэлгүй ажиллаж, хүүхдийн тусламж үйлчилгээний чанарыг сайжруулж 5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийг бууруулах	Эхийн эндэгдэл /100 000 амьд төрөлт/	Просанти миль	0	0	0	0	0	-	ЭМГ, Сумдын ЗД
			5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл /1000 амьд төрөлт/	Промиль	10.0	9.8	9.5	9.3	9.0		
Зорилт	3	Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний чадавхийг бэхжүүлж, эрүүл мэндэд ээлтэй орчин бүрдүүлэх замаар хүн амын халдварт бус өвчлөлийн түвшинг 2020 оны 7441.5 байсныг 2024 онд 7241.5 болгож бууруулна.	10000 хүн амд ногдох халдварт бус өвчлөлийн түвшин	Промиль	7441.5	7391.5	7341.5	7291.5	7241.5	УТ /5612.5/, ЭМДСан /10000.0/, Хандив тусламж /2.4/	ЭМГ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Иргэн, өрх гэр бүл, байгууллага, хамт олонд түшиглэн эрүүл мэндэд ээлтэй орчинг бүрдүүлэх.	Эрүүл мэндийг дэмжигч эрүүл мэндээ дээдлэгч иргэний тоо	Тоо	37	40	43	46	129	УТ /205.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД
			Хог хаягдлын автоклаваар хангагдсан ЭМБ-ын тоо	Тоо	0	1	5	9	15		
	2	Хүн амын дунд өвчлөл, нас баралтын тэргүүлэх шалтгаан болж буй өвчлөлийг бууруулах олон талт арга хэмжээг авч	Урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулсан хүн амын хувь	Хувь	29.7	33.3	33.6	33.8	34.0	УТ /4977.5/, ЭМДС /10000.0/, Хандив	ЭМГ, Сумдын ЗД
Эрт илрүүлэг	Хувь	57.8	60.2	62.6	65.0	67.4					

3	хэрэгжүүлэх .	үзлэгийн хамрагдалтын хувь								тусламж /2.4/	
		Эрүүл мэндийн боловсрол олгосон хүн амын эзлэх хувь	Хувь	59.4	64.4	69.4	74.4	80.0			
	Нийгмийн эрүүл мэндийн онцгой байдлын үеийн нөөцийн бэлэн байдал, хариу арга хэмжээ шуурхай авах чадавхийг бүрдүүлэх, халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, дархлаажуулах үйл ажиллагааг өргөжүүлэх.	Гамшгийн үеийн эм, эмнэлгийн хэрэгсэлийн нөөцийн хангалтын хувь	Хувь	50.0	55.3	55.8	58.0	60.0	УТ /300.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД	
		Гамшгийн үеийн тоног төхөөрөмжийн хангалтын хувь	Хувь	78.0	80.0	82.9	85.0	90.0			
Дархлаажуулалтын хамралтын хувь	Хувь	94.4	95.0	95.5	96.0	96.5					
4	Гамшгийн тухай хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.2 заалтын дагуу төсвийн 1 хувийг гамшгийн эрсдлийг бууруулах арга хэмжээнд төлөвлөж зарцуулах	Санхүүжилтын хэмжээ	Сая.төг	110	117	121	128	130	УТ /130.0/	ЭМГ, Сумдын ЗД	

Ерөнхий чиг үүргийн нэр: 10 Хүнс, хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэл, худалдаа, үйлчилгээ

Үндсэн чиг үүргийн нэр: 1. Газар тариалангийн бодлого зохицуулалт: Газар тариалангийн тариалангийн үйлдвэрлэлийн тогтвортой хөгжлийг хангах, эрчимжүүлэх

Зорилт	1	Нэгж, га талбайгаас хураан авах ургацын хэмжээг 2020 онд онд 369 тн байсныг 2024 онд 467,8 тн-д хүргэх.	Төмс тариалсан талбайн хэмжээ	га	26,8	28	30	32	34	Хувийн хэвшил, төсөл хөтөлбөр – 305.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Хүнсний ногоо тариалсан талбайн хэмжээ	га	16,2	17,2	18,2	19,5	21		
			Хураан авсан төмсний хэмжээ	тн	238	256	274	290	308		
			Хураан авсан хүнсний ногооны хэмжээ	тн	131	138,2	145,4	152,6	159,8		
Р э х м	1	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлийн хөгжлийг	Хураан авсан ургацын хэмжээ	тн	369	394,2	419,4	442,6	467,8	Хувийн хэвшил,	ХХААГ, Сумдын

		хангах, төмс хүнсний ногооны ургацын хэмжээг 467,8 тонн-д хүргэх								төсөл хөтөлбөр – 150.0	ЗД, хувийн хэвшил
	2	Техникийн шинэчлэлийг эрчимжүүлж, механикжилтын түвшинг нэмэгдүүлэх	Механикжилтийн түвшингийн өсөлт	хувь	8	8	9	9	10	Хувийн хэвшил, төсөл хөтөлбөр –100.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
	3	Хамгаалагдсан хөрсний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлж хүн амыг жилийн турш шинэ ургацын нарийн ногоогоор тасралтгүй хангах	Тухайн жилд бий болсон хүлэмжийн тоо	тоо	76	5	6	7	8	Хувийн хэвшил, төсөл хөтөлбөр – 155.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
Тариалсан талбайн хэмжээ			м.кв	10029	600	720	840	960			
Тухайн жилд хураан авсан ургацын хэмжээ			тн	45	5	7	9	10			
	4	Сайнцагаан суманд байгуулагдсан Өвлийн нарлаг хүлэмж"-ийг бүрэн хүчин чадлаар нь ажиллуулж хүн амын хүнсний нарийн ногооны хэрэгцээг тасралтгүй хангах	Талбайн ашиглалтын хувь	хувь	40	100	100	100	100	ЖДҮХСан, СХС, Төсөл хөтөлбөр, иргэн, ААНэгж – 50.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
Хураан авсан ургацын хэмжээ			тн	2,8	4,3	5,8	7,3	10,3			
	5	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хөдөө аж ахуйн зохистой дадал нэвтрүүлэх	Баталгаажуулалтад хамрагдсан хувийн хэвшлийн эзлэх хувь	хувь	-	1,4	1,5	1,6	1,8	-	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 2. Хүнсний үйлдвэрийн хөгжлийн бодлого зохицуулалт: Хүнсний болон хоол үйлдвэрлэлд үнэ цэнийн болон кластерийн сүлжээг хөгжүүлэх, хүн амын хүнсний хангамжийг тогтворжуулах											
Зорилт	1	Гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний дотоодын үйлдвэрлэлийг 2020 онд 325,1тн байсныг нэмэгдүүлж 2024 онд 482,2 тн, хангамжийн хувийг 56,3 хувьд хүргэнэ.	Орон нутгийн үйлдвэрлэлийн хэмжээ	Тн	325,1	359,2	396,5	437,4	482,2	ОНТ – 1.321.7	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Хангамжийн хувь	Хувь	37,8	40,2	42,7	45,3	56,3		
Арга хэмжээ	1	Стандарт эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн үйлдвэр цехэд бэлтгэсэн	Үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн махны хэмжээ	Тн	321,4	353,5	388,0	427,0	470,5	Төсөл хөтөлбөр, бусад	ХХААГ, Сумдын ЗД,

		мах, махан бүтээгдэхүүнийг хүн амын хэрэгцээнд нийлүүлэх								эх үүсвэр – 1000.0	хувийн хэвшил
	2	Үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан сүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх	Нийлүүлсэн сүүний хэмжээ	Мян.л	3,7	4,0	4,5	5,0	5,5	ОНТ – 50.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
	3	Гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүний хангамжийг нэмэгдүүлэх	Махны хангалтын хувь	Хувь	19,5	21,4	23,6	25,9	36,5	Төсөл хөтөлбөр, бусад эх үүсвэр- 1.327.1	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
Сүү хангалтын хувь			Хувь	0,14	0,33	0,31	0,44	0,47			
Төмсний хангалтын хувь			Хувь	14,6	14,8	15	15,2	15,5			
Хүнсний ногооны хангалтын хувь			Хувь	3,6	3,7	3,8	3,8	3,9			
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 3 Хөнгөн үйлдвэрийн хөгжлийн бодлого, зохицуулалт: Хөнгөн үйлдвэрийн салбарт экспортын баримжаатай болон импортыг орлох бүтээгдэхүүнийг нэмэгдүүлэх, үнэ цэнийн болон кластерын сүлжээг хөгжүүлэх											
Зорилт	1	Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн салбарт дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь 2019 онд 17,5 хувь байсныг 2024 онд 23.3 хувьд хүргэнэ.	ДНБ-д эзлэх хувийн өсөлт	Хувь	17.5	18.9	20.3	21.7	23.30	ЖДҮХСан, СХС, төсөл хөтөлбөр иргэн, ААНэгж 1360.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
Арга хэмжээ	1	Ноос угаах, арьс ширний анхан шатны тордолт хийх цех, үйлдвэр байгуулах	Тухайн жилд шинээр байгуулагдсан үйлдвэрийн тоо	Тоо	1	2	2	2	3	ЖДҮХСан, СХС, төсөл хөтөлбөр иргэн, ААНэгж-500.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Ажлын байрны тоо	Тоо	20	20	31	31	45		
	2	Өлзийт суманд ингэний фермерийн аж ахуйг байгуулж, сүүг үйлдвэр цехэд нийлүүлэн үнэлэмжийг нэмэгдүүлэх	Саалинд хамрагдах ингэний тоо	0	50	100	100	100	100	ЖДҮХС, СХС, Хувийн хөрөнгө оруулалт, төсөл хөтөлбөр	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Тухайн жилд нийлүүлсэн сүүний хэмжээ	0	6.5	11.0	11.0	11.0	11.0		

										р ААНэгж байгуулл ага- 170.0	
	3	Дундговийн мах бодлогыг хэрэгжүүлж сумдад мал төхөөрөх, мах боловсруулах үйлдвэр байгуулах	Үйлдвэрийн аргаар бэлтгэсэн махны хэмжээ	Тн	1	1,5	2	2	2,5	ЖДҮХСа н, СХС, Төсөл хөтөлбө р, иргэн, ААНэгж – 501.7	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Мал төхөөрөх жижиг үйлдвэр	Тоо	5	7	9	9	12		
Үндсэн чиг үүргийн нэр:4 Жижиг, дунд үйлдвэр, үйлчилгээ, хоршооны хөгжлийн бодлого, зохицуулалт: Жижиг, дунд үйлдвэр, ахуйн үйлчилгээ, хоршоо, төрөлжүүлэн хөгжүүлж өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх											
Зорилт	1	Жижиг дунд үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хоршоог дэмжих зээл, санхүүжилтийн хэмжээг нэмэгдүүлж, 2020 онд шинэ ажлын байраар 28 иргэн хангагдсаныг 2024 онд 40-өөр нэмэгдүүлнэ.	Тухайн жилд олгосон зээлийн хэмжээ	Сая.төг	470,4	500,0	1,000,0	1,500,0	2,000,0	ЖДҮХСа н,СХС, Төсөл хөтөлбө р, иргэн, ААНэгж – 501.7	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Шинэ үйлдвэр үйлчилгээний тоо	Тоо	15	5	10	15	20		
			Ажлын байраар хангагдсан иргэний тоо	тоо	28	38	48	58	68		
Арга хэмжээ	1	Дундговь үйлдвэрлэл” арга хэмжээг хэрэгжүүлж орон нутгийн онцлогтой хоршоодыг байгуулах	Загвар хоршооны тоо	Тоо	2	3	3	4	4	УТ,ОНТ, төсөл хөтөлбө р, хувийн хөрөнгө – 200.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Шинээр бий болсон хоршоо	тоо	-	3	4	4	4		
	2	Жил бүр зохион байгуулагдах ДУНДГОВЬ-ТҮНШЛЭЛ үзэсгэлэн худалдаанд зориулсан зөөвөрлөгддөг павилонтой болох	Шинээр байгуулсан павилон	Тоо	-	10	-	-	-	ОНТ- 170.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Борлуулалтын орлогын өсөлт	Сая.төг	38,2	42,5	48,0	52,0	58,0		
	3	Барьцаа хөрөнгийн дутагдалтай жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчийн үйл ажиллагаанд шаардагдах	Хөрөнгийн хэмжээ	Сая.төг	1000	1100	1200	1300	1400	ЗБДСан- 500.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн
			Ажлын байрны тоо	Тоо	6	8	10	12	14		

		санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх									хэвшил
4		Эдийн засгийн үр ашиг бүхий ажлын байр шинээр бий болгох, инновацид суурилсан жижиг дунд үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх	Шинээр байгуулагдсан үйлдвэр	Тоо	3	4	4	5	5	ЖДҮХСа н, СХС, хувийн хөрөнгө оруулал т, төсөл хөтөлбө р-90.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил
			Зарцуулсан хөрөнгө	Сая.төг	100	130	130	160	160		
			Ажлын байрны тоо	Тоо	5	7	7	9	9		
5		Орон нутагт үйлдвэрлэсэн бараа бүтээгдэхүүн борлуулалтын цэгийн шинээр байгуулж жижиг, дунд үйлдвэрийн зах зээлийг өргөтгөх, борлуулалтад дэмжлэг үзүүлэх	Борлуулалтын орлогын өсөлт	Сая.төг	164	200	220	230	240	ЗЗБЭУТ 170.0	ХХААГ, Сумдын ЗД, хувийн хэвшил

Үндсэн чиг үүргийн нэр:5 Мал аж ахуйн хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтийг зохион байгуулах, зохицуулах: Мал аж ахуйн үйлдвэрлэл, бэлчээрийг зохистой ашиглах, хамгаалах, усан хангамийг сайжруулах, малыг байгаль цаг агаарын эрсдлээс хамгаалах, тэжээлийн хангамжийг нэмэгдүүлэх, малчны орлого нэмэгдүүлэх, малын генетик нөөцийн үйл ажиллагааг төлөвлөх, бүртгэх

Зорилт	1	Малын тоог чанарт шилжүүлж биотехнологийн ололтыг 2024 онд 2300 малд нэвтрүүлнэ.	Хамрагдсан хонины тоо	тоо	0	300	800	1500	2300	ОНТ, хувь хөрөнгө 610.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	2	Шинжлэх ухааны байгууллагуудтай хамтран айргийг аймгийн брэнд бүтээгдэхүүн болгон баталгаажуулж, савлан зах зээлд нийлүүлэх замаар малын гаралтай эцсийн бүтээгдэхүүний хэмжээг нэмэгдүүлэх	Баталгаажуулсан эсэх	Тийм-1, үгүй-0	0	0	1	1	1	ОНТ 100.0	ХХААГ, ЭШБ, Сумдын ЗД
			Эцсийн бүтээгдэхүүний хэмжээ	Литр	0	0	1500	2500	3500		
	3	Бог малын хээлтүүлэгчийг мал үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээний нэгж болон хээлтүүлгийн бус үед эх сүргээс ялгах ажил зохион байгуулах	Ялган төвлөрүүлсэн хуц, ухны хувь	Хувь	60	60	70	70	70	ОНТ, хувь хөрөнгө 50.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
	4	Аймгийн тэмээ өсгөх	Урамшуулалд	хувь	0	0	90	90	90		ХХААГ,

		бодлогыг хэрэгжүүлж бойжуулсан ботго тутамд урамшуулал олгох системийг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулах	хамрагдсан ботгоны эзлэх хувь							Төсөл хөтөлбөр, ОНТ 300.0	Сумдын ЗД
	5	Өндөршил омгийн адуу, Сайнцагаан омгийн хониноос үр авч Малын удмын сангийн үндэсний төвийн генийн санд хадгалах	Тухайн жилд хадгалсан үрийн хэмжээ	тун	0	500	500	500	1500	ОНТ 10.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
	6	Сайнцагаан омгийн хонинд зохиомол хээлтүүлэг хийх	Бойжуулсан төл	тоо	0	300	500	700	1500	ОНТ, Малчид 830.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
	7	Стандартын шаардлага хангасан цөм сүргийн ангийн хээлтэгч, хээлтүүлэгчийг ээмэгжүүлэн бүртгэж, бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд хамруулах	Тухайн жилд ээмэгжүүлж бүртгэлжүүлсэн мал	тоо	21000	23000	25000	26000	8000	ОНТ Малчид 20.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
Зорилт	2	“Малчдыг мэдлэгжүүлэх цогцолбор-ыг Сүм хөх бүрдийг түшиглэн байгуулж мал аж ахуй эрхлэх чадавхитай малчны тоог 60-д хүргэнэ.	Цогцолбор байгуулагдсан эсэх	Тийм-1, үгүй-0	0	1	1	1	1	Төсөл хөтөлбөр – 500,0	АЗДТГ, ХХААГ, хувийн хэвшил Сумдын ЗД
		Мал аж ахуй эрхлэх чадавхитай болсон малчны тоо	Тоо	12	30	45	55	60			
Арга хэмжээ	1	Бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуйг тогтвортой хөгжүүлэх, шинэ технологи, инновацийг нэвтрүүлэх	Сургалт мэдээллийн тоо	Тоо	0	4	4	4	4	Төсөл хөтөлбөр 500.0	АЗДТГ, ХХААГ, хувийн хэвшил Сумдын ЗД
	2	ХАА-н үйлдвэрлэгчдийг бүлгийн зохион байгуулалтад оруулах, бий болсон бүлгүүдийг идэвхжүүлэх, бэхжүүлэхэд мэдлэг мэдээллийн дэмжлэг үзүүлэх	Хамрагдсан бүлэг нөхөрлөлийн тоо	Тоо	10	50	80	110	140		АЗДТГ, ХХААГ, хувийн хэвшил Сумдын ЗД

Зорилт	3	2020 онд бэлчээрийн даац хэтэрсэн 7.4 га талбай байгаагаас 2024 онд 36 га талбайг нөхөн сэргээнэ.	Тухайн жилд сэргээсэн талбайн хэмжээ	Га	5	6	7	8	10	ОНТ, малчид 1170.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Бэлчээрийн ургамалд хөнөөл учруулж буй мэрэгч амьтан үлийн цагаан оготной тэмцэх	Тухайн жилд тэмцсэн талбайн хэмжээ	Мян.га	100,0	30,0	30,0	30,0	30,0	УТ, ОНТ 600.0	ХХААГ, Сумдын ЗД
	2	Инженерийн хийцтэй худаг шинээр барьж байгуулах	Нэмэгдүүлсэн усан хангамж	Хувь	23	5	8	10	20		ХХААГ, Сумдын ЗД
	3	Олон наст ургамал тариалах бэлчээрийн ашиглалтыг нэмэгдүүлэх	Тухайн жилд бэлчээрийн олон наст тариалсан талбайн хэмжээ	Га	0	3	3	3	3	УТ, ОНТ 10,0	ХХААГ, Сумдын ЗД
Үндсэн чиг үүргийн нэр: 6 Мал, амьтны өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх: Мал, амьтны эрүүл мэндийг хамгаалах, суурь баазыг бэхжүүлэх, шинэчлэх											
Зорилт	1	2020 онд мал, амьтны халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх тарилгад 650 мянган толгой мал хамруулсныг 2024 онд 200 мянган толгой мал болгон бууруулж, вакцингүй эрүүл малын эзлэх хувийг нэмэгдүүлнэ.	Хамруулсан мал	Мян.тол	650.0	500.0	400.0	300.0	200.0	ОНТ 1,200.0	МЭГ, Сумдын ЗД
Арга хэмжээ	1	Үүсгэгчийн тархалт, тархвар зүйн судалгааг үндэслэн вакцинжуулах малын тоог бууруулах	Хамруулсан малын тоо	Мян.тол	650.0	500.0	400.0	300.0	200.0	ОНТ 1,200,0	МЭГ, Сумдын ЗД
	2	Малын халдварт, цусны шимэгч, зооноз, эндемик өвчний судалгааг аймгийн мал эмнэлгийн лабораторид хийх	Тухайн жилд судалгаанд хамрагдсан сорьц	Тоо /мянга/	13.0	15.0	17.0	17.0	17.0	ОНТ 150.0	МЭГ, Сумдын ЗД
	3	Сум бүрийг вакцин хадгалах хөргүүртэй болгох	Тухайн жилд хөргүүртэй болсон сумын тоо	Тоо	0	0	5	5	5	ОНТ, Малын ТТТатвар 150.0	МЭГ, Сумдын ЗД

Нийт : Ерөнхий чиг үүрэг : 10, Үндсэн чиг үүрэг : 42, Зорилт: 55, Арга хэмжээ: 216 /дэд арга хэмжээ-7/

ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БОЛОВСРУУЛСАН:

ТАМГЫН ГАЗРЫН ДАРГАЛ.ДОРЖБАТ